

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

BEDRIJFSBEZETTING EN VERKOOP IN EIGEN BEHEER DOOR WERKNEMERS VAN DE ONDERNEMING

1. Het in dit nummer afgedrukte vonnis van Kh. Hasselt, 1 maart 1976, waartegen hoger beroep werd ingesteld, is een mooie illustratie van een geval, waarin de rechter door zich zuiver juridisch-exegetisch op te stellen, in feite een weinig doorzicht beleid voert. Onder het voeren van beleid (te onderscheiden van politiek) wordt dan verstaan dat zelfs de rechter er in uitzonderlijke gevallen, zoals het onderhavige, toe gebracht wordt een keuze te doen tussen verschillende oplossingen die alle juridisch kunnen worden gemotiveerd, een keuze die evenwel niet uitsluitend, vaak niet eens in de eerste plaats, op grond van juridische maar mede op grond van filosofische, maatschappelijke, ethische en andere onderliggende overtuigingen wordt voltrokken. Dikwijls zal die keuze onbewust worden gedaan, in welk geval zij veelal zal aansluiten bij de traditionele overtuigingen, die vrijwel altijd die zullen zijn van een in overgrote meerderheid behoudsgezinde "ruling class". Een dergelijke onbewuste keuze zal dan meestal met zuiver juridische argumenten worden gemotiveerd zonder verwijzing naar de onderliggende waarden- of belangenafweging. Het hier gecommentarieerde vonnis is daarvan een voorbeeld. Soms zal de rechter evenwel bereid zijn om ook de onderliggende overtuigingen kritisch te benaderen en daarbij de vraag stellen of de traditionele overtuigingen wel nog in overeenstemming zijn met de in de gehele samenleving (en niet alleen bij de heersende klasse) bestaande meerderheidsopvatting. Als hij tot de conclusie zou komen dat er een wijziging of een verschuiving is ingetreden in de maatschappelijke overtuiging, dan moet hij, naar mijn smaak, zijn beslissing daarmee in overeenstemming brengen en haar zowel met juridische als met meta-juridische argumenten staven. De juridische motivering, d.i. het inkaderen van de voorgestelde oplossing in het vigerende regelsysteem, speelt daarbij een bijzondere rol, nl. die van een marginale

controle: zou de rechter er niet in slagen de aangehouden keuze juridisch te motiveren, hetgeen geliet op de polyvalentie binnen elk rechtssysteem, voor een rechter met een goede juridische kennis en voldoende verbeeldingskracht, wel uitzonderlijk zal zijn, dan dient betwijfeld te worden of de aan de voorgestelde beslissing ten grondslag liggende waarden- en belangenafweging wel degelijk in overeenstemming is met een zekere graad van in de samenleving bestaande consensus en of zij daarentegen niet steunt op een zuiver subjectieve overtuiging van de rechter (hetgeen te allen prijze vermeden moet worden)¹.

2. De tijdelijke bezetting van het in Tessenderlo gelegen Prestigebedrijf heeft zoals de meeste bedrijfsbezettingen, de kranten gehaald. Voor zover mij bekend staan de volgende feiten vast. Het bedrijf in Tessenderlo heeft geen eigen rechtspersoonlijkheid maar behoort toe aan de vennootschap van Engels recht "The Prestige Group Ltd"². Het had in het verleden overheidssteun genoten³. De aan-

¹ Zie omtrent het voorgaande, met verdere precisering en nuances, W. VAN GERVEN, *Het beleid van de rechter*, Antwerpen-Zwolle, 1976, 3e druk, 166 p.

² Het in Tessenderlo gelegen bedrijf had volgens het vonnis geen eigen rechtspersoonlijkheid. Was dit zo geweest, dan zou de concernrechtelijke problematiek die ook in het behandelde geval aanwezig is en die gekenmerkt is door een tegenstelling tussen het belang van een dochtermaatschappij of van een bedrijfszetel en dat van de groep, het concern, nog duidelijker op de voorgrond zijn getreden. Zo bv. in het Fruehauf-geval dat door het Hof van Beroep te Parijs op 22 mei 1965 werd beslecht (*Rec. Dalloz*, 1968, Jur., 147 e.v.). De concernrechtelijke problematiek blijft in deze korte noot buiten beschouwing. Daarover meer in verband met het Fruehauf-geval, p. 36 e.v. en p. 65 e.v. van mijn boek over *Handels- en economisch recht*, deel XIII, 1, in de reeks *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht*.

³ Dat bepaalde bedrijven die overheidssteun hebben genoten, meer verplichtingen hebben ten overstaan van streek en gemeenschap en ook van de werknemers, dan bedrijven die

deelhouders, althans het bestuur, van de (Engelse) vennootschap hadden zonder overleg met de bijna 200 werknemers van het bedrijf of hun vertegenwoordigers besloten tot de onmiddellijke stopzetting van de in Tessenderlo verrichte bedrijfsactiviteit. Als reactie op deze beslissing zijn de werknemers van het bedrijf overgegaan tot de bezetting van het bedrijf en hebben de produktie en de verkoop van de produkten voortgezet in eigen beheer, nl. door middel van verweerster, een speciaal daartoe opgezette V.Z.W.⁴. Eén gegeven — nochtans, zoals hierna zal blijken, een belangrijk gegeven — ontbreekt, m.n. of het bedrijf al dan niet winstgevend was en zo ja, of het in een nabije toekomst verlieslatend dreigde te worden. Naar verluidt zou door het Ministerie voor Vlaamse Streekeconomie daaromtrent een onderzoek zijn ingesteld en zou dit punt ook in de conclusies van de raadslieden, althans in de debatten ter sprake zijn gekomen. De voorzitter zou nochtans geweigerd hebben op dit punt in te gaan.

3. De door de voorzitter gegeven beslissing sluit impliciet aan bij de opvatting dat de personen die het eigen kapitaal van een vennootschap hebben aangebracht, m.a.w. de aandeelhouders, via de vennootschap die zij hebben gevormd, de onbetwiste eigenaars zijn van de onderneming. In die hoedanigheid hebben zij de bevoegdheid de onderneming of een onderdeel daarvan ongeacht het winstgevend of verlieslatend karakter naar eigen goeddunken te sluiten. Dit blijkt uit de omstandigheid dat de voorzitter, zonder acht te willen slaan op het winstgevend of verlieslatend karakter van het bedrijf, de mening is toegedaan dat de voortzetting van de (produktie en de) verkoop door de werknemers van de vennootschap (die speciaal met dat doel een V.Z.W. hadden opgericht) een onrechtmatige daad is omdat zij gebeurt tegen de wil in van de vennootschap, zoals

niet in dat geval zijn, is een omstandigheid die enige juridische erkenning heeft gevonden in artikel 7, § 2, van de wet van 15 juli 1970 houdende organisatie van de planning en economische decentralisatie. De tweede alinea van § 2 luidt: "Voor de bedrijven die steun van de Staat ontvangen als tegenprestatie voor de verbintenissen het Plan uit te voeren, is het (plan) contractueel verplicht".

⁴ Het is niet de eerste maal dat een bedrijf dat met sluiting wordt bedreigd wegens een bekritiseerde beslissing van de aandeelhouders, onder bewind wordt gesteld maar dan door de rechter. Aldus werd door de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen bij vonnis van 17 juli 1958 (R.C.J.B., 1959, 359, met noot van DE BERSAQUES) een deskundig bewindvoerder aangesteld over een bedrijf dat wegens onenigheid tussen de aandeelhouders met sluiting werd bedreigd. Zo ook heeft de Rechtbank van Koophandel te Nijvel bij vonnis van 19 december 1974 (J.T., 1975, 428) een comité aangesteld, samengesteld uit werknemers, om in het kader van artikel 475 Faillissementswet de activiteit van een failliete onderneming verder te zetten onder toezicht van de faillissementscurator daarin geholpen door een deskundige. In dat geval ging het uiteraard om een bedrijf in moeilijkheden: zie verder noot 16.

die door de organen van de vennootschap tot uiting wordt gebracht. Deze opvatting wordt door velen niet langer gedeeld. De mening wint nl. veld dat de onderneming niet uitsluitend de zaak is van de kapitaalverstrekkers maar ook van de werknemers, de professionele bedrijfsleiders, de regio, de gemeenschap⁵. Deze tweede opvatting ziet de onderneming als de resultante niet alleen van het recht op ondernemen in hoofde van de kapitaalverstrekkers maar ook van het recht op arbeid in hoofde van de werknemers. Het recht op ondernemen impliceert een recht op vergoeding voor het genomen risico — een vergoeding die, gelet op de noodzakelijkheid, ook voor de tewerkstelling, om binnen- en buitenlands risicodragend kapitaal aan te trekken, ruim moet worden berekend — en impliceert eveneens het recht om met het ondernemen op te houden hetgeen evenwel niet omvat — juist wegens het recht op arbeid van de werknemers — het recht om, ongeacht de omstandigheden, de onderneming te sluiten, wel het recht de onderneming te verkopen, uitzonderlijk — als een verkoop niet tot de reële mogelijkheden behoort — om ze, onder bijzondere omstandigheden en mits met het nemen van overgangsmaatregelen en het plegen van overleg, te sluiten. Het recht op arbeid impliceert, naast een recht op loon, het recht op bestendiging van de onderneming, hetgeen m.i. veronderstelt dat de gemaakte winsten na aftrek van de vergoeding van arbeid en kapitaal en van de nodige reserves daarvoor, ter beschikking blijven van de onderneming of, in afwachting, worden belegd. Het uitkeren aan de aandeelhouders van buitenmatige winsten komt in dit perspectief onverantwoord voor, des te meer wanneer het bedrijf overheidssteun heeft genoten.

4. Ik meen dat de tweede opvatting de juiste is. Zij kadert beter in een model van overleg en harmonie tussen kapitaal en arbeid, een model dat aan de huidige economische en sociale orde ten grondslag ligt⁶. Nu kan men van oordeel zijn dat, zolang de wetgever zich niet ondubbelzinnig heeft uitgesproken ten voordele van deze opvatting, de rechter zich ervan moet onthouden deze opvatting door gang te laten vinden. Dit is niet mijn mening. Het is, zo meen ik, de eigen taak van de rechter het recht geleidelijk aan te passen aan het veranderende maatschappijbeeld. Hij moet dit weliswaar doen op een voorzichtige manier en alleen maar als het hem duidelijk is dat de vroegere opvattingen achterhaald

⁵ Zie in die zin uitdrukkelijk het in de vorige noot genoemde vonnis van de Rechtbank van Koophandel van Antwerpen.

⁶ Overleg tussen de sociale partners onderling en/of met de overheid is een van de grondslagen van onze economische orde: zie W. VAN GERVEN, "Schets van een Belgisch economisch grondslagenrecht", S.E.W., 1971, 404 e.v., in het bijzonder p. 420 e.v.

zijn. Dit laatste lijkt mij althans het geval te zijn met de ongenueanceerde opvatting volgens welke de aandeelhouders de exclusieve meesters zijn van de onderneming en zij onder alle omstandigheden naar eigen goeddunken over het al dan niet voortbestaan van de onderneming mogen beslissen⁷.

Als men het eens is met de hier verkozen opvatting, komt het erop aan deze keuze juridisch te motiveren. Dat zulks mogelijk is moge blijken uit het *alternatieve vonnis* dat aan het einde van dit opstel wordt afgedrukt, waarbij moet worden aangestipt dat het uitsluitend betrekking heeft op artikel 54 Handelspraktijkenwet. Andere mogelijk betwiste juridische punten komen niet aan de orde. Dit betreft meer in het bijzonder de bevoegdheidsvraag die door de voorzitter in het gecommentarieerde vonnis ten onrechte niet uitdrukkelijk werd onderzocht. De vraag rijst immers of de voorzitter van de rechtbank van koophandel rechtsprekend overeenkomstig art. 55 e.v. Handelspraktijkenwet bevoegd is met betrekking tot een vordering tot staken ingesteld tegen een V.Z.W. Persoonlijk ben ik geneigd de ruime opvatting te onderschrijven en deze vraag derhalve bevestigend te beantwoorden. Deze vraag wordt hier evenwel niet nader besproken⁸.

5. Tot beter begrip van het verder afgedrukte alternatieve vonnis is het nodig enige toelichting te geven omtrent het eigendomsrecht en het aandeelhoudersrecht en in aansluiting daarbij het bezettings- en het stakingsrecht. Al deze begrippen zijn evolutieve begrippen omdat zij ten eerste onderhevig zijn aan veranderingen in de maatschappelijke opvattingen.

Dat het eigendomsrecht en het recht van de aandeelhouder geen absolute rechten zijn wordt sedert lang algemeen aanvaard. Zulks blijkt in het bijzonder uit de toepassing van de leer van het rechtsmisbruik. Krachtens een van de door de rechtspraak in dat verband gehanteerde criteria is het een misbruik van recht zijn subjectief recht zo uit te oefenen dat er voor de houder van het recht slechts een gering voordeel uit die bepaalde uitoefeningswijze voortspuit terwijl erdoor aan een derde een niet gering nadeel wordt berokkend. Het geringe voordeel voor de houder van het recht weegt dan niet op tegen

⁷ De omstandigheid dat door de arbeidswetgeving in speciale vergoedingen (zie de wet van 28 juni 1966, zoals gewijzigd, betreffende de schadeloosstelling van de werknemers die ontslagen worden bij sluiting van ondernemingen) en wachtgeld (zie de wet van 20 juli 1968, zoals gewijzigd) wordt voorzien, betekent m.i. niet dat de ondernemer daardoor het recht krijgt zijn onderneming *naar eigen goeddunken* te sluiten. Die speciale wetgeving heeft alleen maar tot gevolg dat een ondernemer die zijn bedrijf op rechtmatige wijze sluit, niettemin speciale vergoedingen verschuldigd is.

⁸ Zie daarover M. GOTZEN, "Het onttrekken van de vordering tot staken van ongeoorloofde handelspraktijken aan de alleenheerschappij van de handelaarsnotie uit het Wetboek van Koophandel", R.W., 1974-75, 1665 e.v.

het belangrijke nadeel dat aan de derde wordt toegebracht⁹. Hetzelfde geldt ten aanzien van het stakingsrecht. De rechtspraak erkent dit recht maar neemt aan dat ervan misbruik kan worden gemaakt¹⁰: het voordeel dat de werknemers uit de uitoefening van dit recht halen, mag niet in die mate gering zijn dat het buiten verhouding staat vergeleken met het grote nadeel dat door die uitoefening aan de werkgever zou worden berokkend. Deze wanverhouding zal uiteraard in concreto moeten worden afgewogen. Daarnaast mag het stakingsrecht, zoals trouwens het eigendoms- of het aandeelhoudersrecht, niet gebruikt worden in strijd met wettelijke of contractuele bepalingen betreffende de uitoefening ervan. Wat geldt voor het stakingsrecht geldt a fortiori voor het bezettingsrecht¹¹, gelet op het feit dat het nadeel dat aan de werkgever door uitoefening van een bezettingsrecht wordt berokkend uit de aard van de zaak zelf, aanzienlijker pleegt te zijn dan bij staking.

6. Het eigendomsrecht is in ons rechtssysteem een vrij arm concept¹². Het impliceert dat het gegeven is in het voordeel van de houder ervan, ook al kan die zijn recht in principe naar eigen goedvinden (dus ook op altruïstische wijze) uitoefenen. Dank zij de *trust*-figuur kent het Anglo-Amerikaanse recht een ander eigendomsbegrip: het eigendomsrecht kan daar aan een *trust* worden toegekend in het belang van een ander¹³. Deze idee laat ook op het

⁹ Ofschoon nog niet uitdrukkelijk erkend door het Hof van Cassatie wordt dit criterium door de feitenrechtters gehanteerd: zie W. VAN GREVIEN, *Beginnselen van Belgisch Privaatrecht, Algemeen Deel*, 1968, p. 188 e.v. met verdere verwijzingen.

¹⁰ Zie over de rechtmatigheid van stakingen en bezettingen, G. DESOLRE, "Staking en bezetting in het Belgisch arbeidsrecht, De recentste evolutie", *Instituut voor Arbeidsrecht, Bulletin*, 5, 1974, 89 e.v. en de daar besproken rechterlijke uitspraken: Arbrb. Brussel, 5 februari 1973, J.T., 1973, 125; Arbrb. Charleroi, 29 oktober 1973, J.T.T., 1974, 78; Arbrb. Charleroi, 24 december 1973, J.T.T., 1974, 75. Adde: Corr. Nijvel, 27 februari 1976, J.T., 1976, 368.

¹¹ De bezetting van bedrijven wordt door de rechtspraak doorgaans behandeld in verband met de staking in het kader waarvan de bezetting voorkomt. Een bezetting die deel uitmaakt van een onregelmatige staking zal door de rechtbanken eveneens als onrechtmatig worden beschouwd. Zie de in de vorige noot geciteerde literatuur en rechtspraak. Uit een overzicht van de vrij talrijke bedrijfsbezettingen (een 60-tal) die tijdens de jaren 1966-1973 plaats hadden, blijkt dat ongeveer twee derde daarvan door de vakbond werden gesteund. Hieruit moge blijken dat bedrijfsbezetting een niet zo uitzonderlijk wapen is en daarenboven dat er, evenals bij stakingen, een onderscheid moet worden gemaakt tussen regelmatige en onregelmatige bezettingen. Zie J. VAN DE KERCKHOVE, "Stakingen en bedrijfsbezettingen in het kader van de Belgische arbeidsverhoudingen", *Instituut voor Arbeidsrecht, Bulletin*, 5, 1974, 107 e.v. Zodra een bezetting onder bepaalde omstandigheden door de rechtspraak rechtmatig wordt geacht, is er m.i. sprake, zij het onder omstandigheden, van een subjectief bezettingsrecht. Daarvoor dient men m.a.w. geen wettelijke erkenning af te wachten.

¹² Vgl. F. VAN NESTE, "Onbehagen omtrent de eigendom", R.W., 1975-76, 2601 e.v.

¹³ Zie daarover W. VAN GERVEN, *Algemeen deel*, nr. 90, p. 250 e.v.

Europese vasteland sporen na. In het Duitse recht spreekt men bijv. van een *Zweckvermögen*, een doelvermogen. Bedoeld wordt een vermogen met een bijzondere bestemming¹⁴. Ligt het niet in de lijn van de evolutie het ondernemingsvermogen als een doelvermogen te bestempelen hetgeen betekent dat het een vermogen is met een bepaalde bestemming, m.n. geconstitueerd in het belang van de onderneming? Het is toch duidelijk dat dit belang niet samenvalt met dat van de aandeelhouders, de bedrijfsleiders, de werknemers afzonderlijk genomen, maar er de resultante van is. Elk van deze groepen heeft een eigen belang bij de onderneming: hoge dividenduitkeringen, autonome zeggenschap, respectievelijk goede werkvoorwaarden. Deze belangen kunnen in conflict komen met het ondernemingsbelang dat gericht is op de continuïteit en de expansie van de onderneming. Aanvaardt men deze idee van het doelvermogen, dan volgt daaruit dat zij die over dit vermogen zijn aangesteld en daarover zeggenschap hebben, dit vermogen dienen te gebruiken, niet in het eigen groepsbelang, maar in het belang van de onderneming. Dit geldt dan zowel voor de aandeelhouders als voor de bestuurders en de werknemers; in de mate dat zij deelnemen aan het beleid van de onderneming — en dit is voor de groep van de werknemers nog maar in zeer beperkte mate het geval — dienen zij hun rechten te gebruiken in het belang van de onderneming. Zo gezien is het stemrecht van de aandeelhouder, zoals het bestuurs- en het beheersrecht van de bedrijfsleiders en van de beheerders en ook de vooralsnog beperkte medezeggenschapsrechten van de werknemersvertegenwoordigers in ondernemingslichamen, een doelgebonden bevoegdheid, die slechts geldig kan worden uitgeoefend in het belang van de onderneming en niet

uitsluitend tot bevordering van het eigen groepsbelang¹⁵.

Kan hetzelfde gezegd worden van het stakings- en het bezettingsrecht? Ik meen van niet omdat deze rechten, anders dan het eigendomsrecht met betrekking tot het ondernemingsvermogen en het aandeelhouders- en beheersrecht (dat bij ondernemingen met rechtspersoonlijkheid de hefboom is door middel waarvan het eigendomsrecht van de vennootschap wordt bediend), geen subjectieve rechten zijn die aan de houder ervan zijn verleend in het belang van de onderneming of met het oog op het besturen ervan. Integendeel, het zijn door de rechtsorde binnen bepaalde grenzen gebillijkte wapens van sociale actie die door de werknemers worden gebruikt om druk uit te oefenen op de ondernemingsleiding. Dit betekent dat deze rechten geen doelgebonden bevoegdheden zijn maar gewone subjectieve rechten. Ten aanzien van de uitoefening van die rechten geldt derhalve niet de leer van de bevoegdheidsafwending maar wel die, zoals (in nr. 5) is gesteld, van het rechtsmisbruik.

7. Welke gevolgen kunnen nu getrokken worden uit de voorgaande beschouwingen in verband met het besproken geval? Als men met mij van oordeel is dat het eigendomsrecht van de ondernemer en/of het aandeelhoudersrecht van de aandeelhouder zoals het bestuursrecht van de beheerders, voor zover die rechten strekken tot het uitoefenen van zeggenschap over de onderneming, doelgebonden bevoegdheden zijn, verleend in het belang van de onderneming, dan is het duidelijk dat de uitoefening van die bevoegdheden tot sluiting van een winstgevende onderneming een afwending van bevoegdheid uitmaakt. Zulke beslissing wordt dan uitsluitend genomen in het eigen belang (een belang dat dan vaak even goed door verkoop van de onderneming kan worden gevrijwaard), bijv. omdat een andere belegging geacht wordt winstgeverder te zijn, met miskenning van het belang van de onderneming en van de andere bij de onderneming betrokken groepen, waaronder de bedrijfsleiders, die niet tevens eigenaar of belangrijke aandeelhouder zijn, de werknemers, de regio en de hele gemeenschap, voor wie het voortbestaan van de onderneming van essentieel belang is. De zaken liggen anders indien zou blijken dat de onderneming verlieslatend is, of zulks dreigt te worden. In dat geval is een welbegrepen ondernemingsbelang niet gediend met het voortbestaan van de onderneming evenmin trouwens als, tenminste op lange afstand, het belang van alle bij de onderneming betrokken groepen, zij het in het bijzonder het belang van de aandeelhouders en van de schuld-

¹⁴ In een artikel over "Occupation d'entreprises et droit social" verschenen in *Le Soir* van 7/8 mars 1976 (édition une étoile) schrijven M. TAQUET en C. WANTIEZ o.m.: "On ne peut nier que le travailleur ait, en fait, un 'pouvoir de veto' sur l'orientation de l'entreprise, même s'il n'a, en vertu de la loi, qu'un droit d'avis dans les conseils d'entreprises. Cette interprétation n'a pas pour conséquence de remettre en question la notion de propriété privée des moyens de production (...). Il s'agit, plus simplement, d'élargir la propriété de l'entreprise aux apporteurs en industrie qui sont les travailleurs. En l'absence d'un contrat de société, cette extension est inconcevable en droit civil. Pareille objection ne peut toutefois rebuter le droit social." Als men ervan uitgaat dat het recht, ook het burgerlijk en het handelsrecht, zo goed mogelijk aansluiting moet zoeken bij de werkelijkheid, moet er een middel zijn om het door Taquet en Wantiez gesignaleerde feitelijk vetorecht van de werknemers in rechte te verwoorden. Figuren als de Anglo-Amerikaanse *trust* en de Duitse *Treuhand*, waaraan in het Frans-Belgische recht tot op zekere hoogte de fiducia-figuur beantwoordt, kunnen daartoe een aanzet zijn. Een voorbeeld van een doelvermogen waarover een vertrouwensman is aangesteld die het vermogen in eigendom bezit maar ten behoeve van een bepaald doel, is het vermogen dat door een geldinzameling werd vergaard.

¹⁵ Over doelgebonden bevoegdheden zie men W. VAN GERVEN, *Algemeen Deel*, nr. 67, p. 173 e.v. Zie over dit alles ook het zeer lezenswaardige artikel van A. VAN MENSEL, "Sluiting van ondernemingen", *T.P.R.*, 1968, 323 e.v.

eisers. Maar zelfs in het geval van een onderneming die, ofschoon nog winstgevend, binnen afzienbare tijd verlieslatend dreigt te worden, is een beslissing tot onmiddellijke sluiting die genomen wordt zonder overleg met de andere bij de onderneming betrokken groepen, in het bijzonder de werknemers, m.i. onregelmatig: het belang dat de onderneming ook dan nog heeft bij een ordelijke vereffening, is onverenigbaar met een overhaastige of een eenzijdige beslissing¹⁶. Uit het voorgaande moge blijken dat de voorzitter er naar zijn gevoel in het besproken geval verkeerd aan gedaan heeft, het bewijs van de solvabiliteit van de onderneming als irrelevant te beschouwen. Was hij van oordeel dat dit bewijs te veel tijd zou in beslag genomen hebben in een procedure zoals in kort geding (art. 59 Handelspraktijkenwet), dan had hij er mede van moeten uitgaan, tot bewijs van het tegendeel, dat de onderneming winstgevend was.

Ook als men de mening is toegedaan dat het eigendoms- of aandeelhoudersrecht geen doelgebonden bevoegdheid is maar een gewoon subjectief recht, kan men toch nog tot een gelijkaardige conclusie komen als de bovenstaande door toepassing van de leer van het rechtsmisbruik. Een zonder overleg genomen beslissing, om een winstgevende onderneming onmiddellijk te sluiten, ook al dreigt de onderneming in een nabije toekomst verlieslatend te worden, lijkt mij een voorbeeld te zijn van rechtsmisbruik. Het gaat hier over de uitoefening van een recht, waarbij de houder van het recht weliswaar voordeel heeft maar waardoor zoveel schade wordt toegebracht aan derden, zonder dat hun de kans wordt gegeven, dank zij overleg en overgangsmaatregelen, die schade te temperen, dat er sprake is van rechtsmisbruik. Het voordeel van de eigenaar of de aandeelhouders bij een *onmiddellijke* sluiting weegt m.i. niet op tegen het belang van de andere bij de onderneming betrokken groepen bij de niet-sluiting of althans bij een geordende, geleidelijke sluiting van de onderneming¹⁷.

¹⁶ Als het wetsontwerp betreffende het beheer met bijstand eenmaal is goedgekeurd, zal, voor zover mij bekend is, deze figuur gebruikt kunnen worden, ook op verzoek van de werknemers of hun afgevaardigden, voor ondernemingen die dreigen verloren te gaan wegens financiële moeilijkheden. Zie over deze problematiek in het algemeen J. STEENBERGEN, "Maatregelen voor het voorkomen van faillissementen en het behoud van ondernemingen", R.W., 1975-76, 2309 e.v., in het bijzonder de rechtsleer en rechtspraak geciteerd in voetnoot 71.

¹⁷ Zoals reeds is aangestipt in voetnoot 9 had het Hof van Cassatie nog niet de gelegenheid het criterium van de belangenafweging te erkennen maar wordt het toch reeds toegepast door de lagere rechtbanken. Weliswaar wordt nog steeds gesteld dat van misbruik slechts sprake is als de houder van het recht bij de onderzochte uitoefeningswijze van zijn recht slechts een gering voordeel heeft en de derden erdoor een belangrijke schade wordt toegebracht. Nochtans, een verdere evolutie van de theorie, die steunt op artikel 1382 B.W., zou erin kunnen bestaan een misbruik ook aanwezig te achten wanneer de houder van het recht een zelfs niet ge-

Wat nu betreft het stakings- en het bezettingsrecht, geldt, zoals hierboven is gesteld, de theorie van het rechtsmisbruik. Deze rechten mogen worden gebruikt, in de veronderstelling dat zij niet worden gebruikt in strijd met wettelijke of contractuele bepalingen betreffende de uitoefening daarvan, indien het voordeel voor de houder van het recht aanzienlijk groter is dan het nadeel dat uit de uitoefening ervan voortspuit voor derden, inclusief de onderneming. Zulke toelaatbare rechtsuitoefening zal gemakkelijker voorkomen bij staking dan bij bezetting omdat in het laatste geval de schade die aan de onderneming wordt toegebracht doorgaans veel groter zal zijn¹⁸. Toch kan bezetting verantwoord zijn, m.n. precies in het geval van een beslissing tot onmiddellijke sluiting van een (nog) winstgevend bedrijf, omdat staking dan geen of een veel minder efficiënt actiemiddel is¹⁹, en omdat die beslissing dan ingegeven is door het eigen groepsbelang van de eigenaars of de aandeelhouders van de onderneming²⁰. Een bezetting zal daarentegen onverantwoord zijn indien het nagestreefde voordeel ook wel door middel van een voor de onderneming minder schadelijk wapen, zoals staking, kan worden verkregen, zij het wellicht minder gemakkelijk of minder snel (maar dit laatste weegt m.i. niet op tegen de grotere schade voor de onderneming)²¹, of

ring voordeel trekt uit de onderzochte uitoefeningswijze maar het nadeel voor de derde zeer groot is. Ook dan is er m.i. sprake van een schuldige rechtsuitoefening in de zin van artikel 1382 B.W., voor de toepassing waarvan een lichte fout volstaat. Trouwens, voor de oplossing van de in de tekst besproken hypothese moet men niet eens zo ver gaan. Het gaat hier immers over het afwegen van het voordeel van de eigenaar of de aandeelhouders bij een *onmiddellijke* sluiting: ook al kan het belang van die eigenaar of aandeelhouders bij sluiting groot zijn (steeds in de veronderstelling dat verkoop van de onderneming of van de aandelen tegen een redelijke prijs niet tot de reële mogelijkheden behoort), bijv. omdat een andere belegging als meer winstgevend voorkomt of de psychische druk op de ondernemer te zwaar wordt, dan nog zal het voordeel bij *onmiddellijke* sluiting, d.i. zonder overleg en geleidelijke afbouw, doorgaans gering zijn vergeleken met de grote schade die de andere bij de onderneming betrokken groepen en de derden tengevolge van de *onmiddellijke* sluiting zouden kunnen ondervinden.

¹⁸ Uitzonderlijk kan het anders zijn, bijv. in glasbedrijven omdat dank zij de bezetting kan worden vermeden dat de ovens moeten worden stilgelegd. Aldus bij de bezetting in 1974 van verschillende glasbedrijven in de streek van Charleroi: J. VAN DE KERCKHOVE, *art. cit.*, p. 120.

¹⁹ Staking speelt dan veel meer in de kaart van de werkgever: J. VAN DE KERCKHOVE, *art. cit.*, p. 111.

²⁰ Om rechtsmisbruik vast te stellen moet immers ook rekening worden gehouden met de respectievelijke fouten van de onderscheiden bij de rechtsuitoefening betrokken personen; zie daarover W. VAN GERVEN, *Algemeen Deel*, p. 191, onder D. Als een persoon zijn recht op foutieve wijze uitoefent, bijv. zoals hierboven is aangetoond een ondernemer die zijn bedrijf zonder nadere plichtplegingen beslist onmiddellijk te sluiten, zal rechtsmisbruik minder gemakkelijk worden aangenomen in hoofde van een ander persoon, of groep van personen, die zijn recht, in casu tot bezetting van het bedrijf, aanwendt als reactie tegen de eerste ontoelaatbare rechtsuitoefening.

²¹ Om die reden zal een bezetting tot het afdwingen van een speciale premie zoals in het geval Wabco dat door de

indien de onderneming duidelijk verlieslatend is en elke voortzetting van de bedrijfsactiviteit, tenzij in het kader van een gerechtelijke bijstands-, concordaats- of faillissementsprocedure, de verliezen voor aandeelhouders en schuldeisers verder opstapelt²², of nog indien zij wordt ingegeven door motieven die met het voortbestaan van de onderneming of met de verbetering van de werkvoorwaarden in de onderneming geen uitstaans hebben²³.

Alternatief vonnis

"Ten gronde

Eiseres poneert voorts dat verweerster in strijd heeft gehandeld met artikel 54 van de wet op de handelspraktijken doordat zij een daad van onrechtmatige mededinging heeft verricht door goederen van eiseres en goederen geproduceerd met grondstoffen van eiseres op de markt te brengen zonder toestemming van en zelfs tegen het verzet van eiseres.

Verweerster betwist niet dat de goederen die door haar toedoen werden verkocht, toebehoren aan eiseres; zij voert evenwel aan dat eiseres zonder aan te tonen dat haar activiteiten onvoldoende winstgevend zijn en bovendien zonder nadere consultatie met de bijna 200 werknemers van de onderneming, op onrechtmatige wijze heeft besloten tot de onmiddellijke en definitieve sluiting van de onderneming en dat zij in die omstandigheden gerechtigd is de onderneming te bezetten en de produkten van de onderneming te verkopen mits daaromtrent bij het einde van haar bewindvoering volledig en integraal rekening gedaan wordt.

Eiseres, vennootschap van Engels recht, is eigenares van het door haar in Tessenderlo gevoerde bedrijf. Als zodanig bezit zij, handelend door middel van haar organen, de principiële bevoegdheid om het bedrijf te sluiten. Dit eigendomsrecht en de daarmee verbonden sluitingsbevoegdheid zijn geen absolute rechten. Zij maken in de economische en de sociale sector het voorwerp uit van een belangrijke maatschappelijke evolutie waarvoor het recht niet de ogen mag sluiten. Deze evolutie leidt ertoe

voorzitter van de Arbeidsrechtbank te Namen op 4 februari 1976 werd beslecht (gesignaleerd in het in voetnoot 14 vermelde dagbladartikel van Taquet en Wantiez), meestal ongeoorloofd zijn.

²² Aldus het geval Lip in Frankrijk, zoals beschreven door H.M. ALVARES CORREA, "De Franse horlogefabriek Lip tussen kapitalisme en syndicalisme", *TVVS Ondernemingsrecht*, 1976, 177 e.v. Men kan m.i. van de aandeelhouders niet redelijkerwijze verwachten dat zij, zoals in het geval Lip, bereid worden gevonden nieuwe kapitaalinjecties te doen in een verlieslatend bedrijf.

²³ Bijv. om zuiver politieke motieven — waarvoor andere actiemiddelen bestaan —, zelfs niet, maar dit blijft betwistbaar, om redenen van solidariteit met de werknemers van een ander bedrijf; zie voor een dergelijk geval Corr. Nijvel, 27 februari 1976, *J.T.*, 368.

dat het eigendomsrecht en de sluitingsbevoegdheid van de ondernemer moeten worden beschouwd als doelgebonden bevoegdheden, met name bevoegdheden die aan de houder ervan zijn verleend in het belang van de gevoerde onderneming.

Dat het ondernemingsbelang niet steeds samenvalt met het belang van de kapitaalverstrekkers van de onderneming wordt reeds sedert geruime tijd onderkend. Dit blijkt b.v. uit de omstandigheid dat er een conflict kan ontstaan inzake winstbesteding tussen het belang van de onderneming dat soms het meest gediend is met de investering van de winsten in de onderneming, en het belang van de kapitaalverstrekkers bij een zo groot mogelijke dividenduitkering. Dit blijkt ook, zoals in casu, uit de omstandigheid dat de kapitaalverstrekkers er belang bij kunnen hebben hun onderneming, of een deel ervan gelegen in een bepaald land, te sluiten en het aldus vrijgekomen kapitaal op een andere manier te beleggen terwijl het belang van de onderneming, althans van het in België gelegen bedrijf, gericht is op het instandhouden in België van de daar ontplooidde activiteit.

Het belang van de onderneming of van een bedrijf, onderdeel van een onderneming, is de resultante van verschillende bij die onderneming of dat bedrijf betrokken belangen, met name de belangen — naast die van de kapitaalverstrekkers — van de werknemers, van de bedrijfsleiders (gezien als aparte groep werknemers), van de streek, van de gehele gemeenschap. Dit werd bijv. onderkend in een vonnis van de Rechtbank van Koophandel van Antwerpen van 17 juli 1958 (*R.C.J.B.*, 1959, 359 e.v. met noot van De Bersaques), waar o.m. gesteld wordt: "Aangezien om het even welke nijverheid of handelsinrichting ontegensprekelijk een deel uitmaakt van het nationaal patrimonium en het bestaan of het voortbestaan van dat nationaal patrimonium niet kan onderworpen worden aan de twisten tussen familieleden of vennoten, wezen zij familieleden of niet; aangezien bijgevolg de voortzetting van het bedrijf moet beslist worden en een beslissing dient getroffen te worden waardoor de voortzetting van het bedrijf verzekerd wordt in het belang van iedereen en niet alleen van de vennoten zelf, maar tevens en vooral van de tewerkgestelde arbeiders en bedienden die hierin een maatschappelijk bestaan vinden." Zulks geldt nog meer wanneer, zoals in casu, het bedrijf het voordeel heeft genoten van staatssteun, aangezien toch duidelijk moet zijn dat de overheid met het toekennen van deze steun niet heeft beoogd de kapitaalverstrekkers te bevoorstellen maar wel de onderneming als zodanig.

Het ondernemingsbelang komt aldus te voorschijn als een zelfstandig belang, waaraan het eigendomsrecht van de eiseres en haar bevoegdheid om door toedoen van haar organen (dit zijn de algeme-

ne vergadering van aandeelhouders en de raad van beheer) tot de sluiting van het bedrijf te beslissen ondergeschikt zijn, in die zin dat het een uiting is van afwending van bevoegdheid, althans misbruik van recht, de onmiddellijke sluiting van het bedrijf te bevelen met het oogmerk aan de kapitaalverstrekkers een voordeel te bezorgen met miskennis van de andere bij de onderneming betrokken belangen. Dit betekent dat het belang van de kapitaalverstrekkers bij de sluiting van het bedrijf zorgvuldig moet worden afgewogen tegen de belangen van die andere groepen. Ongetwijfeld zal het eerstgenoemde belang het moeten halen, onder voorbehoud van de betaling van de bijzondere vergoedingen bedoeld door de arbeidswetgeving, indien kan worden aangetoond dat het bedrijf niet winstgevend is. Indien evenwel blijkt dat het bedrijf winstgevend is zal het belang van de bedrijfsleiders, de werknemers, de regio en de hele gemeenschap het normaliter moeten halen op het belang van de vennoten om het verstrekte kapitaal, althans onmiddellijk, vrij te maken en elders te beleggen. Als zou worden aangetoond dat het bedrijf binnen afzienbare tijd dreigt verlieslatend te worden, vereist het belang van laatstgenoemde groepen nog dat voorafgaand overleg plaatsheeft tussen de betrokken belangengroepen ter

bespreking van overgangsmaatregelen en sluitingsmodaliteiten waarbij de eventuele overname van het bedrijf door derden of door de overheid ter sprake kan komen.

Nu niet ten genoegen van recht werd aangetoond dat het bedrijf verlieslatend is of dat het hiervoor bedoelde overleg heeft plaatsgehad, kunnen de oordelijke bezetting van het bedrijf en de actie van verweerster, gericht als zij zijn op het instandhouden van de onderneming en gelet op het feit dat verweerster bereid is rekenschap af te leggen over haar actie, niet aangemerkt worden als onrechtmatige handelingen. De actie van verweerster komt eerder voor als een conservatoire handeling, in antwoord op de unilaterale beslissing tot onmiddellijke sluiting van het bedrijf, bestemd om het ondernemingsvermogen te vrijwaren in afwachting van het aangaan en het tot een goed einde brengen van onderhandelingen tussen de betrokken belangengroepen.

Door de produkten van de onderneming in het kader van die actie te verkopen heeft verweerster bijgevolg geen handeling van oneerlijke mededinging verricht in de zin van artikel 54 Handelspraktijkenwet.

(...)"

W. VAN GERVEN

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 11 MAART 1976

Eerste voorzitter : ridder Rutsaert
Raadsheer-rapporteur : de h. Capelle
Procureur-generaal : de h. Delange
Advocaat : mr. Van Ryn

Verjaring—Verzekering—Vaststelling van schade door deskundigen van de partijen—Bij wijze van dading—Wil een nieuwe verbintenis aan te gaan—Verjaringstermijn.

Na een schadegeval wezen de verzekeraar en de verzekerde elk een deskundige aan om het bedrag van de schade vast te stellen. In een "expertise proces-verbaal" stelden de deskundigen het bedrag van de schade forfaitair en bij wijze van transactie vast op 1.950.000 fr. Twee voorschotten van 650.000 fr. werden aan de verzekerde betaald op grond van dit stuk, dat volgens het bestreden arrest niet een eenvoudige contradictoire raming van de schade was, maar een tussen de partijen gesloten transactie, ter uitvoering waarvan de voorschotten dus werden betaald.

Uit wat het aldus vaststelt en overweegt heeft het bestreden arrest wettelijk kunnen afleiden, niet alleen dat de verzekeraar het recht van de verzekerde heeft erkend, maar ook dat het "expertise proces-verbaal" een nieuwe verbintenis bevat, die door verloop van dertig

jaren verjaart, en daardoor is het, impliciet maar zeker, van oordeel dat in de omstandigheden die het preciseert, de erkenning door de verzekeraar van de rechten van de verzekerde gepaard ging met de wil een nieuwe verbintenis aan te gaan, die in de plaats kwam van de verbintenis waartoe de verzekeraar als verzekeraar gehouden was.

N.V. G. t/ De R.

Gelet op het bestreden arrest, op 7 juni 1974 door het Hof van beroep te Luik gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1273, 2248 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, ter afwijzing van de exceptie door eiseres hieruit afgeleid dat de rechtsvordering van verweerster tot betaling van een bedrag van 650.000 frank strekte tot de betaling van het saldo van een vergoeding die uit een verzekeringspolis voortvloeide en dat, aangezien deze vordering werd ingesteld meer dan drie jaar na de laatste verjaringstuitende daad die dateerde van de maand augustus 1964, daarop de driejarige verjaring van artikel 32 van de wet van 11 juni 1874 van toepassing was, het bestreden arrest erop wijst dat de grond van een stuk getiteld "expertise proces-verbaal" waarin het bedrag van de schade forfaitair en bij wijze van transactie op 1.950.000 frank werd vastgesteld, "appellante, thans eiseres, aan geïntimeerde twee voorschotten van 650.000

frank betaalde" en "dat zij aldus noodzakelijk het recht van geïntimeerde heeft erkend, dat deze erkenning een nieuwe verbintenis van appellante vormt, die verjaart door verloop van 30 jaren",

terwijl, eerste onderdeel, eiseres er in haar conclusie op wees dat de raming van het bedrag van de schade in genoemd expertise proces-verbaal haar helemaal niet verplichtte "dit bedrag noodzakelijk aan haar verzekerde te betalen", omdat, naar luid van artikel 15 van de verzekeringspolis, deze raming "geenszins de rechten en excepties vermindert welke de maatschappij tegen de verzekerde zou hebben in te roepen", en dat, aangezien de regeling van de eigenlijke vergoeding volledig onderworpen bleef aan de bepalingen van de verzekeringspolis, eiseres derhalve het recht behield, niettegenstaande de betaling van voorschotten aan haar verzekerde, zich met name te beroepen op de exceptie van verjaring als bedoeld in artikel 32 van de wet van 11 juni 1874 betreffende de verzekeringen in het algemeen; het bestreden arrest, door niet te antwoorden op deze argumentatie die gebaseerd is op de tussen partijen gesloten verzekeringspolis, zijn beslissing niet wettelijk met redenen heeft omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet);

tweede onderdeel, onder voorbehoud van de artikelen 2271 en 2274 van het Burgerlijk Wetboek, die ten deze niet van toepassing zijn, de in artikel 2248 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde erkenning door de schuldenaar van het recht van hem tegen wie de verjaring loopt, niet tot gevolg kan hebben in de plaats van de aldus gestuite verjaring een door aard of termijn verschillende verjaring te stellen, tenzij ze een schuldvernieuwing inhoudt, welke schuldvernieuwing niet vermoed wordt maar duidelijk uit de wil der partijen moet volgen; ten deze, het enkele feit dat eiseres aan haar verzekerde twee voorschotten had betaald op het bedrag van de bij expertise vastgestelde vergoeding geenszins impliceerde dat eiseres zou hebben willen afstand doen van de rechten en excepties waarop zij zich krachtens de verzekeringspolis tegen verweerster kon beroepen en, derhalve, een nieuwe verbintenis zou hebben willen aangaan die in de plaats kwam van de verbintenis waartoe zij als verzekeraar gehouden was (schending van de artikelen 2248 en 1273 van het Burgerlijk Wetboek);

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat, door in hoofdzaak te overwegen dat bij de instemming van eiseres met de besluiten van het expertiseverslag tot raming van de schade een transactie tussen partijen was ontstaan en dat deze transactie de termijn van de dertigjarige verjaring had doen lopen, het arrest passend antwoordt op de conclusie van eiseres die, op grond van artikel 15 van de verzekeringsovereenkomst, de driejarige verjaring aanvoerde;

Dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het arrest, om de door eiseres aangevoerde exceptie van de driejarige verjaring te verwerpen, er niet enkel op wijst dat zij twee gedeeltelijke betalingen aan verweerster heeft verricht;

Dat het vaststelt dat de partijen na het schadegeval

"elk een deskundige hebben aangesteld om het bedrag van de schade vast te stellen; dat de deskundigen in een stuk getiteld 'expertise proces-verbaal' het bedrag van de schade forfaitair en bij wijze van transactie op 1.950.000 frank vaststelden"; dat de voorschotten werden betaald "op grond van dit stuk", dat volgens het arrest niet een eenvoudige contradictoire raming van de schade is, zoals eiseres in haar conclusie betoogde, maar "een tussen partijen gesloten transactie" ter uitvoering waarvan de voorschotten dus werden betaald;

Overwegende dat het arrest uit al deze vaststellingen en overwegingen wettelijk heeft kunnen afleiden niet alleen dat eiseres "aldus... noodzakelijk het recht heeft erkend van geïntimeerde", thans verweerster, maar ook dat het expertise proces-verbaal, ten deze, bevat "een nieuwe verbintenis... die door verloop van dertig jaren verjaart", en daardoor, impliciet maar zeker, van oordeel is dat in de omstandigheden die het preciseert, de erkenning door eiseres van de rechten van verweerster gepaard ging met de wil een nieuwe verbintenis aan te gaan, die in de plaats kwam van de verbintenis waartoe ze als verzekeraar gehouden was;

Dat het tweede onderdeel van het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 8 APRIL 1976

Voorzitter: de h. Perrichon

Raadsheer-rapporteur: de h. Trousse

Advocaat-generaal: de h. Velu

Advocaten: mrs. De Bruyn en Claeys Bouuaert

1. Handelszaak—Pand—Tegeldemaking—Regels—
2. Faillissement—Uitoefening van de rechten van de pandhoudende schuldeiser—Geen schorsing—Opbrengst van de tegeldemaking van het pand—Betwisting met andere schuldeisers met bijzondere voorrechten—Taak van de curator.

1. Het te gelde maken van de in pand gegeven handelszaak moet overeenkomstig de artikelen 4 tot 20 W. 5 mei 1872 worden vervolgd.

2. De uitoefening van het recht van de pandhoudende schuldeiser om zich bij voorrecht en voorrang boven de andere schuldeisers uit de in pand gegeven zaak te doen betalen kan niet worden geschorst door het faillissement van de schuldenaar die de zaak in pand heeft gegeven, wanneer de curator die zaak niet ten behoeve van het faillissement heeft teruggenomen door de schuld te betalen.

De curator heeft tot algemene opdracht het actief van de gefailleerde te gelde te maken en de gelden van de realisatie van dit actief te verdelen, maar de voorwerpen van een pand blijven buiten het actief van het faillisse-

ment voor zover de prijs van de tegeldemaking ervan het bedrag van de gewaarborgde schuldvordering niet te boven gaat.

Het behoort tot de wettelijke bevoegdheden van de curator de lasthebber van de schuldeisers te zijn voor de verdeling onder hen van hun schuldvorderingen, met behoud van hun aard en, dientengevolge, voor de distributie van de gelden van het actief van de gefailleerde, maar als hij namens de massa van de schuldeisers in rechte optreedt, kan hij slechts de rechten uitoefenen die aan al deze schuldeisers gemeen zijn, en niet de rechten van elk van hen of de rechten die enkel aan de schuldeisers met een bijzonder voorrecht toekomen.

N.V. L. t/ Mrs. Leclercq en Viseur q.q.

Gelet op het bestreden arrest, op 3 februari 1975 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 470, 542, 543, 544 van de wet van 18 april 1851 betreffende het faillissement, de bankbreuk en het uitstel van betaling, 1, 4, 9 van de wet van 5 mei 1872 houdende herziening van het Wetboek van Koophandel betreffende het pand en de commissie, 1, 11, 12 van de wet van 25 oktober 1919 betreffende het in pand geven van een handelszaak, het endossement van de factuur, alsmede de aanvaarding en de keuring van de rechtstreeks voor het verbruik gedane leveringen, 1515, 1528, 1627 tot 1633 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest zegt dat "het oorspronkelijk hoger beroep van eiseres niet gegrond" en "het tegenberoep van de verweerders gedeeltelijk gegrond is", vervolgens "het beroepen vonnis bevestigt in zoverre het de kosten heeft gecompenseerd en heeft bevolen dat de opbrengst van de verkoop van de vrachtwagen 'Ford', een bestanddeel van het pand, zal worden gestort aan eerste verweerder, die optreedt als curator in het faillissement van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid "Transcharleroi", en aan hem in consignatie zal worden gegeven, onder zijn aansprakelijkheid, "tot, op verzoek van de meest gerede partij, de geschillen tussen schuldeisers met bijzondere voorrechten beslecht zijn", en eiseres veroordeelt in de kosten van hoger beroep, op grond dat de curators, zonder afbreuk te doen aan de rangregeling of aan de aard van de respectieve rechten van de schuldeisers met een algemeen of bijzonder voorrecht, onder hun eigen aansprakelijkheid, met spoed moeten zorgen voor een juiste verdeling van de opbrengst van de tegeldemaking van het actief van het faillissement onder alle belanghebbende partijen ; dat het bestaan van nu reeds erkende geschillen over de omvang of de vroegere dagtekening van bepaalde schuldvorderingen met algemene of bijzondere voorrechten, die in samenloop komen met of de voorrang kunnen hebben boven de schuldvordering van de schuldeiser die een handelszaak in pand heeft, niet uit het oog werd verloren door de voorzitter van de rechtbank die de wijze van de door hem toegelaten verkoop moest vaststellen ; dat de consignatie van de gelden in handen van een van de curators een bewarende maatregel is om een ongeregelde vereffening van het actief van de gefailleerde te vermijden ; dat deze maatregel nog geen uitspraak doet over de grond van de zaak en derhalve

de persoonlijke belangen van de pandhoudende schuldeiser niet in het gedrang kan brengen ; dat appellante, thans eiseres, zich tevergeefs op de eerste bepaling van artikel 544 van boek III van titel I van het Wetboek van Koophandel beroept om te stellen dat zij, krachtens deze bepaling van de faillissementswet, de prijs ten belope van het bedrag van haar schuldvordering onmiddellijk mag innen en enkel het meerdere aan de curators moet toekomen ; dat deze bepaling niet van toepassing is wanneer, zoals ten deze, het voorrecht van de schuldeiser die een handelszaak in pand heeft in samenloop komt met die van andere bevoorrechte schuldeisers en, in voorkomend geval, deze laatsten voorrang kunnen hebben boven het zijne ; dat een dergelijke toestand niet uitsluit dat een beroep wordt gedaan op een bewarende maatregel om ernstig bedreigde belangen te beschermen,

terwijl, eerste onderdeel, het recht van elke pandhoudende schuldeiser om toelating te verkrijgen tot tegeldemaking van zijn pand en om bij voorrecht en voorrang boven de andere schuldeisers betaald te worden met de gelden van deze tegeldemaking, niet geschorst wordt door het faillissement van de schuldenaar wanneer de curator het pand niet ten behoeve van het faillissement heeft teruggenomen door de schuld te betalen, en het bestreden arrest derhalve ten deze niet wettelijk kon bevelen dat de opbrengst van de verkoop van de vrachtwagen, een bestanddeel van het pand op de handelszaak dat eiseres in zijn geheel of bij delen uit de hand mocht doen verkopen door de daartoe aangewezen gerechtsdeurwaarder, aan een van de curators van het faillissement gestort en in consignatie gegeven zal worden tot, op verzoek van de meest gerede partij, de geschillen tussen schuldeisers met bijzondere voorrechten beslecht zijn (schending van de artikelen 542, 543, 544 van de wet van 18 april 1851 betreffende het faillissement, de bankbreuk en het uitstel van betaling, 1, 4, 9 van de wet van 5 mei 1872 houdende herziening van het Wetboek van Koophandel betreffende het pand en de commissie, 11, 12 van de wet van 25 oktober 1919 betreffende het in pand geven van een handelszaak, 1515, 1528, 1627 tot 1633 van het Gerechtelijk Wetboek) ;

tweede onderdeel, die vrachtwagen, welke een afzonderlijk bestanddeel van de in pand gegeven handelszaak is, als dusdanig geen deel uitmaakt van de door de curators beheerde en te verdelen boedel en, derhalve, de gronden van het arrest, volgens welke de curators, onder hun aansprakelijkheid, met spoed moeten zorgen voor een juiste verdeling van de opbrengst van de tegeldemaking van het actief van het faillissement onder alle belanghebbende partijen, en volgens welke de consignatie in handen van een van de curators van de gelden voorkomende van de verkoop van die vrachtwagen een bewarende maatregel is om een opgeregelde vereffening van het actief van de gefailleerde te vermijden, die de persoonlijke belangen van de pandhoudende schuldeiser niet in het gedrang brengt, geen passende gronden zijn en geen wettelijke verantwoording kunnen vormen van een dergelijke maatregel die het arrest heeft bevolen met schending van de eigen rechten van de pandhoudende schuldeiser die door het faillissement van de schuldenaar onverlet worden gelaten (schending van de artikelen 444, 470, 542, 543, 544 van de wet van 18 april 1851 betreffende het faillissement, de bankbreuk en het uitstel

van betaling, 1, 4, 9 van de wet van 5 mei 1872 houdende herziening van het Wetboek van Koophandel betreffende het pand en de commissie, 11, 12 van de wet van 25 oktober 1919 betreffende het in pand geven van een handelszaak en 97 van de Grondwet);

derde onderdeel, een curator in een faillissement, bij de uitvoering van zijn wettelijke opdracht, de schuldeisers met bijzondere voorrechten niet vertegenwoordigt en niet bevoegd is om in hun naam op te treden voor de bescherming van hun bijzondere rechten en het arrest derhalve, zonder aan de curator van het faillissement een bevoegdheid toe te kennen die hij wettelijk niet heeft, niet heeft kunnen bedoelen dat de opbrengst van de verkoop van de vrachtwagen, een bestaandeel van de handelszaak die eiseres als pandhoudende schuldeiseres, in haar geheel of bij delen regelmatig uit de hand mocht doen verkopen door de daartoe aangewezen gerechtsdeurwaarder, aan een van de curators van het faillissement gestort en in consignatie gegeven zal worden "tot, op verzoek van de meest gerede partij, de geschillen tussen schuldeisers met bijzondere voorrechten beslecht zijn" (schending van de artikelen 444, 470, 542, 543, 544 van de wet van 18 april 1851 betreffende het faillissement, de bankbreuk en het uitstel van betaling, 1, 4, 9 van de wet van 5 mei 1872 houdende herziening van het Wetboek van Koophandel betreffende het pand en de commissie) en terwijl het arrest althans een dergelijke uitspraak heeft gedaan zonder ook maar te antwoorden op het middel waarin eiseres in haar conclusie voor het hof van beroep, ter ontkenning van de wettelijkheid van de maatregel waarbij de storting en de consignatie in handen van een van de curators van het faillissement wordt bevolen van de opbrengst van de tegeldemaking van haar pand, precies aanvoerde dat de curator van een faillissement de schuldeisers met bijzondere voorrechten nooit, uit welken hoofde ook, vertegenwoordigt, zodat de beslissing die, zonder op dit verweermiddel te antwoorden, genoemde maatregel beveelt, in elk geval niet wettelijk met redenen is omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Over het middel in zijn geheel:

Overwegende dat eiseres van de voorzitter van de Rechtbank van koophandel te Charleroi het recht heeft gekregen om de handelszaak van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid "Transcharleroi", waarvan de vrachtwagen Ford deel uitmaakte, te verkopen als gesubrogeerde in de rechten van de naamloze vennootschap Crédit général de Belgique die een pandrecht op genoemde handelszaak bezat;

Overwegende dat het hof van beroep, met gedeeltelijke bevestiging van het vonnis van de rechtbank van koophandel, recht doende op het verzet dat de verweerders, die optraden als curators van het faillissement van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid "Transcharleroi", tegen voormeld bevelschrift hadden ingesteld, beveelt dat de opbrengst van de verkoop van de vrachtwagen aan de verweerders wordt overhandigd "tot, op verzoek van de meest gerede partij, de geschillen tussen schuldeisers met bijzondere voorrechten zijn beslecht", op grond dat "de opdracht van de curator erin bestaat het actief van de gefailleerde te gelde te maken en de opbrengst ervan op juiste wijze te verdelen; dat de curator dienaangaande niet alleen

de wettelijke, noodzakelijke en uitsluitende lasthebber van de gefailleerde is, doch eveneens, in deze hoedanigheid, optreedt namens en voor rekening van de chirograire schuldeisers met algemene voorrechten; dat de curators, zonder afbreuk te doen aan de rangregeling of aan de aard van de respectieve rechten van de schuldeisers met een algemeen of bijzonder voorrecht, onder hun eigen aansprakelijkheid, met spoed moeten zorgen voor een juiste verdeling van de opbrengst van de tegeldemaking van het actief van het faillissement onder alle belanghebbende partijen; dat de consignatie van de gelden in handen van een van de curators een bewarende maatregel is om een ongeregelde vereffening van het actief van de gefailleerde te vermijden; dat deze maatregel nog geen uitspraak doet over de grond van de zaak en derhalve op persoonlijke belangen van de pandhoudende schuldeiser niet in het gedrang kan brengen";

Overwegende dat, hoewel voor de bij de wet van 25 oktober 1919 ingevoerde inpassing van de handelszaak bijzondere regels gelden die verschillen van die welke van toepassing zijn op het pand waarvan sprake in de artikelen 2073 tot 2084 van het Burgerlijk Wetboek en in de wet van 5 mei 1872 houdende herziening van het Wetboek van Koophandel betreffende het pand en de commissie, artikel 12 van de wet van 25 oktober 1919 bepaalt dat het te gelde maken van de in pand gegeven handelszaak overeenkomstig de artikelen 4 tot 10 van de wet van 5 mei 1872 moet worden vervolgd;

Overwegende dat, in afwijking van de regel van artikel 454 van het Wetboek van Koophandel, volgens welke de middelen van tenuitvoerlegging om betaling te bekomen van de op de roerende goederen die tot het faillissement behoren bevoorrechte schuldvorderingen, geschorst worden tot aan het afsluiten van het proces-verbaal van verificatie van de schuldvorderingen, artikel 9 van de wet van 5 mei 1872 bepaalt dat de uitoefening van de rechten die aan de pandhoudende schuldeiser door de vorige artikelen zijn toegekend, niet wordt geschorst noch door het faillissement noch door de staat van uitstel van betaling, noch door het overlijden van de schuldenaar of van de derde pandgever;

Overwegende dat de curator, krachtens artikel 543 van het Wetboek van Koophandel, echter op elk tijdstip, met machtiging van de rechtercommissaris, het pand ten behoeve van het faillissement kan terugnemen door de schuld te betalen;

Overwegende dat, derhalve, de uitoefening van het recht van de pandhoudende schuldeiser om zich bij voorrecht en voorrang boven de andere schuldeisers uit de in pand gegeven zaak te doen betalen niet kan worden geschorst door het faillissement van de schuldenaar die de zaak in pand heeft gegeven, wanneer de curator die zaak niet ten behoeve van het faillissement heeft teruggenomen door de schuld te betalen;

Overwegende bovendien dat de curator voorzeker tot algemene opdracht heeft het actief van de gefailleerde te gelde te maken en de gelden van de realisatie van dit actief te verdelen, doch dat de voorwerpen van een pand buiten het actief van het faillissement blijven voor zover de prijs van hun tegeldemaking het bedrag van de gewaarborgde schuldvordering niet te boven gaat, wat ten deze het geval was;

Overwegende tenslotte dat, zo het tot de wettelijke bevoegdheden van de curator behoort de lasthebber van

de schuldeisers te zijn voor de verdeling onder hen van hun schuldvorderingen, met behoud van hun aard en, diensgevolge, voor de distributie van de gelden van het actief van de gefailleerde, hij nochtans, wanneer hij namens de massa van de schuldeisers in rechte optreedt, slechts de rechten kan uitoefenen die aan al deze schuldeisers gemeen zijn en niet de rechten van elk van hen of de rechten die enkel aan de schuldeisers met een bijzonder voorrecht toekomen ;

Overwegende dat hieruit volgt dat, door te bevelen dat de opbrengst van de verkoop van de vrachtwagen aan de curators wordt overhandigd "om hen in staat te stellen met spoed te zorgen voor een juiste verdeling van de opbrengst van de tegeldemaking van het actief van het faillissement onder alle belanghebbende partijen" en "tot, op verzoek van de meest gereede partij, de geschillen tussen schuldeisers met bijzondere voorrechten zijn beslecht", het arrest de in het middel vermelde wetsbepalingen schendt ;

Dat dit middel gegrond is ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op het eerste middel waarvan de aanneming tot geen ruimere cassatie kan leiden ;

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zoverre het de hogere beroepen ontvangt ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter wordt beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

K.I. — 9 APRIL 1976

Voorzitter : de h. E. Paternostre

Raadsheren : mevr. A. de Man en de h. X. Claessens

Substituut-procureur-generaal : de h. W. Van Walle

Onderzoeksrechter—Strijdig bevel—Inlichtingsbulletin.

1. *Daar de vorderingen van de procureur des Konings niet gemotiveerd dienen te zijn, baseert de onderzoeksrechter zijn weigering tot het verwijderen der niet ter zake dienende inlichtingsbulletins ten onrechte op de afwezigheid van motivering in de vordering van de procureur des Konings.*

2. *Het is steeds de bedoeling geweest in strafzaken inlichtingen in te winnen betreffende het gerechtelijk verleden van de vervolgte personen, doch nooit betreffende niet-vervolgte personen. De gegevens waarover de gemeentebesturen beschikken betreffende de door de inwoners van de gemeente opgelopen veroordelingen hebben een geheim karakter, en de openbaarmaking van deze gegevens betreft zelfs het beroepsgeheim, wanneer de openbaarmaking niet geregeld werd in de ministeriële omzendbrieven. De toepassing van deze beginselen heeft in de praktijk tot de vaste regel geleid,*

dat de inlichtingsbulletins van andere dan de vervolgte personen uit de dossiers van de strafvervolgning worden verwijderd vooraleer deze dossiers aan de onderzoeks-gerechten of aan de vonnisgerechten worden onderworpen. De omstandigheid dat de inlichtingsbulletins een blanco strafregister vermelden, doet daaraan geen afbreuk.

X

Gezien de stukken van het onderzoek dat op vordering van 3 augustus 1975 van de procureur des Konings te Tongeren geopend werd wegens inbreuk op de artikelen 392, 393 en 394 van het Strafwetboek, namelijk moord op B.T. ;

Gezien de bijkomende vordering van de procureur des Konings te Tongeren op 5 maart 1976 tot de onderzoeksrechter gericht, luidende : "met verzoek de inlichtingenbulletins van de andere personen dan verdachte uit het persoonlijkheidsdossier te verwijderen. Er werd niet nagegaan of de stukken van het vals gebit die ter plaatse gevonden werden, al dan niet afkomstig waren van het slachtoffer. Gelieve hieromtrent een deskundige aan te stellen".

Gezien de beschikking van 9 maart 1976 van de onderzoeksrechter waarbij gezegd wordt dat er geen redenen bestaan om gevolg te geven aan de voormelde vordering van de procureur des Konings, dit om in de bedoelde beschikking vermelde motieven ;

Gezien het hoger beroep door de procureur des Konings te Tongeren tegen deze beschikking ingesteld op 11 maart 1976 ;

Gehoord het verslag gedaan aan de Kamer van Inbesluidigingstelling door de heer W. Van Walle, substituut van de procureur-generaal, en gezien zijn geschreven en ondertekende vordering alsook al de stukken van het proces met bovengezegde beschikking, alles ter tafel gelegd, de hogergemelde vordering luidende als volgt : (...)

Aangezien het hoger beroep ontvankelijk is ;

1) *Met betrekking tot het verwijderen van de inlichtingenbulletins van de andere personen dan verdachte uit het persoonlijkheidsdossier*

Overwegende dat inlichtingenbulletins in strafzaken enkel dienen om de hoven en de rechtbanken in te lichten over de identiteit en het gerechtelijk verleden van de verdachten of de beschuldigten die gevonnist moeten worden ;

dat zij te dien einde ook de gegevens bevatten zoals die voorkomen in het strafregister van de betrokkenen dat op het centraal strafregister wordt bijgehouden ;

dat deze gegevens noodzakelijk zijn om de vonnisgerechten in staat te stellen met kennis van zaken te oordelen over de eventueel aan de te berechten personen op te leggen strafsancie, rekening houdende met hun persoonlijkheid en verleden ;

Overwegende dat, terwijl de vorderingen van de procureur des Konings niet dienen gemotiveerd te zijn, de onderzoeksrechter zijn weigering tot het verwijderen van niet ter zake dienende inlichtingenbulletins ten onrechte baseert op de afwezigheid van motivering in de vordering van de procureur des Konings ;

Overwegende dat anderdeels de onderzoeksrechter ten onrechte aanvoert dat de voornoemde stukken niet uit het dossier verwijderd kunnen worden, daar stukken, die bij vergissing of ten onrechte in een strafdossier terecht kwamen en die noch het onderzoek aanbelangen, noch in het voor- of nadeel van de verdachte kunnen dienen, op verzoek van de procureur des Konings en zelfs ambtshalve door de onderzoeksrechter uit de bundel kunnen verwijderd en ter beschikking aan het Parket overgezonden worden ;

dat deze verrichting kan blijken uit andere stukken in het strafdossier, zoals kantschriften of mededelingen ;

dat stukken die als bijlage worden gevoegd aan processen-verbaal van een gerechtelijk officier, niet noodzakelijk integrerend deel uitmaken van deze processen-verbaal ;

dat zulks ten deze des te minder het geval is, daar bedoelde stukken werden behandeld door de gemeentelijke politiecommissaris en dienst van het strafregister en derhalve geen eigen vaststellingen van de opsteller van de processen-verbaal weergeven ;

dat deze processen-verbaal op zichzelf voldoende expliciet zijn en dat de betrokken inlichtingenbulletins aan hun inhoud niets toevoegen ;

Overwegende dat het inlichtingenbulletin zijn oorsprong vindt in een omzendbrief van de minister van Justitie van 29 juni 1853 (*B. St.*, 1853, nr. 181) en de daaropvolgende omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken van 8 juli 1853 (*Bull. Adm. du ministère de l'Intérieur*, Tome VII, p. 292) en ten doel had de opsomming te geven van de strafrechtelijke veroordelingen ten laste van de inwoners der gemeenten (zie ook *Rec. Circ. Just.*, 1852-54, pp. 420 en 423) ;

dat deze materie steeds geregeld werd door middel van ministeriële omzendbrieven waaruit blijkt dat het steeds de bedoeling is geweest in strafzaken inlichtingen te verschaffen betreffende het gerechtelijk verleden van de *vervolgde* personen (cf. Omzendbrief min. Justitie 63.876/23/AP — Strafregister van 17 juli 1967 ; bericht van de minister van Wederopbouw aan de Burgemeesters van het Koninkrijk in het *Belgisch Staatsblad* van 29 november 1951) doch nooit om inlichtingen te verschaffen nopens niet vervolgte personen ;

dat de gegevens waarover de gemeentebesturen beschikken betreffende de veroordelingen door de inwoners van de gemeente opgelopen, een *geheim* karakter hebben (cf. omzendbrief van de minister van Justitie aan de gemeentebesturen, *B. St.*, 13-14 december 1948) ;

dat de openbaarmaking van gegevens van het gemeentelijk strafregister zelfs het beroepsgeheim betreft, wanneer in deze openbaarmaking niet is voorzien door de omzendbrieven die dit onderwerp regelen (cf. arrest Gent, 12 februari 1960, met noot in *Rev. Comm. de Belgique*, mei 1960, p. 115) ;

dat nergens in de voeging bij strafdossiers van inlichtingenbulletins van andere personen dan de verdachten of van de vervolgte personen voorzien is ;

dat de toepassing van de bovenvermelde beginselen in de praktijk leidde tot de vaste regel dat de inlichtingenbulletins van andere dan vervolgte personen uit de dossiers van strafvervolgingen worden verwijderd vooraleer deze dossiers aan de onderzoeksgerechten of aan de vonnisgerechten worden onderworpen ;

dat het feit dat de inlichtingenbulletins wijzen op een blanco strafregister daaraan geen afbreuk doet ;

2) Met betrekking tot het gevorderde deskundigenonderzoek van het gebit

Overwegende dat de weigering van de onderzoeksrechter om verder te onderzoeken of de ter plaatse gevonden stukken van een vals gebit al dan niet van het slachtoffer afkomstig zijn onvoldoende gemotiveerd is door zijn overweging dat het gevraagde voldoende blijkt uit de "behoorlijke lectuur der stukken van het dossier sub 3, 25, 43, 53 en 54 en zulks ook in het licht der bijkomende informatie in PV. nr. 578 van de rijks-wacht Maasmechelen" ;

dat voormelde stukken enkel aantonen eensdeels dat er ter plaatse stukken van een vals gebit zijn gevonden, anderdeels dat het slachtoffer een vals bovengebitt droeg ;

dat de aanvullende vordering van de procureur des Konings juist erop gericht was te doen bepalen of de aangetroffen stukken die zijn van het gebit van het slachtoffer of van een derde ;

dat te dien einde de gevonden stukken ter eventuele herkenning dienen te worden voorgelegd aan de tandarts F.L., eventueel ook aan andere personen die het gebit zouden kunnen herkennen en ook aan de wetsgeneesheren die de lijkschouwing hebben verricht om van hen te vernemen of deze stukken overeenstemmen met het gebit van het slachtoffer ;

(...)

Het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling,

Geeft akte aan het openbaar ministerie van zijn vordering ; Ontvangt het hoger beroep ; Doet de bestreden beschikking teniet ;

Zegt voor recht dat overgegaan dient te worden tot uitvoering van de vordering van de procureur des Konings te Tongeren van 5 maart 1976 met dien verstande met betrekking tot de gevonden stukken van het gebit, dat het feit te weten of de stukken van "het vals gebit die ter plaatse gevonden werden, al dan niet afkomstig zijn van het slachtoffer" nagegaan dient te worden door deze stukken ter herkenning voor te leggen aan tandarts F.L. en eventueel aan andere personen die het gebit zouden kunnen herkennen en ook aan de wetsgeneesheren die de lijkschouwing van het slachtoffer hebben verricht, dit laatste, om van hen, zo nog mogelijk, te vernemen of de gevonden stukken van vals gebit passen bij het gebit van het slachtoffer ;

Belast de onderzoeksrechter te Tongeren met de uitvoering van bedoelde vordering.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER — 22 DECEMBER 1975

Voorzitter : de h. Liard

Raadsheren : de hh. Jans en Mahillon

Advocaten : mrs. Chabert en Delahaye

Hoger beroep—Akte—Vermeldingen—1. Datum—2.

Naam van raadsman—Ondertekening en neerlegging door andere advocaat.

1. Als door het datumstempel van de griffie bewezen is, dat de akte van hoger beroep binnen de wettelijke termijn ter griffie is neergelegd, is de vermelding van de datum in de akte zelf niet noodzakelijk om de gevolgen ervan te beoordelen.

2. Aan de ontvankelijkheid van het hoger beroep doet niet af dat, terwijl de naam van de advocaat van de appellant in de akte vermeld is — een vermelding die trouwens niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven —, het verzoekschrift ondertekend is door een advocaat die loco die advocaat is opgetreden en die het verzoekschrift heeft neergelegd, zoals bewezen wordt door de akte van neerlegging welke, door de griffier door middel van een stempel opgesteld, een authentieke akte uitmaakt.

De leesbaarheid van de handtekening der advocaten wordt door geen enkele wetsbepaling vereist.

Van den B. en G. t/ P.V.B.A. E.

Gezien in eensluitend afschrift het vonnis der Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel van 21 juni 1973, betekend op 30 oktober 1973 en tegen hetwelk op 13 november 1973 een naar termijn regelmatig beroep werd ingesteld ;

Overwegende dat het verzoekschrift tot hoger beroep de op straffe van nietigheid vereiste vermeldingen van de dag, de maand en het jaar en van het beroep van appellanten niet inhoudt ;

dat door het datumstempel van de griffie bewezen wordt dat de akte binnen de wettelijke termijn werd neergelegd, en de vermelding van de datum in de akte zelf dus geenszins noodzakelijk is om de gevolgen ervan te beoordelen ;

dat geïntimeerde ook niet aantoonde dat de aangehaalde verzuimen haar belangen geschaad hebben, zodat het Hof bewuste proceshandeling niet nietig kan verklaren en evenmin de, uit hoofde van die nietigheid, opgeworpen exceptie van niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep kan aanvaarden ;

Overwegende dat, in zover artikel 1026 van het Gerechtelijk Wetboek, dat principieel enkel betrekking heeft op eenzijdige verzoekschriften, eveneens bij analogie op het verzoekschrift tot hoger beroep toepasselijk zou zijn, uit de juxtapositie van alinea 5°) van voormelde wetsbepaling met artikel 1057, in fine, van het Gerechtelijk Wetboek, voortvloeit dat de vermelding van de naam van de advocaat van appellanten slechts "eventueel" in het verzoekschrift tot hoger beroep diende voor te komen, en in geen geval begrepen is onder de van 1 tot 7 genummerde vermeldingen, die op straffe van nietigheid in de akte van hoger beroep opgenomen moesten worden ;

dat geïntimeerde derhalve ondoeltreffend opmerkt dat de naam van advocaat Louis Chabert, die tot tweemaal toe in het verzoekschrift aangegeven is als zijnde de raadsman van appellanten, niet overeenstemt met de naam van de advocaat die in werkelijkheid het verzoekschrift heeft ondertekend ;

Overwegende dat de hoedanigheid van advocaat van deze ondertekenaar blijkt zowel uit het origineel van het

verzoekschrift tot hoger beroep, ter griffie berustend, als uit het afschrift door de griffie aan geïntimeerde toegestuurd en aanwezig in het dossier van deze partij ;

dat immers, enerzijds, deze beide documenten getekend zijn "loco Chabert", wat duidt op de vertegenwoordiging van de genoemde advocaat door een zijner confraters, en, anderzijds, de akte van neerlegging ter griffie op 13 november 1973, door de bevoegde griffier opgesteld door middel van een stempel, doch eigenhandig door hem getekend, een authentieke akte uitmaakt, die, tot tegenbewijs bij valsheidsprocedure, het bewijs oplevert dat het verzoekschrift wel degelijk door laatstbedoelde advocaat werd neergelegd ;

dat verder de leesbaarheid van de handtekening der advocaten door geen enkele wetsbepaling wordt vereist ;

dat het beroep derhalve ontvankelijk is.

(...)

NOOT—Zie : 1) Hof Luik, 21 juni 1974, R.W., 1974-75, 1258 ; Arbh. Luik, 3 mei 1974, Pas., 1975, II, 14 ; Hof Brussel, 30 januari 1974, Pas., 1974, II, 107, en de verwijzingen in de voetnoot ; 2) Hof Luik, 21 juni 1974, gec. ; Arbh. Brussel, afd. Antwerpen, 22 april 1974, R.W., 1974-75, 546.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

K.I. — 28 APRIL 1976

Voorzitter : de h. Caron

Raadsheren : de hh. Logé en Lox

Openbaar ministerie : de h. Geyskens

Advocaat : mr. Moens

Voorlopige hechtenis—Berichtgeving aan raadsman—Rechten van de verdediging.

Indien de raadsman van de verdachte pas 's vrijdags per telegram verwittigd werd dat de behandeling van de voorlopige hechtenis op de zitting van dinsdag vastgesteld werd, zodat hij slechts gedurende één werkdag — d.i. de maandag — het dossier kon inzien ter griffie van het hof, dan roept de verdachte tevergeefs de nietigheid van de rechtspleging wegens verzuim van de voorgeschreven pleegvormen in, daar dit verzuim slechts de nietigheid van de procedure meebrengt in zoverre de rechten van de verdediging hierdoor gekrenkt werden.

V.

Overwegende dat de beklaagde ten onrechte staande houdt, dat de vaststelling van de zaak, evenals de verdediging van het parket-generaal tot handhaving van de voorlopige hechtenis en al wat erop volgt, nietig is omdat zijn raadsman pas op vrijdag 23 april 1976 per telegram verwittigd werd van zijn verschijning op 27 april 1976 ter zitting van de kamer van inbeschuldigingstelling, zodat hij slechts gedurende één werkdag, te weten maandag 26 april 1976, het dossier kon inzien ter griffie van het hof ;

Overwegende dat de raadsman van beklaagde op regelmatige wijze verwittigd werd van de dag en plaats van de zitting en de geldigheid van de berichtgeving

trouwens niet aanvecht; dat hij ter zitting is verschenen om tot de invrijheidstelling van beklaagde te concluderen op grond van de opgeworpen nietigheid en hierbij alle uitstel van de hand wees;

Overwegende dat beklaagde tevergeefs de nietigheid van de procedure wegens verzuim van de voorgeschreven pleegvormen opwerpt, daar dit verzuim slechts de nietigheid van de procedure meebrengt in zoverre de rechten van de verdediging hierdoor geschonden werden (Cass., 25 september 1968, *Arr. Cass.*, 1969, 89);

Overwegende dat beklaagde dientengevolge ten onrechte een schending van de rechten van de verdediging op andere gronden inroept en namelijk waar hij deze rechten verwacht met zijn hoop in vrijheid gesteld te worden ingevolge de vermeende laattijdige verwittiging van zijn raadsman, des te meer daar hij niet onwetend was dat de termijn van 15 dagen, bepaald bij artikel 20 van bovenvermelde wet, nog niet verstreken was;

Overwegende dat het de raadsman van beklaagde, die ter zitting van 27 april 1976 verschenen is, vrijstond uitstel te vragen om binnen de voorziene termijn verder kennis te nemen van het dossier (Cass., 10 oktober 1960, *Pas.*, 1960, I, 148); dat de kamer van inbeschuldigingstelling de behandeling van de grond der zaak op heden 28 april 1970 te 9 uur 30 uitstelde ten einde de belangen van de verdediging te vrijwaren; dat het dossier zodoende ter beschikking van de raadsman van beklaagde werd gesteld voor een verlengde periode van 24 uren, zodat het gedurende twee dagen op de griffie te zijner beschikking werd gesteld;

Overwegende dat de ingeroepen nietigheid niet aangenomen wordt (...).

NOOT—In dezelfde zin: *Pand.B.*, Tw. *Détention préventive*, nrs. 158-159; R. HAYOIT DE TERMICOURT, "De la loi sur la détention préventive", nr. 15, *R.D.P.*, 1924, 308; K.I. Brussel, 16 januari 1886, *J.T.*, 1886, 197; Cass., 20 maart 1972, *Arr. Cass.*, 1972, p. 687; A. VANDEPLAS, "Kanttekeningen bij de wet op de voorlopige hechtenis", nr. 16, *R.W.*, 1974-75, 1893.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER — 7 MEI 1975

Voorzitter: de h. De Prêter

Raadsheren: de hh. G. Verhegge (rapporteur) en Couckuyt

Advocaat-generaal: de h. J. D'Haenens

Voedingswaren—1. Monsterneming—2. Toevoegsels—Waterstofperoxyde in room.

1. De overhandiging van een afschrift van het proces-verbaal binnen de termijn bepaald bij art. 6, § 2, van de Wet van 20 juni 1964 en art. 10 van het Koninklijk Besluit van 28 februari 1891 is niet op straffe van nietigheid voorgeschreven; de rechten van de verdediging worden in se niet door het tardief overhandigen geschonden, en de processen-verbaal kunnen nog gelden als inlichting zodat de rechter soeverein oordeelt over de bewijskracht ervan.

Door de loutere omstandigheid dat door de verballisant aan de beklaagde de vraag niet werd gesteld of hij in het bezit wenste te blijven van een exemplaar van het genomen staal, en in de gelegenheid niet werd gesteld zelf dit exemplaar te kiezen, worden de rechten van de verdediging niet geschonden.

2. Het waterstofperoxyde dat voorkomt in de door de beklaagde in de handel gebrachte room, moet als een toevoegsel in de zin van art. 3 van de Wet van 20 juni 1964 worden beschouwd.

Het is zonder belang te weten of de beklaagde dit toevoegsel met voorbedachten rade aan de room heeft toegevoegd, dan wel of het bij de ontleding vastgestelde waterstofperoxyde het overblijfsel is van dit produkt dat hij gebruikt heeft voor de verrichtingen die het in de handel brengen voorafgaan bij het opslaan of de bewaring van de room (ten deze het spoelen van de kruiken). In elk van deze gevallen moest hij de aanwezigheid van waterstofperoxyde in de room kennen, hetzij op grond van zijn vakkennis, hetzij omdat hij het produkt opzettelijk aan de room heeft toegevoegd.

De C.

Overwegende dat de feiten welke aan de beklaagde ten laste zijn gelegd, door het strafrechtelijk opsporingsonderzoek, het onderzoek en de behandeling van de zaak voor de eerste rechter (Rb. Dendermonde, 3 december 1974) en voor het Hof, zoals voor de eerste rechter, beezen zijn gebleken;

1. Overwegende dat de beklaagde opwerpt dat de rechten van zijn verdediging werden geschonden, omdat:

enerzijds in de beide zaken waarover de eerste rechter uitspraak heeft gedaan, in strijd met de voorschriften van art. 6, § 2, van de Wet van 20 juni 1964, hem niet binnen de drie dagen van de vaststelling een afschrift van het proces-verbaal werd overhandigd;

anderzijds hij in de zaak die betrekking heeft op de feiten van 29 oktober 1973 als belanghebbende niet in de mogelijkheid werd gesteld zelf een staal te kiezen zoals vereist is bij art. 4, lid 3, van het K.B. van 28 februari 1891;

Wat het eerste middel betreft

Overwegende dat de overhandiging van een afschrift van het proces-verbaal binnen de termijn bedoeld bij art. 6, § 2, van de Wet van 20 juni 1964 en art. 10 van het K.B. van 28 februari 1891 niet op straf van nietigheid is voorgeschreven;

dat de rechten van de verdediging door het laattijdig overhandigen in se niet geschonden werden, deze processen-verbaal als inlichting gelden, en de rechter soeverein over hun bewijskracht oordeelt;

dat uit de verklaringen door de beklaagde afgelegd in de loop van het strafrechtelijk opsporingsonderzoek en uit de verweermiddelen door hem ontwikkeld blijkt, dat hij vooraleer deze laatste voor te dragen nauwkeurig de draagwijdte heeft gekend van de vervolgingen die tegen hem werden ingesteld, en hij geen enkele twijfel heeft kunnen koesteren wat de aard van de feiten betreft die hem werden ten laste gelegd;

dat er geen redenen voorliggen om aan te nemen dat de wijze van staalneming, van vereenzelviging van de

stalen, van verzegeling ervan, noch de ontledingen zelf die door een erkend laboratorium werden uitgevoerd, van die aard zijn geweest dat ze toelaten te twijfelen aan de waarde van de ontledingsuitslagen ;

dat ten genoegen van recht blijkt uit het proces-verbaal C.32/72, alsook uit de verklaring van de beklaagde zelf geacteerd in het proces-verbaal P.V.C. 7372/1224, dat de slagroom waarvan de heer Rijkscontroleur Adriaenssen J. stalen nam bij De Smedt Elisabeth, door de beklaagde aan deze winkelierster werd geleverd (stuk 4 van notitie 5265/73 : "Ik bevestig de levering van de bewuste slagroom aan de Cremerie Pallux") ;

Overwegende dat er geen redenen zijn om aan de waarachtigheid van de inhoud van deze processen-verbaal te twijfelen, en de beklaagde dit trouwens niet ernstig betwist ;

Wat het tweede middel betreft

Overwegende dat door de loutere omstandigheid dat ten aanzien van de feiten vastgesteld op 29 oktober 1973 door de verbalisant aan de beklaagde zelf de vraag niet werd gesteld of hij in het bezit wenste te blijven van een exemplaar van het voorgenomen staal, en in de gelegenheid niet werd gesteld zelf dit exemplaar te kiezen, de rechten van de verdediging van de beklaagde niet geschonden werden ;

dat hij enkele dagen na de staalneming in het bezit kwam van het exemplaar dat door de eigenares van het voorafgenomen staal slagroom werd uitgekozen, en hij niet betwist dat dit staal overeenkomstig de bepalingen van art. 4 van het K.B. van 28 februari 1891 werd verzegeld en vereenzelvigd, wat trouwens ten genoegen van recht blijkt uit de inhoud van het proces-verbaal nr. 32/72 en 32/72bis, terwijl hij evenmin beweert dat er een onderschuiving van staal heeft plaatsgegrepen of dat de verzegeling van het staal geschonden was ;

dat het tegengestelde blijkt uit de bewering van de beklaagde dat de gaafheid van zijn verdedigingsrecht afhangt van de toelating die hem door het Hof verleend zou worden de stalen voor het Hof zelf te doen ontzegelen en ontleden ;

Overwegende verder dat het de beklaagde zelf tot de ontleding van de stalen in zijn bezit behoorde te doen overgaan, indien hij zulks nuttig achtte ;

dat de rechter hem daartoe geen toelating dient te verlenen ; dat de beklaagde eventueel de ontzegeling en de ontleding in tegenwoordigheid van een gerechtsdeurwaarder kon doen plaatsgrijpen, zodat de vaststellingen van deze ministeriële officier geen aanleiding zou hebben kunnen geven tot betwisting ;

Overwegende dat waar uit de processen-verbaal ter zake blijkt dat de stalen die werden ontleed door een erkend laboratorium beantwoordden aan de vereisten gesteld bij art. 4 van het K.B. van 28 februari 1891, de ontledingsuitslagen van het stadslaboratorium van Antwerpen erkend door de minister van Volksgezondheid en van het Gezin als niet betwistbaar voorkomen ;

dat in strijd met de mening van de beklaagde in zijn conclusie, het bewijs van de aanwezigheid van waterstofperoxyde in de room waarvan stalen werden genomen niet afhankelijk is van de ontleding van de enkele stalen in zijn bezit ;

dat de rechter wanneer hem, zoals ter zake dit be-

oordelingselement onthouden wordt, zijn oordeel mag baseren binnen het raam van de bovenaangehaalde en ter zake nageleefde voorwaarden, op alle beoordelings-elementen welke voorliggen en blijken uit het strafrechtelijk opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek ter zitting ;

Overwegende dat in strijd met de beweringen van de beklaagde in zijn conclusie, de heer H. Desmadryl, eerste hoofdcontroleur der eetwareninspectie, geenszins de "bewijsvoerende waarde" betwistte van de stalen die door de beklaagde werden uitgekozen, maar er hem op wees dat om nuttig te zijn, de ontleding ervan moest geschieden binnen korte tijd, gelet op de onstabiliteit van de verbinding H₂O₂, een eigenschap die ook blijkt uit de brief door de beklaagde neergelegd en uitgaande van de rijkserkende laboratoria Generaltest (stuk 40) ;

2. Overwegende dat er geen wettelijke bepaling voorligt van het begrip voedingswaar of voedingsstof, en de wetgever zich bewust heeft onthouden ervan een definitie te geven (Parlementaire Doc., 501, 1962/1963, nrs. 2 en 7, Kamer v. Volksvertegenwoordigers) ;

dat het aan de rechter ten gronde toekomt te oordelen wat als voedingswaar of voedingsstof dient te worden beschouwd (zie de verklaring van de minister van Volksgezondheid en van het Gezin opgenomen in het verslag namens de commissie van Volksgezondheid en van het Gezin, Kamer van Volksvertegenwoordigers, doc. 501, nr. 7 voormeld) ;

dat waterstofperoxyde als dusdanig, d.i. in zijn geheel beschouwd moet worden om uit te maken of het al dan niet een voedingswaar of -stof is ; dat waterstofperoxyde gebruikt wordt als antisepticum, deodorans, bleekmiddel en oxidans ; in oplossingen wordt het aangewend als gorgelmiddel, keelspray, oordruppels, voor het uitwassen van wonden (Martindale, *The Extrapharmacopoeia*, The Pharmaceutical press, 25e Ed., 1967, London, p. 657) ; geconcentreerde oplossingen werken sterk irriterend, een 6% oplossing is nog zwak irriterend ; bij orale inname wordt aanbevolen onmiddellijk veel water te drinken en een maagsonde te steken om het ontwikkelde O₂ gas te laten ontsnappen (Dreisbach, *Handbook of Poisoning*, Lange medical publications Los Altos, 1974, California, p. 328) ; het kan aangewend worden als bewaarmiddel voor melk, zuivelprodukten, vis (*Nachweise u. Bestimmung von Konservierungsstoffen in Lebensmitteln*, Diemar-Postal, Stuttgart, 1967, Wissenschaftliche Verlag Gesellschaft M.B.H.) ;

dat H₂O₂ geen verteerbare koolhydraten, lipiden, eiwitstoffen bevat, het geen natuurlijk gehalte aan vitaminen, enzymen, minerale stoffen, smaakgevende en aromatische stoffen bezit dat van die aard is dat het voedingswaarde heeft en tot de menselijke voeding kan dienen (zie memorie van toelichting in *Doc. Parl.*, 501, 1962-63, nr. 1, Kamer van Volksvertegenw.), en dit ook niet verkrijgt door de omstandigheid dat waterstofperoxyde na korte tijd uiteenvalt in water en zuurstof, al zijn dit twee levensnoodzakelijke elementen ;

dat waar waterstofperoxyde in de room voorkwam die door de beklaagde in de handel werd gebracht, het als een toevoegsel moet worden beschouwd in de zin van artikel 3 van de Wet van 20 juni 1964 ;

dat waar waterstofperoxyde zelf geen voedingsstof of zelfstandigheid is, en door zijn aanwezigheid in of op

een eetwaar gevolgen kan hebben : kiemdodend, oxyderend, blekend, en het een toevoegsel is dat niet vooraf door de minister die de Volksgezondheid in zijn bevoegdheid heeft, toegelaten werd, het niet mocht worden toegevoegd aan voedingswaren of -stoffen, ter zake room, die door de beklaagde in de handel werd gebracht ;

dat het ter zake zonder belang is te weten of de beklaagde dit toevoegsel met voorbedachten rade aan de room heeft toegevoegd, dan wel of het bij de ontleding teruggevonden waterstofperoxyde, overblijfsels zijn van dit produkt dat hij gebruikt heeft voor de bewerkingen en de behandelingen die het in de handel brengen voorafgingen en toegepast werden bij de opslag of de bewaring van de room — in zijn conclusie van 19 maart 1975 voor het Hof neergelegd, hield de beklaagde staande dat hij zijn kruiken spoelde met H₂O₂ ;

dat de beklaagde in ieder van deze gevallen de aanwezigheid van waterstofperoxyde in de room die hij in de handel heeft gebracht moest kennen, hetzij op grond van zijn vakkenis — hij wist aan de hand van de vaststellingen die werden gedaan ter gelegenheid van de feiten die werden behandeld in not. 5680/71 waarvan het dossier deel uitmaakt van de huidige processtukken, dat waterstofperoxyde aanwezig kon zijn als gevolg van het gebruik van dit produkt als spoelmiddel voor zijn kruiken (zie o.m. st. 18/24 in dit dossier), hetzij omdat hij dit produkt opzettelijk aan de room heeft toegevoegd ;

3. Overwegende dat het bij de beoordeling van de schuldvraag onverschillig is of de toevoeging van H₂O₂ bij de room in de mate zoals ter zake door beklaagde werd gedaan en door de ontledingen werd vastgesteld, al dan niet schadelijk is nu dit produkt als toevoegsel niet werd toegelaten door de minister van Volksgezondheid en van het Gezin (zie Parl. Doc., Belg. Senaat 1963/464, doc. 225 : "de administratie hoeft niet meer het bewijs te leveren van de schadelijkheid der stoffen die aan de voedingsmiddelen worden toegevoegd. Er zullen positieve lijsten van toevoegsels worden bekendgemaakt waaruit zal volgen dat alles wat niet toegelaten is, verboden is. Deze nieuwigheid vormt de hoeksteen van het ontwerp") ;

dat derhalve de bewering van de beklaagde in zijn conclusie, dat het gebruik van H₂O₂ krachtens de artt. 2, 2°, en 2, 4°, van de Wet van 20 juni 1964 niet verboden werd, ter zake niet dienend is ;

dat art. 2, 4°, voormeld trouwens overblijfsels beoogt die "geen toevoegsels zijn zoals bij art. 3 bedoeld, want ze komen niet in het handelsverkeer voor maar slechts bij huishoudelijk verbruik van eetwaren" (Doc. Parl., 501, 1962/1963, nr. 1 en 5 Kamer van Volksv.) ;

4. Overwegende dat de eerste rechter en het Hof niet gevat werden van strafvorderingen ingesteld tegen derde personen naar aanleiding van feiten die samenhangend zijn met degene die thans ten laste zijn gelegd van de beklaagde, en er dienvolgens geen uitspraak kan over doen ;

5. Overwegende dat de eerste rechter terecht bij toepassing van artikel 65 van het Wetboek van Strafrecht de aan de beklaagde ten laste gelegde feiten met één enkele straf heeft beteugeld ;

dat deze straf rechtmatig en gepast is ;
(...)

NOOT—Zie ook : Hof Gent, 1 maart 1974, R.W., 1975-76, 1769, met noot van A. VANDEPLAS.

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

3e KAMER — 23 DECEMBER 1975

Voorzitter : de h. Verougstraete

Raadsheren in sociale zaken : de hh. De Vleeschouwer en Vandendamme

Advocaten : mrs. Hirsch loco Pierson en Fremault

Arbeidsovereenkomst bedienden—Eenzijdige verbreking—Vergrijp onverenigbaar met uitvoering van overeenkomst.

De arbeidsovereenkomst voor bedienden wordt niet enkel eenzijdig verbroken wanneer een opzegging of ontslag wordt gegeven of wanneer een uitdrukkelijke of stilzwijgende wilsuiking de verbreking van de overeenkomst tot doel heeft.

Ook een vergrijp of verzuim dat onverenigbaar is met de verdere uitvoering van de arbeidsovereenkomst zoals zij te goeder trouw begrepen diende te worden, verbreekt deze overeenkomst.

Instituut X t/ D.

Gelet op het vonnis waartegen hoger beroep uitgesproken op 30 januari 1975 door de 2e kamer van de Arbeidsrechtbank te Brussel, waarvan geen betekening wordt overgelegd.

De eerste rechter heeft de vordering van appellante ongegrond verklaard, evenals de tegenvordering. Beide strekten tot betaling van 24.072 fr., zegge helft maand september (6.018 fr.) en 1 1/2 maand opzeggingsvergoeding (18.054 fr.).

Het hoofdberoep strekt tot betaling van deze 24.072 fr. en D. stelt incidenteel hoger beroep in tot betaling van dezelfde som.

Feiten

D. is in dienst getreden van appellante, hieronder genoemd "het Instituut", op 29 mei 1973 in hoedanigheid van bediende-nachthelper, met een proeftijd van drie maanden.

De schriftelijke overeenkomst in duplo opgemaakt op 25 mei 1973 bepaalt dat in geval van arbeidsongeschiktheid door ziekte, de bediende verplicht is de werkgever ervan in te lichten bij het begin van de eerste dag der ongeschiktheid en vóór het eindigen van de tweede dag een medisch getuigschrift voor te leggen.

Een bijvoegsel regelmatig ondertekend door D. op 25 juni 1973 bepaalt dat het personeel van de ziekteverzorging verplicht is zes uren op voorhand de directie te verwittigen in geval van belet, en dat het niet-nakomen van deze verplichting beschouwd zal worden als een dringende reden die het ontslag zonder termijn noch vergoeding tot gevolg zal hebben.

Op 29 augustus 1973 schreef D. dat hij de bedoeling had zijn dienst te verlaten, en dat de opzeggingstermijn een aanvang zou nemen op maandag 3 september 1973 om een einde te nemen op zaterdag 8 september 1973. De brief werd echter ter post neergelegd op 31 augustus 1973.

Op 3 september 1973 antwoordde het Instituut terecht dat deze brief slechts werd gepost op 31 augustus, dat de proefperiode een einde had genomen op 28 augustus 1973, dat de wettelijke opzeggingstermijn slechts een aanvang kon nemen op de 1ste van de maand, en 4 dagen na de verzending van de opzegging zodat de opzeggingstermijn slechts een aanvang kon nemen op 1 oktober 1973 en een einde nemen op 15 november 1973.

D. gaf geen enkel antwoord op deze brief en bood zich niet meer aan op het werk sedert vrijdag 7 september 1973.

Op 13 september 1973 schreef het Instituut hem een brief waarin zijn werkverlating sedert vrijdag 7 september 1973 werd vastgesteld, en daarbij werd gevoegd dat hem zijn ontslag zonder opzegging werd meegedeeld voor erge reden op 7 september 1973.

Stellingen van partijen en beoordeling

D. beweert op 7 september 1973 een medisch getuigschrift te hebben laten geworden aan het Instituut. Hij brengt geen bewijs van deze bewering, en het attest van dr. L. Roggen dat hij voorlegt bevestigt dat deze geneesheer twee attesten voor hem opmaakte, te weten voor de periode van 7 september tot en met 15 september 1972 en van 16 september tot en met 22 september 1972, zegge een jaar vroeger, toen hij nog niet in dienst was van het Instituut. De bewering van D. dat deze attesten in feite het jaar 1973 betreffen wordt door geen enkel element gestaafd.

De stelling van het Instituut in de brieven van 3 september 1973 stemt met de wet overeen, en D. verklaart zich hiermee akkoord.

Het Instituut heeft dus terecht vastgesteld op 13 september 1973 dat hij zijn werk had verlaten sedert vrijdag 7 september 1973.

Weliswaar voegde het Instituut daar ten onrechte bij dat zijn ontslag hem werd medegedeeld voor erge reden op 7 september 1973, zegge 7 dagen vroeger.

Een ontslag kan inderdaad geen terugwerkende kracht hebben, en een ontslag voor dringende reden was bovendien overbodig, daar het Instituut terecht de werkverlating op 7 september 1973 had vastgesteld.

Daar D. niet beweert zich op het werk te hebben aangeboden sedert 7 september 1973, en hij geen bewijs levert van enige arbeidsongeschiktheid, is de vaststelling van het Instituut volkomen rechtmatig daar er in de houding van geen enkele der partijen enige tegenstrijdigheid te vinden is; D. had het werk op 13 september 1973 nog steeds niet hervat en had zijn afwezigheid niet gerechtvaardigd, en het Instituut had hem (vanzelfsprekend) niet opnieuw tewerkgesteld.

Het is derhalve voldoende vast te stellen, met het Instituut, dat D. door het werk te verlaten de arbeidsovereenkomst had verbroken op 7 september 1973, en dat de termijn bepaald door artikel 18, §§ 2 en 3, van de bediendenwet niet moest worden nageleefd om deze vaststelling te doen.

De eerste rechter heeft ten onrechte geoordeeld dat het Instituut het initiatief van de contractbreuk had genomen daar het eerst de werkverlating had vastgesteld.

Ten onrechte beweert D. dat de werkverlating slechts een verbreking uitmaakt indien hieruit de wil blijkt van de arbeider de overeenkomst te verbreken.

De arbeider die het werk verlaat zonder verwittiging noch rechtvaardiging, evenzeer als de werkgever die het loon niet betaalt, verbreekt de arbeidsovereenkomst zelfs indien hij daarbij zou beweren dat het zijn bedoeling is de arbeidsovereenkomst voort te zetten.

Voldoende is vast te stellen dat de houding van de bedoelde partij onverenigbaar is met de voortzetting van de arbeidsovereenkomst, welke ook haar stilzwijgende of uitgedrukte wil moge zijn.

Artikel 20 van de bediendenwet bepaalt inderdaad dat de partij die de verbintenis verbreekt zonder gegronde reden of zonder inachtneming van de wettelijke termijn, een vergoeding verschuldigd is.

De uitdrukking "de partij die de verbintenis verbreekt" omvat inderdaad niet alleen de gevallen waarin opzegging of ontslag werd gegeven, en waarin een uitdrukkelijke of stilzwijgende wilsuiteding de verbreking van de overeenkomst tot doel heeft.

Een vergrijp of verzuim dat onverenigbaar is met de verdere uitvoering van de arbeidsovereenkomst zoals zij te goeder trouw begrepen moest worden door de partijen, verbreekt deze overeenkomst.

Dit zal het geval zijn wanneer een partij een der belangrijke of hoofdzakelijke verplichtingen op duurzame wijze naast zich neerlegt, zoals in casu de werkverlating, waardoor de gezondheid van tientallen bejaarde personen in gevaar werd gebracht.

Daaruit volgt dat D. de arbeidsovereenkomst zonder gegronde reden heeft verbroken op 7 september 1973.

Hij had dus recht op zijn loon van 1 tot 6 september 1973, en had geen recht op loon van 7 tot 30 september 1973. Hij is de wettelijke opzeggingsvergoeding verschuldigd die door beide partijen wordt geschat op 18.054 fr., zegge het loon van anderhalve maand.

Het Instituut stelt ten onrechte dat de vergoeding de som van 6.018 fr., zegge de tegenwaarde van het loon van de maand september zou moeten omvatten, zijnde het loon tot op het ogenblik dat de opzegging gegeven door D. een aanvang had moeten nemen. Derhalve vordert het Instituut ten onrechte betaling van 6.018 fr.

Daar D. zelf de overeenkomst heeft verbroken is hem geen opzeggingsvergoeding verschuldigd, en ook geen loon voor de tweede helft van de maand september 1973, zoals om andere redenen geoordeeld door de eerste rechter.

Om die redenen,

Het Hof,

Recht doende op tegenspraak,

Ontvangt de hogere beroepen, verklaart het hoofdberoep gedeeltelijk gegrond en het incidenteel hoger beroep ongegrond.

Doet het bestreden vonnis teniet, behalve in zoverre het de tegenvordering van D. ongegrond heeft verklaard. Hervormende, veroordeelt D. tot betaling van 18.054 frank, verhoogd met de gerechtelijke interesten en met de kosten van beide aanleggen.

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE ANTWERPEN

11 MEI 1976

Voorzitter : de h. Quanjard

Rechters : de hh. Majeau en Van Alsenoy

Advocaten : mrs. Van Londersele-Vanhulle en Carette
loco Van den Heuvel

Bevoegdheid—Arrondissementsrechtbank—Conflict van attributie.

De bevoegdheid van de arrondissementsrechtbank is beperkt tot het verdelen van de zaken onder de rechtbanken die deel uitmaken van de rechterlijke organisatie.

Als in een bij de arbeidsrechtbank aangebracht geding de vraag rijst of de rechtsverhouding tussen de partijen van contractuele dan wel van statutaire aard is, met het gevolg dat naar gelang van het geval ofwel de arbeidsrechtbank ofwel de Raad van State bevoegd is, dient de arbeidsrechtbank zelf over die kwestie uitspraak te doen.

L. t/ N.V. De Nationale Bank van België

Overwegende dat verweerster op verzoek van eiser gedagvaard werd voor de Arbeidsrechtbank te Antwerpen tot betaling van achterstallige commissielonen over het jaar 1973, overeenkomstig de betalingsvoorwaarden en -modaliteiten in de onderneming geldend op 31 december 1972 en provisioneel geraamd op 15.000 fr. verhoogd met de interesten, en tot aanstelling van een deskundige-boekhouder om advies uit te brengen over het bedrag aan commissielonen door verweerster aan eiser verschuldigd over het jaar 1973 op basis van voornoemde voorwaarden en modaliteiten ;

Overwegende dat bij vonnis van 10 februari 1976 de Arbeidsrechtbank te Antwerpen van oordeel was dat de zaak op grond van art. 640 Ger.W. aan de arrondissementsrechtbank onderworpen moest worden om over de ambtshalve opgeworpen bevoegdheidsexceptie te beslissen ;

Overwegende immers dat de arbeidsrechtbank vaststelde dat er tussen de partijen een betwisting bestaat omtrent de aard van hun rechtsverhoudingen, te weten of die rechtsverhoudingen van contractuele ofwel van statutaire aard zijn ;

Overwegende immers dat indien er zou worden beslist dat de rechtsverhoudingen een statutair karakter hebben de bevoegdheidsbepalingen van de artikelen 578 en 580 van het Gerechtelijk Wetboek niet toepasselijk zijn ;

Overwegende dat derhalve de arbeidsrechtbank zelf had moeten nagaan welke rechtbank of rechtsmacht van het geschil moet kennis nemen omdat de bevoegdheid van de arrondissementsrechtbank beperkt is tot het verdelen van de zaken onder de rechtbanken die deel uitmaken van de rechterlijke organisatie ;

Overwegende dat daarentegen de Raad van State een administratieve rechtsmacht is ;

(zie Fettweis, *Handboek voor Gerechtelijk Recht*, II - Bevoegdheid, nr. 38, p. 31).

Overwegende dat derhalve de zaak te dien einde terug dient verwezen te worden naar de Arbeidsrechtbank te Antwerpen ;
(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

2e KAMER — 6 FEBRUARI 1976

Voorzitter : de h. Wuyts

Rechters : de hh. Verhaegen en De Jonge

Advocaat : mr. Quintyn

1. Gerechtskosten—Eis tot betaling van huur—Betaling na dagvaarding—2. Huur—Eis op grond van het gemene recht—Wet van 10 april 1975—Procedure.

1. *De tot betaling van achterstallige huur gedagvaarde huurder die na de dagvaarding, maar voordat het geschil behandeld wordt, de achterstallige termijnen betaalt, moet de kosten dragen die ten gevolge van zijn nalatigheid gemaakt zijn.*

2. *De Wet van 10 april 1975, inzonderheid art. 7, is slechts van toepassing op de vorderingen die krachtens die wet worden ingesteld. Andere huurgeschillen, die hun oorsprong niet vinden in die wet (ten deze een eis tot verbreking van de huur omdat de huurder zijn verplichtingen niet nakomt), worden gevoerd volgens de normale procedure.*

De R. t/ L.

De stukken werden ingezien, inzonderheid het eensluidend verklaard afschrift van het op 18 juni 1975 op tegenspraak gewezen vonnis van de vrederechter van het derde kanton Gent.

Het hoger beroep werd tijdig en op regelmatige wijze ingesteld.

De oorspronkelijke vordering werd ingesteld door de appellanten en strekte ertoe :

— de geïntimeerde te doen veroordelen om de som van 8.800 fr. te betalen als achterstallige huur voor de maanden februari, maart, april en mei 1975, verschuldigd ingevolge mondelinge huurovereenkomst afgesloten tussen de appellanten als onverdeelde eigenaars van het huis Nieuwe Vaart 172 te Gent en de geïntimeerde ;

— de voormelde mondelinge huurovereenkomst te doen ontbinden ten laste van de geïntimeerde ;

— de geïntimeerde te doen veroordelen om het gehuurde goed binnen de 24 u. na de betekening van het te vellen vonnis vrij en ijdel ter beschikking te stellen van de appellanten op gevaar af eruit verdreven te worden desnoods met behulp van de sterke macht ;

— de geïntimeerde te doen veroordelen om te betalen als vergoeding voor wederverhuring de som van 6.600 fr. ;

— akte te doen verlenen aan de appellanten van hun voorbehoud van rechten wat betreft de vergoeding voor huurschade.

1. *Wat betreft de achterstallige huurgelden*

De oorspronkelijke vordering werd ingeleid bij exploit

van gerechtsdeurwaarder W. Vanderhaegen van 14 mei 1975. De geïntimeerde erkent dat hij op dat ogenblik de huur voor de maanden maart, april en mei 1975 niet betaald had. Dit gebeurde bij storting over de post van 6.600 fr. op 27 mei 1975, dus *na* de inleidende dagvaarding. De appellanten beweren daarenboven dat zij de huur voor de maand februari 1975 nooit ontvingen. De geïntimeerde legt echter een stortingsbewijs neer waaruit blijkt dat hij op 26 maart 1975 de huurprijs voor de maand februari 1975 betaalde nadat hij deze luidens zijn beweringen voordien reeds op een verkeerde rekening had gestort. Al deze betalingen gebeurden op de rekening van de p.v.b.a. Constales te Gent die de lasthebber van de appellanten is om de huurgelden te ontvangen. Uit dit alles dient afgeleid te worden dat de geïntimeerde op het ogenblik van de dagvaarding, te weten op 14 mei 1975, de huur voor de maanden maart, april en mei 1975 niet betaald had, doch dat deze drie maanden huishuur gestort werden op 27 mei 1975, de dag vóór de inleiding van het geschil voor de vrederechter.

De eerste rechter was dan ook terecht van oordeel dat er dan geen achterstallige huurgelden meer verschuldigd waren door de geïntimeerde op de dag van de behandeling van het geschil. Hij heeft echter ten onrechte alle kosten ten laste gelegd van de appellanten. Immers het is duidelijk dat de geïntimeerde op het ogenblik van de dagvaarding vervallen huurtermijnen verschuldigd was, zodat hij in ieder geval de kosten moet dragen, die gemaakt werden door zijn nalatigheid.

2. Wat betreft de ontbinding van de huurovereenkomst en de vergoeding voor wederverhuring

De eerste rechter heeft deze vorderingen ten onrechte afgewezen als onontvankelijk bij gebreke aan voorafgaande oproeping in verzoening vereist door art. 7 van de Wet van 10 april 1975. Deze wet is immers alleen van toepassing op de vorderingen die krachtens de nieuwe wet worden ingesteld. Andere huurgeschillen die hun oorsprong niet vinden in de wet worden verder gevoerd volgens de normale procedure. De verhuurder die de huurverbreking vraagt omdat de huurder zijn verplichtingen niet nakomt, is niet gehouden aan de speciale rechtspleging.

Er blijkt uit de overgelegde stortingsbewijzen dat de geïntimeerde de achterstallige huur betaald heeft enkele dagen nadat hij gedagvaard werd. De huur voor de volgende maand, t.w. juni 1975 werd stipt betaald en er blijkt uit niets dat de huurder thans zijn verplichtingen niet stipt nakomt.

In die omstandigheden is het niet aangewezen de ontbinding van de huurovereenkomst in het nadeel van de geïntimeerde toe te staan.

Nu de huur niet ontbonden wordt, is er meteen geen aanleiding om te statueren over de gevraagde vergoeding voor wederverhuring.

Op die gronden,

De Rechtbank (...)

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en ten dele gegrond. Bevestigt het bestreden vonnis met dien verstande dat de geïntimeerde veroordeeld wordt tot de

kosten, terwijl ook de kosten van het hoger beroep te zijnen laste gelegd worden.

NOOT—De oorspronkelijke eis, ingeleid voor de vrederechter strekte ertoe de gedaagde te doen veroordelen tot: 1° het betalen van achterstallige huurgelden; 2° te doen zeggen voor recht dat de huurovereenkomst ten laste van de gedaagde zou worden verbroken wegens niet-betaling van achterstallige huurgelden; 3° gedaagde te doen veroordelen tot het betalen van een wederverhulingsvergoeding ingevolge de verbreking van de huurovereenkomst; 4° gedaagde te doen verwijzen in de kosten van het geding.

De dag vóór de inleidende zitting betaalde de gedaagde de achterstallige huur.

De vrederechter verleende het volgende vonnis: 1° gedaagde is geen achterstallige huurgelden meer verschuldigd; 2° bij gebreke aan voorafgaande oproeping in verzoening is de eis tot verbreking van de huurovereenkomst niet ontvankelijk; 3° bij gebreke aan voorafgaande oproeping in verzoening is de eis tot een wederverhulingsvergoeding niet ontvankelijk; 4° eisers worden in de kosten van het geding verwezen.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, rechtsprekend in graad van hoger beroep, heeft mijns inziens terecht de argumentatie van appellanten gevolgd, met betrekking tot art. 7 van de Wet van 10 april 1975. Dit artikel voorziet in een verplichte voorafgaande verzoeningspoging voor wat betreft de vorderingen ingesteld krachtens voornoemde wet. Met andere woorden, alle vorderingen gebaseerd op het gemene recht ontsnappen aan de toepassing van voornoemd art. 7, daar de tekst van het artikel limitatief dient te worden geïnterpreteerd, en de Wet van 10 april 1975 geen afbreuk doet aan de gemeenrechtelijke bepalingen omtrent de huurovereenkomsten (zie J. VANKERCKHOVE, "La loi du 10 avril 1975 relative aux loyers des immeubles d'habitation", *J.T.*, 1975, 415, nr. 25, en 437, nr. 69; E. STASSIJS, "De nieuwe wet betreffende de huurprijzen van woningen", *R.W.*, 1974-75, 2587; *Parl. Besch., Senaat*, 1974-75, nr. 412/1).

Inderdaad, de oorspronkelijke vordering van appellanten was gebaseerd op de artt. 1741 en 1184 B.W., en niet op de Wet van 10 april 1975, zodat de verplichte voorafgaande oproeping in verzoening niet vereist was voor de ontvankelijkheid van de vordering tot verbreking van de huurovereenkomst wegens het niet betalen van de huurgelden door geïntimeerde.

Het vonnis poneert dan ook terecht: "De verhuurder die de huurverbreking vraagt omdat de huurder zijn verplichtingen niet nakomt, is niet gehouden aan de speciale rechtspleging".

Zowel in de toelichting bij het wetsvoorstel van de senator Pierson (*Parl. Besch., Senaat*, 1974-75, nr. 412/1) als in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp ingediend door de ministers Oleffe en Vanderpoorten (*Parl. Besch., Senaat*, 1974-75, nr. 501/1) staan twee doelstellingen centraal: 1° het invoeren van één enkele formule van verhoging van de huurprijzen, en 2° het afremmen van de te snel stijgende huurprijzen die inflatoire gevolgen hebben, en de tewerkstelling, vooral in de bouwsector, in het gedrang brengen (verslag van de senator Van Rompaey, *Parl. Besch., Senaat*, 1974-75, nr. 501/2, p. 4). Voorts heeft de wet een tijdelijk karakter, althans wat betreft de artikelen 4, 5 en 6; het is ook een uitzonderingswet, die strikt limitatief dient te worden geïnterpreteerd, en die geen afbreuk doet aan de in het Burgerlijk Wetboek opgenomen artikelen in verband met de huurovereenkomst.

De senator Pierson motiveerde de prerogatie van de bestaande huurovereenkomsten tot eind 1976 als doelmatig om tegemoet te komen aan de doelstellingen van de wet, zijnde de blokkering van de huurprijzen. Te dien einde moeten beperkingen worden ingevoerd aan het recht van de verhuurder om een einde te maken aan de huurovereenkomsten voor onbepaalde duur of aan huurovereenkomsten die na verloop van een periode van drie jaar kunnen worden opgezegd, of te weigeren in te stemmen met een voor onbepaalde tijd afgesloten huurovereenkomst te vernieuwen (*Parl. Besch., Senaat*, 1974-75, nr. 412/1, p. 2).

In het licht van deze duidelijke principes en doelstellingen van de wet dienen dan ook de diverse bepalingen ervan aldus te worden toegepast, vooral art. 7 betreffende de verplichte voorafgaande oproeping in verzoening voor vorderingen

ringen ingesteld krachtens bedoelde wet.

Dat de wet interpretatiemoelijkheden zou opleveren, bleek reeds uit de besprekingen in Kamer en Senaat van het wetsontwerp.

De interpretatiemoelijkheden spruiten niet alleen voort uit de libellering van de artikelen, doch ook uit het feit dat de wet drastisch ingrijpt in het zó sacrale principe van de individuele contractsvrijheid, en het principe van de verbinden-de kracht van overeenkomst (*Parl. Hand., Senaat, 1974-75, 1669*, interventie van de senator Leroy).

Voor "la petite histoire" kan worden vermeld dat bij de lezing van de senaatsverslagen het reeds duidelijk was dat het enthousiasme van de senatoren bij de aanneming van het wetsontwerp vrij koel was: op de 156 aanwezige senatoren stemden 98 ja, en 58 leden onthielden zich. Toen de minister Vanderpoorten het had over het enthousiasme omtrent het wetsontwerp, liet de senator Pierson zich ontvallen: "Cela dépend de ce que vous appelez enthousiasme" (*Parl. Hand., Senaat, 1974-75, 1671*). De volksvertegenwoordigers hadden blijkbaar meer interesse voor het ontwerp, en waren het gun-tiger gestemd: op de 184 aanwezige kamerleden stemden 130 ja, en onthielden er zich 54.

Zoals reeds gezegd, spruiten de interpretatiemoelijkheden van de wet voort uit de libellering van de artikelen. Een zeer praktisch voorbeeld daarvan is m.i. art. 6, § 1, lid 4, 3°, waar bepaald wordt: "De verhuurder kan de intrekking van de verlenging slechts eisen: (...) 3° wegens elke ernstige tekortkoming van de huurder aan zijn verplichtingen, en elke ongeoorloofde handeling van de huurder, welke objectief gezien, de voortzetting van de contractuele betrekkingen tus-sen de huurder en verhuurder onmogelijk maakt".

Er zou kunnen worden gesteld dat de woorden "intrek-king van de verlenging" in de context van het artikel niets anders betekenen dan de "verbreking van de huurovereen-komst". Niets is minder waar!

De prorogatie van de bestaande huurovereenkomsten tot eind 1976 komt een van de doelstellingen van de wet, te weten de blokkering van de huurprijzen, tegemoet. Daarom dienden beperkingen te worden gesteld aan het recht van de verhuurder om een einde te maken aan de lopende huur-overeenkomsten of te weigeren in te stemmen met het ver-nieuwen van een voor onbepaalde tijd gesloten huurover-eenkomst.

Maar hier moet worden herhaald dat de Wet van 10 april 1975 geen afbreuk doet aan de principes van het Burger-lijk Wetboek betreffende de huurovereenkomsten.

Welnu, de vordering tot achterstallige huurgelden, is enkel en alleen gebaseerd op de contractuele verplichtingen van de huurder, die ter compensatie van het genot dat hij heeft van het door hem gehuurde goed, daarvoor de overeengeko-men huurprijs moet betalen. Deze verplichting is trouwens vastgelegd in art. 1709 B.W.

Voor wat betreft de eis tot verbreking van de huurover-eenkomst wegens wanbetaling van de huurder, is deze ge-baseerd op de artt. 1741 en 1184 B.W.

Het is dan ook zonder meer duidelijk dat voor de instel-ling van zulke vorderingen gebaseerd op de principes van het Burgerlijk Wetboek geenszins toepassing kan worden ge-maakt van art. 7 van de Wet van 10 april 1975.

Het gelijkstellen van de woorden "intrekking van de ver-lenging" (art. 6, § 1) met "verbreking van de huurovereen-komst" is niets anders dan een verkeerde interpretatie van dit artikel, waardoor afbreuk wordt gedaan aan de alge-mene niet afgeschafte principes van het Burgerlijk Wetboek.

Een juiste interpretatie van de artikelen 6 en 7 van de Wet van 10 april 1975 ligt volgens mij hier, dat de verhuurder, wanneer het huurcontract een einde neemt in de periode lopende van 1 december 1974 (inwerkingtreding van de wet) tot 31 december 1976 (datum waarop o.a. art. 6 ophoudt uitwerking te hebben), de intrekking van de automatische ver-lenging van de huurovereenkomst slechts kan eisen onder de door voornoemd art. 6 bepaalde voorwaarden, en dat elke vordering betreffende de toepassing van art. 6 dient te wor-den voorafgegaan door een verplichte oproeping in ver-zoening voor de ontvankelijkheid van de vordering. Art. 6 zegt niets meer en niets minder dan wat hierboven is ver-meld. (Vergelijk in dit verband Vred. Marchienne-au-Pont, 13 november 1973, J.T., 1976, 82; zie ook Rb. Antwerpen, 13 januari 1976, R.W., 1975-76, 2094).

Paul Remerie

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

KORT GEDING — 1 MAART 1976

Voorzitter : de h. Pexsters

Openbaar ministerie : mevr. Quaethoven-Vliers

Advocaten : mrs. Roppe en Bouveroux

Handelspraktijken—Sluiting van bedrijf—Voortzetting van de verkoop van de produkten door een door de werknemers opgerichte V.Z.W.—Onerlijke mededin-ging.

Een onderneming heeft tot stopzetting van haar be-drijf besloten. De werknemers zetten de fabricage van de produkten voort en deze worden door een hiertoe opgerichte vereniging zonder winstoogmerk verkocht. De onderneming heeft de V.Z.W. tot staking van die activi-teit gedagvaard.

Het is een daad van onerlijke mededinging zonder toestemming van de onderneming en zelfs tegen haar verzet in goederen van de onderneming te verkopen en met haar grondstoffen geproduceerde goederen op de markt te brengen.

The Prestige Group Ltd.

t/ V.Z.W. Vereniging Werknemers Prestige

Bij geregistreerde akte van gerechtsdeurwaarder René Van der Veken te Hasselt van 20 februari 1976 eist aan-legster dat verweerster het verbod wordt opgelegd nog goederen, eigendom van aanlegster, of geproduceerd met grondstoffen van aanlegster, te verkopen.

Bij conclusie breidt aanlegster haar eis uit en ver-zoekt zij ingevolge art. 58 van de wet van 14 juli 1971 de aanplakking van de tussen te komen beslissing zo binnen als buiten de installaties van eiseres, alsmede de publikatie in de pers.

Ontvankelijkheid

1) Verweerster werpt op dat haar benaming als V.Z.W. niet juist werd weergegeven en ook dat zij niet werd gedagvaard op de maatschappelijke zetel.

Gelet op de art. 43, 702, 861 en 862 van het Gerech-telijk Wetboek.

De door verweerster bedoelde wettelijke pleegvormen zijn niet vermeld in art. 862 van het Gerechtelijk Wet-boek; derhalve behoort verweerster te bewijzen dat het opgeworpen verzuim haar belangen geschaad heeft.

Dit wordt niet bewezen, aangezien op de feitelijke bedrijfszettel werd gedagvaard en een der medestichters van verweersters aldaar van de dagvaarding werd in ken-nis gesteld.

Hieruit dient te worden afgeleid dat deze laatste al de tijd heeft gehad, gelet op de datum van verschijning, tijdig de verantwoordelijken van verweerster te verwit-tigen ten einde de verdediging van verweerster waar te nemen en voor te bereiden.

Verweerster is trouwens ter zitting verschenen en heeft ten gronde geconcludeerd.

De opgeworpen exceptie is niet gegrond.

2) Verder werpt verweerster de niet-ontvankelijkheid op bij gemis van belang vanwege aanlegster.

Ingevolge de wet van 14 juli 1971 kan op deze grond worden gevorderd door de belanghebbende zelf of door de belanghebbende beroeps- of interprofessionele groeperingen met rechtspersoonlijkheid (art. 55 en 57 wet van 14 juli 1971).

Verweerster ontkent niet zonder haar toestemming van aanlegster goederen te hebben op de markt gebracht.

Aanlegster heeft derhalve er wel degelijk belang bij dat aan deze wederrechtelijke feiten een einde wordt gemaakt en is gerechtigd, steunend op deze feiten, ingevolge de wet op de handelspraktijken zich voor de bevoegde rechter te voorzien. Inderdaad, er is geen enkel bewijs geleverd dat aanlegster afgezien heeft van haar hoedanigheid van handelaar.

De opgeworpen exceptie dient dus insgelijks van de hand te worden gewezen.

Ten gronde

Verweerster ontkent niet goederen van aanlegster op de markt te hebben gebracht zonder toestemming van deze laatste en zelfs tegen het verzet van deze laatste te hebben verkocht en de prijs ervan te hebben opgestreken.

Aanlegster baseert haar eis op de artt. 22, 24 tot 34 en 54 van de wet op de handelspraktijken, nl. betreffende de verkoop met verlies, uitverkopen, opruimingen, solden en andere verkopen tegen verminderde prijs.

Het bewijs is niet geleverd dat verweerster verkocht heeft met verlies of de artt. 24 tot 34 van de voorvermelde wet heeft overtreden.

Voor wat betreft art. 54 nl. de oneerlijke mededinging: goederen van aanlegster verkopen en goederen geproduceerd met grondstoffen van aanlegster op de markt brengen zonder toestemming van en zelfs tegen het verzet van aanlegster, is een daad van oneerlijke mededinging betoogd door de wet van 14 juli 1971.

Van zaakwaarneming ten opzichte van aanlegster kan in het onderhavige geval geen sprake zijn daar zaakwaarneming maar in aanmerking kan worden genomen in zoverre ze noodzakelijk is, niet kan plaatshebben wanneer er verzet is van aanlegster, en belangloos dient te geschieden en met uitsluiting van eigen voordeel ten opzichte van de zaakwaarnemer, enkel na het aflopen der zaakwaarneming een vergoeding aan de belanghebbende kan toekomen.

Publikatie

De uitbreiding van de eis door aanlegster is ontvankelijk.

Er dient echter niet ingegaan te worden op het verzoek van aanlegster tot publikatie zoals gevorderd is. Het is inderdaad niet bewezen dat deze bekendmakingen zouden bijdragen tot de staking van de aangeklaagde daad of van haar nawerking (art. 58 der wet van 14 juli 1971).

De art. 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935, op het taalgebruik in gerechtszaken, werden nageleefd.

Om die redenen, (...)

verklaren de hoofdeis en de uitbreiding van de eis ontvankelijk.

Zeggen voor recht dat verweerster gehouden is in het rechterlijk arrondissement Hasselt tot het staken van elke verkoop van goederen, eigendom van aanlegster, en

van goederen geproduceerd met grondstoffen van aanlegster.

Wijzen aanlegster af van het overige van haar eis als mede van de gevorderde publiciteit.

Veroordelen verweerster tot de kosten van het geding.

NOOT—Zie in dit nummer W. VAN GERVEN, "Bedrijfsbezetting en verkoop in eigen beheer door werknemers van de onderneming".

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OUDENAARDE

2 MAART 1976

Voorzitter: de h. Heyvaert

Advocaten: mrs. Van den Daele en Boets loco Roberti de Winghe

Verzekering—Motorrijtuigen—Artt. 33 en 34 van de modelpolis—Verkoop van het verzekerde voertuig—Huur van een ander voertuig—Geen vervangingsvoertuig.

De eigenaar van een motorrijtuig heeft het, terwijl zijn contract van verplichte verzekering nog lopende was, verkocht en de verzekeraar daarvan in kennis gesteld. Hij heeft vervolgens bij een autohandelaar een auto gehuurd voor een termijn van vier jaar; voor deze auto werd door de verhuurder een verzekeringscontract afgesloten (bij een andere verzekeraar), met dien verstande dat de huurder maandelijks, naast de huurprijs, een bedrag voor kosten van verzekering dient te betalen; de auto werd op naam van de huurder geïmmatriculeerd, maar wordt nooit zijn eigendom.

Nu de eigenaar van het verhuurde voertuig het heeft laten verzekeren, bestaat in hoofde van de huurder geen enkele verplichting zelf een verzekeringscontract betreffende dit voertuig aan te gaan. Ook krachtens de verzekeringsovereenkomst met de verzekeraar van zijn vroegere voertuig, dat hij in eigendom bezat, kan hij niet gedwongen worden een verzekering te sluiten voor een voertuig dat hij slechts van een ander huurt, en kan de vroegere verzekering niet overgaan op het gehuurde voertuig, dat niet als "vervangingsvoertuig" in de zin van de artt. 33 en 34 van de polis kan worden aangemerkt.

N.V. X t/ P.

Tegen het vonnis van 1 september 1975 op tegenspraak door de Vrederechter van het kanton Oudenaarde gewezen, werd tijdig en regelmatig hoger beroep ingesteld. Het beroep is toelaatbaar.

Wegens het feit dat de gedaagde P., die met ingang van 10 maart 1974 bij de N.V. X een verzekeringspolis voor motorrijtuigen onderschreven had betreffende een auto Volkswagen Varia 1600, op 21 oktober 1974 dit laatste voertuig door een Volkswagen Passat vervangen had, doch in gebreke was vanaf gemelde datum de desbetreffende premie te betalen, had de verzekeraar haar verzekerde P. vóór de Vrederechter van het kanton

Oudenaarde laten dagvaarden, ten einde de betaling te krijgen van de premie over de periode van 21 oktober 1974 tot 10 maart 1976.

De eerste rechter heeft deze vordering als ongegrond afgewezen omdat de gedaagde de kwestieuze als "vervangingsvoertuig" bestempelde auto, volgens rentingcontract van 22 oktober 1974 van een derde, in casu van de N.V. Ancienne Etablissements d'Ieteren Frères slechts in huur genomen had, deze laatste er eigenares van gebleven was en zij, eigenares, zelf dit voertuig had laten verzekeren.

Een voertuig dat men aldus huurt kan volgens het bestreden vonnis niet als een vervangingsvoertuig aangemerkt worden omdat er geen identiteit van eigenaar is, terwijl de immatriculatie van dat voertuig, op naam van de gedaagde, niet insluit dat hij door dat feit de verplichting tot verzekering op zich genomen zou hebben en in deze de gedaagde geen enkel maneuver aangewend heeft om zich aan zijn getrouwheidsplicht tegenover de eiseres te onttrekken.

De eiseres in hoger beroep is van oordeel dat er ter zake drie vragen zijn :

1. Wie heeft de wettelijke en/of conventionele verplichting zijn burgerlijke verantwoordelijkheid te laten dekken ?

2. Wanneer is er vervanging van een motorrijtuig door een ander ?

3. Bij dubbele verzekering, welke verzekering primeert ?

Op de eerste vraag antwoordt zij dat, ingevolge de bepalingen van artikel 2, § 1, lid 2, van de Wet van 1 juli 1956, de verzekeringsplicht weliswaar op de eigenaar rust maar dat deze laatste daarvan ontlast wordt voor de duur van de door een ander persoon aangegane verzekering die op dit zelfde voertuig slaat.

Zij is van oordeel dat er m.b.t. het voertuig Volkswagen Passat tussen haar en de gedaagde een verzekeringsovereenkomst bestond en zij steunt hiervoor op de bepalingen van de artikelen 33, lid 3, en 34 van de polis volgens welke zowel in het geval van onmiddellijke vervanging van het verzekerde voertuig door een ander als van schorsing van de polis en ingebruikneming van een ander voertuig binnen de termijn van vijf jaar, de verzekeringsnemer daarvan zijn maatschappij moet kennis geven en het contract ofwel van kracht blijft ofwel opnieuw in werking gesteld wordt, en daar er in casu dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid van de gedaagde was voor schade veroorzaakt door een motorrijtuig Volkswagen 1600, deze dekking hem verworven bleef en de polis van kracht bleef toen hij dit voertuig onmiddellijk door de Volkswagen Passat verving.

Op de tweede vraag antwoordt zij dat de Volkswagen Passat ongetwijfeld als "vervangingsvoertuig" van de Volkswagen 1600 beschouwd moet worden daar :

1. precies op dezelfde datum waarop de Volkswagen 1600 aan de garage De Groote te Brakel verkocht werd, ringsplicht geenszins afhankelijk is van het eigendomsde gedaagde een Volkswagen Passat bij die zelfde garage, optredend als mandataris van de N.V. d'Ieteren, in huur nam tegen betaling van een jaarlijks degressief huurgeld en maandelijkse betalingen van 1.653 frank voor kosten van verzekering "Burgerlijke aansprakelijkheid" en garanties Afidif ;

2. de huurder volgens artikel 571 van het rentingcontract, aan de firma d'Ieteren mandaat verleent om een verzekering aan te gaan bij de maatschappij La Royale Belge, terwijl hij, huurder, in zijn hoedanigheid van verantwoordelijke van het voertuig aansprakelijk blijft voor alle schade door het voertuig aan personen of goederen toegebracht ;

3. het kwestieus voertuig Volkswagen Passat door de gedaagde op zijn naam geïmmatriculeerd werd onder hetzelfde nummer als het voorgaande en door hem in het verkeer gebracht werd voor hetzelfde gebruik als dat van het vorige.

De eiseres in hoger beroep stelt derhalve dat de eerste rechter, door te beslissen dat een gehuurd voertuig niet als een vervangingsvoertuig beschouwd kan worden en dat de verzekeringsplicht in hoofddorde berust op de verhuurder-eigenaar, zowel de wet als de verzekeringsovereenkomst geschonden heeft, aangezien de verzekerecht maar wel van het gebruiksrecht, welke laatste ten deze volledig bij de huurder, in casu de gedaagde, berust en dat, wanneer deze laatste dit voertuig bij een andere verzekeringsmaatschappij laat verzekeren, hij aan zijn getrouwheidsplicht te kort gekomen is. Op de derde vraag en stellend dat zij reeds het vervangend voertuig verzekerde daar de dekking verworven bleef, antwoordt de eiseres in hoger beroep dat er ter zake aldus een dubbele verzekering voorhanden is zodat de verzekering aangegaan bij de maatschappij "La Royale Belge" zonder voorwerp is.

Zij vordert derhalve dat het hoger beroep gegrond zou worden verklaard, dat het vonnis a quo tenietgedaan zou worden en dat de voordelen van de inleidende dagvaarding haar zouden worden toegekend.

Beoordeling van de rechtbank

Er bestaat geen betwisting nopens de feiten : Op 22 oktober 1974 verkoopt P. aan de garage De Groote te Brakel zijn Volkswagen type 1600 Variant, bouwjaar 1969, waarvoor hij bij de eiseres in hoger beroep een verzekering had onderschreven onder polisnummer 3.703.683 (vervangen door nummer 3.707.811/0). Die zelfde dag zendt hij zijn internationaal motorrijtuigverzekeringsbewijs aan de eiseres in hoger beroep terug met melding dat het voertuig verkocht is en met de vraag de gevolgen van het contract te "verbreken". Die zelfde dag ook huurt hij, door tussenkomst van de garage De Groote, een personenwagen Volkswagen Passat 1300 van de N.V. d'Ieteren te Brussel volgens de formule van "renting".

Het nieuw voertuig wordt door zijn eigenaar de N.V. d'Ieteren vanaf 22 oktober 1974 verzekerd bij de maatschappij Royale Belge.

Het wordt op naam van P. geïmmatriculeerd bij het Bestuur van het Vervoer onder hetzelfde nummer als het voorgaande.

Met haar aangetekend schrijven van 18 februari 1975 bericht de eiseres in hoger beroep aan P. dat zij akte neemt van de vervanging van zijn vorig voertuig door een Volkswagen Passat en zendt zij hem, ter ondertekening, het bijvoegsel nr. 67.958, met verzoek de premie van 12.651 frank over de periode van 21 oktober 1975 tot 10 maart 1976 met betrekking op het nieuwe voertuig te betalen.

P. ondertekent het bijvoegsel niet en geeft ook geen gevolg aan het verzoek tot betaling. In het huurgeld dat hij maandelijks aan de N.V. d'Ieteren betaalt was immers een bedrag begrepen tot dekking van de verzekering der burgerlijke aansprakelijkheid en "garanties Afidif".

De vragen die de eiseres in hoger beroep stelt, zullen hun oplossing vinden naargelang van het antwoord op de fundamentele vraag of het van de N.V. d'Ieteren gehuurd voertuig Volkswagen Passet 1300 al dan niet als een "vervangingsvoertuig" van de Volkswagen Variant 1600 aangemerkt dient te worden in de zin van de bepalingen van de artikelen 33 en 34 van de modelpolis.

In het bevestigend geval immers zou de verzekeringsnemer inderdaad aan zijn fideliteitsplicht te kort gekomen zijn en zou de vordering van de eiseres in hoger beroep tot betaling van de premies gegrond kunnen zijn of zou zij althans aanspraak kunnen maken op een schadevergoeding ten gevolge van de niet-uitvoering door de gedaagde van zijn verplichting tot doen, terwijl in het ontkennend geval het met de eiseres in hoger beroep afgesloten verzekeringscontract betreffende de Volkswagen Variant 1600 zijn verdere uitwerking op de Volkswagen Passat niet zou hebben, er geen dubbele verzekering zou zijn zodat de verzekering van de eiseres in hoger beroep die van de maatschappij La Royale Belge niet zou primieren.

1. De gedaagde in hoger beroep heeft met de N.V. d'Ieteren door tussenkomst van de garage De Groote te Brakel, op 22 oktober 1974 een huurcontract afgesloten voor een periode van vier jaar betreffende een personenwagen Volkswagen Passat 1300. Deze huurovereenkomst wordt als "renting-contract" betiteld hetwelk in feite niets anders is dan een klassieke huur-verhuuring op korte termijn van een bepaald materiaal — in casu een motorvoertuig — waarvan de economische gebruiksduur normaal de duur van het contract overschrijdt, afgesloten enerzijds tussen een verhuurder die eigenaar is van het materiaal, ten deze eigenaar van een voertuigenpark, en anderzijds een huurder die gewoon gebruiker blijft van het materiaal voor de duur van het contract, tegen betaling van een huurprijs. Nooit gaat de eigendom op de huurder over. Het is de verhuurder, eigenaar van het motorrijtuig, die de verzekering burgerlijke aansprakelijkheid aangaat en de premies ervan door de huurder laat betalen.

Als dusdanig is zulk contract niet verboden en nergens wordt aangetoond dat de contracterende partijen bij het aangaan der overeenkomst iets onwettigs gedaan hebben of dat zij de bedoeling hadden de wet of de rechten van derden met voeten te treden.

Hetgeen ter zake gebeurd is komt hierop neer dat de partij P., tot dan toe eigenaar van een voertuig, op 22 oktober 1974 dit voertuig verkoopt en, in de plaats van zich een nieuw voertuig in eigendom aan te schaffen een voertuig van een derde huurt.

Dergelijke operaties worden vaak gedaan omdat de mechanismen van het huurcontract bepaalde fiscale voordelen aan de huurder-handelaar zouden verschaffen.

2. Ingevolge de bepalingen van artikel 2, § 1, 2e lid, van de Wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, rust de verplichting tot het sluiten van de verzekering op de

eigenaar, verplichting die ontstaat vanaf het ogenblik dat deze een motorrijtuig op de openbare weg of op ermee gelijkgestelde terreinen, hetzij in het verkeer brengt, hetzij toelaat dat het in het verkeer gebracht wordt.

Weliswaar schrijft artikel 18 van die wet ook strafrechtelijke sancties voor ten laste van de bestuurder van het tot verzekering verplichte rijtuig dat in het verkeer gebracht wordt zonder overeenkomstig de wet verzekerd te zijn, maar ook de eigenaar wordt gestraft omdat hij toegelaten heeft dat een niet-verzekerd voertuig in het verkeer wordt gebracht, terwijl de bestuurder die geen eigenaar is en niet wist dat hij een niet-verzekerd rijtuig bestuurde, zich eventueel op de onoverkomelijke dwaling zou kunnen beroepen.

Waar artikel 2, § 1, lid 2, bepaalt dat een ander persoon dan de eigenaar een verzekering betreffende het zelfde motorrijtuig kan afsluiten, wordt overigens ook bepaald dat de verplichting van de eigenaar slechts geschorst is voor de duur van het door die andere persoon gesloten contract, zodat de verplichting van de eigenaar opnieuw bestaat vanaf het ogenblik dat de verzekeringsnemer niet meer geldig verzekerd is. Deze "schorsing" der verplichting werd enkel ingevoerd om een dubbele verzekering te vermijden, maar geheel de economie van de wet wijst zeer duidelijk op de verplichting tot verzekering die in de eerste plaats op de eigenaar rust. Heeft een derde een verzekering afgesloten, dan geldt zulks als een verzekering voor rekening.

3. Nu ten deze de eigenares van de aan P. verhuurde Volkswagen Passat 1300, dit voertuig vanaf de datum der verhuring, bij de maatschappij La Royale Belge had laten verzekeren, bestond er in hoofd van de gedaagde P., geen enkele verplichting zelf een verzekeringscontract betreffende dit voertuig te onderschrijven.

Ook krachtens de bepalingen der verzekeringsovereenkomst en nu de eigenaar zelf zijn voertuig had laten verzekeren, kon de gedaagde in hoger beroep er niet toe gedwongen worden, bij de verzekeringsmaatschappij van zijn vorig voertuig Volkswagen Variant 1600, dat hij in eigendom bezat, een verzekering te onderschrijven voor een voertuig dat hij slechts van een ander huurde en kon deze vroegere verzekering ook niet overgaan op het gehuurde voertuig.

Opdat immers een voertuig als "vervangingsvoertuig" zou kunnen worden aangemerkt en de bepalingen van de artikelen 33 en 34 van de modelpolis zowel in feite als in rechte hun uitwerking zouden kunnen hebben, dient er alleszins identiteit van eigenaar te zijn en de rechtspraak, ofschoon zij de fideliteitsplicht van de verzekeringsnemers steeds zeer streng gesteld heeft, heeft ook nooit gearzeld, zoniet expliciet (o.m. Hof Brussel, 25 mei 1971, *Pas.*, 1971, II, 282; Cass., 11 februari 1974, *R.W.*, 1973-74, 2437, en *J.T.*, 1974, 350) dan toch impliciet te erkennen dat er in elk geval identiteit van eigenaar moest zijn opdat een voertuig als "vervangingsvoertuig" zou kunnen worden aangemerkt in de zin van de voormelde bepalingen van de modelpolis.

Waar er voordien nog gevonnist werd dat hoofdzaak niet is te weten of er identiteit van eigenaar is maar wel of er identiteit van gebruik en van genot is, ging het ter zake om gevallen van fictieve overdrachten of om gevallen waarbij vastgesteld werd dat er veinzing in hoof-

de van de verzekeringsnemer voorhanden was, die klaarblijkelijk gehandeld had met de bedoeling zich aan zijn fideliteitsplicht te onttrekken. Het criterium van identiteit van gebruik en genot kan immers slechts determinerend zijn wanneer onderzocht dient te worden of men staat voor een geval van mogelijke of waarschijnlijk geveinsde vervanging. Ten deze wordt echter geenszins aangetoond dat de verkoop van het rijtuig Stationwagen Volkswagen 1600 aan de garage De Groote, fictief was, noch dat de daaropvolgende inhuurneming van een Volkswagen Passat 1300 van de N.V. d'Ieteren geveinsd was en/of door de gedaagde verricht om zich aan zijn fideliteitsplicht te onttrekken.

4. De gevallen zijn frequent waarbij een handelsvertegenwoordiger na eerst met een persoonlijk voertuig de cliënteel bezocht te hebben, na verloop van zekere tijd tot dit zelfde doel een voertuig vanwege zijn werkgever tot beschikking krijgt, een voertuig dat eigendom blijft van de werkgever en waarvoor deze laatste een verzekeringspolis onderschrijft of dat begrepen is in de polis die slaat op het geheel van dezes voertuigenpark. Het gaat niet aan in zulk geval te stellen dat het aldus ter beschikking gestelde voertuig, eigendom van de werkgever, door de handelsvertegenwoordiger verplicht verzekerd zou moeten worden bij de maatschappij die voordien zijn persoonlijk — maar ondertussen aan een derde overgedragen of buiten het verkeer gestelde — voertuig verzekerde, alleen omdat er identiteit van gebruik en genot zou zijn.

De bepalingen van de artikelen 33 en 34 van de modelpolis zouden ook in dat geval geen uitwerking hebben omdat er geen identiteit van eigenaar is.

5. Het feit dat het rijtuig Volkswagen Passat 1300 op naam van de gedaagde in hoger beroep, zoals door hem aangevraagd, bij het Bestuur van het Vervoer geïmmatriculeerd werd, heeft op zichzelf, in hoofde van de gedaagde in hoger beroep, geen eigendomsrecht doen ontstaan en ook geen verplichting tot verzekering bij de eiseres in hoger beroep. Ingevolge de bepalingen van artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 31 december 1953 kan immers de immatriculatie aangevraagd worden zowel door de eigenaar als door ieder persoon die de bestendige of gewoonlijke beschikking over het rijtuig heeft. Nu dient er wel, voordat de immatriculatie van een voertuig verkregen kan worden, bewijs van de verzekering geleverd te worden doch ten deze is het zonder belang te weten welke persoon het contract van aansprakelijkheidsverzekering nopens dat rijtuig onderschreven heeft en legt de wet geenszins de verplichting tot verzekering op aan degene die op zijn persoonlijke naam de immatriculatie aanvraagt en bekomt.

De meeste firma's die leasing of renting verlenen eisen trouwens dat het verhuurde rijtuig op naam van de huurder geïmmatriculeerd wordt opdat de verkeersovertreddingen door de huurder begaan, hun niet zouden aangerekend worden, hetgeen wel het geval zou zijn ingeval zijzelf de titularissen van de nummerplaat zouden zijn.

Zulks is zeker door de wet niet verboden en staat ook volledig buiten de verplichting tot verzekering die op de eigenaar van het rijtuig rust terwijl ten deze ook geenszins aangetoond is dat door de immatriculatie van het gehuurde rijtuig op zijn naam aan te vragen, de gedaagde in hoger beroep enige daad gesteld heeft die

zou kunnen worden beschouwd als zijnde gesteld met de bedoeling te ontsnappen aan verplichtingen die hij ten overstaan van de eiseres in hoger beroep aangeaan zou hebben.

6. De eiseres in hoger beroep kan geen geldige argumenten voor haar thesis putten uit de volgende omstandigheden :

A. Het feit dat ingevolge de bepalingen van artikel 5/1 van het tussen de N.V. d'Ieteren en de gedaagde gesloten huurcontract, deze laatste aan de eigenares-verhuurster uitdrukkelijk mandaat verleent om de verzekering tot dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid aan te gaan bij de verzekeringsmaatschappij La Royale Belge.

Deze stipulatie van het contract en dit mandaat waren volkomen overbodig want de eigenares had geen enkele machtiging of geen enkel mandaat vanwege de huurder nodig om nopens het voertuig waarvan zij de eigenares was en bleef, een verzekeringscontract te sluiten. Dit "mandaat" heeft derhalve geen enkele invloed op het gestelde probleem en kan dus ook niet beschouwd worden als "een flagrante inbreuk" op de contractuele verplichtingen van de gedaagde tegenover de eiseres in hoger beroep noch bewijs leveren van de hoedanigheid van "vervangingsvoertuig" in de zin zoals hierboven aangehaald.

B. Het feit dat voor een waarde van 177.976 frank, de gedaagde na verloop van vier jaar huur, een totale som van 299.496 frank zal betaald hebben. Dit argument is waardeloos omdat enerzijds in dit laatste bedrag ook de premies van de verzekering begrepen zijn en anderzijds in de gegeven omstandigheden, de ter zake toepasselijke huurprijs de huur-verhuur daarom niet in een koop-verkoop omzet en in elk geval niet aangetoond wordt dat het, ingevolge de bepalingen van het tussen de eiseres en de gedaagde afgesloten verzekeringscontract betreffende de Volkswagen Variant 1600, aan deze laatste partij verboden zou geweest zijn, na de overdracht van dat rijtuig, een ander rijtuig in huur te nemen.

C. Het feit dat de gedaagde in hoger beroep volgens artikel 5 van het Rentingcontract in zijn hoedanigheid van bezitter van het gehuurde voertuig aansprakelijk blijft voor alle schade welke door het voertuig Volkswagen Passat aan personen of goederen toegebracht wordt. Noch uit dit feit alleen, noch samengenomen met de hiervoor besproken feiten, volgt dat de huurder de eigenaar van het rijtuig Volkswagen Passat wordt, terwijl, waar hij in feite en in rechte bewaarder van de gehuurde zaak wordt, er evenmin uit zou kunnen worden afgeleid dat de huur-verhuur in casu een geveinsde koop-verkoop zou zijn, aangegaan met de bedoeling verplichtingen die de partij P. tegenover de eiseres in hoger beroep zou hebben, te omzeilen.

7. Aangezien ten deze, mede gelet op alle feitelijke gegevens der zaak, het door de partij P. van de N.V. d'Ieteren gehuurd rijtuig Volkswagen Passat, niet kan worden beschouwd als een "vervangingsvoertuig" van de Volkswagen Variant 1600, en de geïntimeerde op de dag zelf van de overdracht van dit laatste rijtuig de eiseres in hoger beroep daarvan in kennis gesteld heeft met de vraag de gevolgen van de daarop betrekking hebbende verzekeringspolis "te verbreken" is er, ingevolge de polisbedingen, schorsing ingetreden, is de verzekering van

de eiseres in hoger beroep niet "overgegaan" op het door de gedaagde gehuurd rijtuig Volkswagen Passat, en is laatstgenoemde de door de eiseres in hoger beroep gevorderde premies voor dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid betrekkelijk het gebruik van het rijtuig Volkswagen Passat, niet verschuldigd.

Om die redenen, op tegenspraak beslissend,

Wordt het hoger beroep toelaatbaar verklaard doch als ongegrond afgewezen; wordt het beroepen vonnis bevestigd in al zijn beschikkingen; wordt de eiseres in hoger beroep veroordeeld tot de kosten van het hoger beroep.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 17 mei 1976

1. Cassatie in burgerlijke zaken—Termijn—2. Huwelijksgoederenstelsels—Scheiding van goederen—a) Schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere—Regels van gemeen recht—Bewijs—Vermoedens—b) Betalingen door een echtgenoot voor de andere—Met eigen gelden—Bewijslast.

Na de ontbinding van het huwelijk werd in een geding tussen een man en een vrouw, die onder het stelsel van scheiding van goederen gehuwd waren, door het Hof van Beroep te Brussel uitspraak gedaan op 30 oktober 1974 en 29 januari 1975. De vrouw heeft zich tegen beide arresten in cassatie voorzien, de man alleen tegen het arrest van 30 oktober 1974.

Het cassatieberoep van de vrouw

Het eerste middel betreft een betwisting betreffende leningen, die de man aan de vrouw zou hebben toegestaan en ten bewijze waarvan hij de fotocopie van een reeks door hem in 1959 en 1962 uitgeschreven cheques overlegt. Deze cheques waren uitgeschreven aan order van de vrouw, maar de vermelding "of aan toonder" was niet doorgehaald. Het hof van beroep wijst erop dat zulke cheques volgens art. 5 van de op 12 februari 1962 in werking getreden Chequewet van 1 maart 1961 als cheques aan toonder gelden, maar dat er vroeger betwistingen betreffende het probleem waren en zulke cheques evengoed als cheques aan order werden beschouwd. Tegen het feit dat het hof van beroep het bestaan van de leningen aanneemt op grond van vermoedens, werpt de vrouw op dat de bewijsvoering dient te geschieden met inachtneming van de artt. 1315 en 1341 B.W. Het middel is gegrond:

"Overwegende dat in het stelsel van de scheiding van goederen, de schuldvorderingen van de ene echtgenoot op de andere aan de regels van het gemeen recht, inzonderheid aan die van het bewijs, onderworpen zijn;

"Overwegende dat het arrest van 30 oktober 1974 vaststelt dat partijen gehuwd waren onder het stelsel van scheiding van goederen, dat verweerder fotocopiën van een reeks betaalde bankcheques door hem uitgeschreven aan order van eiseres overlegt en dat deze laatste opwerpt dat deze cheques aan toonder waren en dat zij het bedrag ervan niet geïnd heeft;

"Overwegende dat het arrest van 29 januari 1975 releveert dat de omstandigheid dat de cheques uitgeschreven werden aan order van eiseres laat vermoeden dat zij de bedragen ervan ontvangen heeft, dat uit geen bestanddeel van de zaak blijkt dat een ander persoon ze geïnd heeft, dat er geen reden bestaat om te denken dat verweerder, die niet meer met eiseres samenleefde, met gelden van laatstgenoemde betalingen zou hebben gedaan; dat het uit voormelde constatering afleidt dat verweerder derwijze een lening aan eiseres deed;

"Overwegende dat de rechter aldus op vermoedens steunt

zonder het bestaan van een van de door de wet desbetreffende toegelaten voorwaarden van bewijsvoering vast te stellen."

Het tweede middel, dat betrekking heeft op een beweerde miskenning van de bewijskracht van de conclusies van de partijen en op de schending van art. 97 Grondwet, wordt verworpen.

Het cassatieberoep van de man

Anders dan voor het hoger beroep (art. 1051, lid 2, Ger. W.) geldt voor het cassatieberoep nog steeds het adagium "nul ne se forclôt soi-même". Op de bewering dat de voorziening te laat werd ingesteld antwoordt het hof inderdaad:

"Overwegende dat uit het regelmatig door verweester overgelegd exploit van gerechtsdeurwaarder blijkt dat het bestreden arrest van 30 oktober 1974 door eiser aan verweester op 17 maart 1975 werd betekend; dat eiser op 4 september 1975 voorziening heeft ingesteld;

"Overwegende dat de betekening van de beslissing de termijn om zich in cassatie te voorzien niet doet lopen ten aanzien van de partij die tot de betekening is overgegaan;

"Dat de grond van niet-ontvankelijkheid niet kan worden aangenomen."

Het bestreden arrest wordt door eiser aangevochten in zoverre het zijn vorderingen tot terugbetaling of vergoeding van bepaalde bedragen verwerpt. Het eerste middel, waarin hij de schending van art. 97 Grondwet aanvoert, wordt verworpen omdat het feitelijke grondslag mist. Maar het tweede, dat weer betrekking heeft op de bewijsvoering in het huwelijksgoederenrecht, is grotendeels gegrond. Voor de feitenrechter beweerde eiser, dat hij voor een aantal goederen, o.m. voor een liftinstallatie, betalingen had verricht, die zijn vrouw ten goede kwamen. Het bestreden arrest neemt dit voor de meeste goederen aan, maar oordeelt dat hij niet bewijst, dat hij de betalingen met eigen gelden gedaan (hiertegen zijn de eerste drie onderdelen van het middel gericht) en het beslist, dat de vordering tot betaling van de lift "tegen geen enkel stuk aanleunt" (bestreden in het vierde onderdeel).

"Wat de eerste drie onderdelen betreft:

"Overwegende dat, in het stelsel van de scheiding van goederen naar gemeen recht, wanneer een echtgenoot het bewijs geleverd heeft dat hij bepaalde betalingen voor de andere echtgenoot verricht heeft, deze laatste behoort het bewijs te leveren dat deze betalingen niet met eigen gelden gedaan werden;

"Overwegende dat, door te beschouwen dat uit de door eiser overgelegde bescheiden blijkt dat hij de juke-box Lobo, bepaalde meubelen, de installatie van de centrale verwarming en de stookolierekening betaald heeft, doch dat hij niet bewijst noch door geschriften noch door vermoedens dat hij voormelde betalingen met eigen penningen gedaan heeft, het arrest zijn beslissing dienaangaande niet wettelijk rechtvaardigt;

"Dat de onderdelen gegrond zijn;

"Wat het vierde onderdeel betreft:

"Overwegende dat, door met betrekking tot de liftinstallatie te beschouwen dat deze vordering tegen geen enkel stuk aanleunt, het arrest zijn beslissing desbetreffend wettelijk rechtvaardigt;

"Dat dit onderdeel niet kan worden aangenomen."

(Voorzitter: de h. Delahaye—Raadsheer-rapporteur: de h. Gerniers—Advocaat-generaal: de h. Colard—Advocaten: mrs. De Baeck en Houtekier—In de zaak: T. t/ Van E.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 28 mei 1976

Inkomstenbelasting—Verkoop van onroerend goed bij onderhandse geregistreerde akte—Inschrijving van wettelijke hypotheek vóór overschrijving van verkoop—Geldigheid.

Bij geregistreerd deurwaardersexploit van 13 april 1966 lichtte eiser tot cassatie een optie tot aankoop van een zit-slaapkamer, die hem door de eigenaar (een vennootschap) van een flatgebouw bij geregistreerde onderhandse akte van

14 augustus 1964 was toegestaan. Daar de verkoper weigerde de authentieke akte van eigendomsoverdracht te laten verlijden, dagvaardde eiser hem op 24 december 1966 voor de rechtbank van eerste aanleg ten einde hem te doen veroordelen om tot het verlijden van de akte te verschijnen en, bij ontstentenis daarvan, te horen bevelen dat het vonnis als akte van overdracht zou gelden. Op die vordering werd uitspraak gedaan bij vonnis van 6 januari 1969 en het vonnis werd op 14 februari 1969 in de registers van de hypotheekbewaarder overgeschreven. Maar intussen, te weten op 24 oktober 1968, had de ontvanger der directe belastingen, tot zekerheid van 850.000 fr. vennootschapsbelasting die de verkoper voor het dienstjaar 1968 en, bij navordering, voor de dienstjaren 1966 en 1967 verschuldigd was, onder meer op het verkochte goed de wettelijke hypotheek ten voordele 's rijks schatkist genomen. De vordering tot opheffing van de hypotheek, die eiser tegen de ontvanger instelde en waarbij hij deed gelden dat de ontvanger kennis had van de overdracht door de registratie van de optie en van de lichte ervan, werd door Hof Gent, 30 mei 1974 afgewezen, onder meer op grond dat de ontvanger die een inschrijving neemt overeenkomstig art. 318 W.I.B., optreedt krachtens de hem door de wet verleende macht, zonder dat hij moet onderzoeken of aan enige andere administratie of ministerieel departement overdrachten bekend gemaakt zijn op een andere wijze dan die van art. 1 Hypotheekwet. Het cassatieberoep tegen dit arrest wordt op de volgende gronden afgewezen:

"Overwegende dat uit de lezing van de bepalingen van de artikelen 316 tot 332 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen blijkt dat de wettelijke hypotheek tot waarborg van de directe belastingen en de bijhorenden uit de wet ontstaat en rang neemt van haar inschrijving af; dat bij verkoop of hypothecaire aanwending van een goed waarop de inschrijving van de wettelijke hypotheek kan worden genomen, de ontvanger vooraf door de notaris die werd gevorderd om de akte op te maken, verwittigd dient te worden en dat, in voorkomend geval, de inschrijving van de wettelijke hypotheek nog kan worden genomen, zoals wordt bepaald in artikel 326, lid 3, van voormeld wetboek, zelfs na het verlijden van de authentieke akte; dat overigens wanneer de akte van verkoop in het buitenland werd verleden, de overschrijving ervan in de registers van hypotheekbewaarder slechts toegelaten is op het attest van de ontvanger van de belastingen dat de eigenaar of de vruchtgebruikers geen belastingen schuldig zijn of dat de wettelijke hypotheek die de verschuldigde belastingen waarborgt, werd ingeschreven;

"Overwegende dat uit het voorafgaande blijkt dat de verkoop van een onroerend goed die, zoals ten deze, bij onderhandse akte werd vastgesteld en derhalve in de registers van de hypotheekbewaarder niet werd overgeschreven, de ontvanger van de belastingen niet tegenstelbaar is en de inschrijving niet belet van de wettelijke hypotheek tot waarborg van de directe belastingen, die ten tijde van de inschrijving verschuldigd zijn, en dit zelfs indien de ontvanger kennis had van het bestaan van de verkoop vóór de inschrijving van de wettelijke hypotheek;

"Overwegende dat het Hof deze rechtsgrond mag in de plaats stellen waardoor de beslissing van het bestreden arrest wettelijk wordt gerechtvaardigd, zodat het middel, wegens het ontbreken van belang, niet ontvankelijk is."

(Voorzitter-rapporteur: de h. Gerniers—Advocaat-generaal: de h. Krings—Advocaten: mrs. Bayart en Claeys Bouüaert—In de zaak: B. t/ Ontvanger der Directe Belastingen te Knokke-Heist.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 1 juni 1976

Schade en schadeloosstelling—Omvang—Aftrek nieuw voor oud—Beoordeling door de rechter.

Eiser tot cassatie, die door zijn schuld bij een verkeersongeval een betonnen verlichtingspaal vernield heeft, is door het bestreden vonnis (Corr. Antwerpen, 28 november 1975) tot betaling van 7.308 fr., prijs van een nieuwe paal,

veroordeeld. Hij werpt op dat, zoals hij in conclusie had beweerd, de waarde van de paal, wegens de ouderdom ervan, met de helft had moeten worden verminderd, daar, indien een constructie in haar geheel wordt vervangen, rekening moet worden gehouden met een aftrek nieuw voor oud. Het hof verwierpt dit middel:

"Overwegende dat het vonnis het schadebedrag voor de vernielde paal vaststelt op 7.308 frank na erop gewezen te hebben dat de rechtstreeks gedaagden, thans de eisers, wel aanvoerden dat rekening diende te worden gehouden met de vetustiteit ervan, maar dat 'aanvaard dient te worden dat de schade waarvan herstel verschuldigd is, niet bestaat in de waarde van het vernietigde voorwerp, maar in het verlies van het voorwerp zelf";

"Overwegende dat de feitenrechter op soevereine wijze oordeelt over de omvang van het nadeel dat uit een onrechtmatige daad voortvloeit, alsmede, binnen de grenzen van de conclusies van de partijen, over het bedrag van de schadevergoeding die het volle herstel ervan moet verzekeren; dat hij enkel van deze soevereine beoordeling gebruik heeft gemaakt om te beslissen dat de schade van weerster bestaat in het verlies van de paal en zou worden hersteld door de toekenning van de prijs van een nieuwe paal;

"Dat het middel niet kan worden aangenomen."

(Voorzitter: de h. Wauters—Raadsheer-rapporteur: de h. Versée—Advocaat-generaal: de h. Lenaerts—Advocaat: mr. van Doosselaere—In de zaak: P. en N.V. V. t/ Stad Antwerpen e.a.)

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(week van 24 - 28 mei 1976)

Zaak 103/75. Aulich/Bundesversicherungsanstalt für Angestellte 26.5.1976 (prejud. zaak)

De Bundesversicherungsanstalt für Angestellte heeft het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing inzake vragen betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op loontrekkenden en hun gezinnen die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen.

In 1970 verliet de heer Aulich, die de Duitse nationaliteit bezit, Duitsland om zich in Nederland te vestigen. Hij ontving in Nederland ouderdomspensioen, doch geen verstrekkingen uit ziekteverzekering. Daarom heeft hij zich vrijwillig verzekerd bij een Nederlandse verzekeringsmaatschappij. Hij heeft nu op grond van de Duitse sociale verzekeringswetgeving het betrokken Duitse sociale verzekeringsorgaan verzocht om toekenning van een bijdrage in de premie van deze vrijwillige ziekteverzekering.

Dit verzoek is afgewezen op grond dat deze kosten voor rekening van het orgaan van het land van vestiging komen.

De zaak kwam voor het Landessozialgericht te Berlijn dat het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van het bepaalde in artikel 27 van verordening no. 1408/71 van de Raad dat verstrekkingen op grond van de wetgeving van de Lid-Staat op het grondgebied waarvan de betrokkene woont, ten laste komen van het orgaan van deze Staat.

Het Hof van Justitie legde artikel 27 aldus uit dat het meebrengt dat het bevoegde orgaan van de Lid-Staat waar de betrokkene woont, welk orgaan op grond van de nationale wetgeving gehouden is uitkeringen voor ziekte of moederschap te betalen (dit volgt uit de plaatsing van artikel 27 in hoofdstuk 1 van titel III) zich niet geheel of ten dele aan

deze verplichting kan onttrekken met een beroep op het recht van de betrokkene op uitkeringen ingevolge de wetgeving van een andere Lid-Staat. Prestaties als de litigieuze premiebijdrage worden niet toegekend na het intreden van ziekte of moederschap en kunnen daarom niet worden beperkt door artikel 27 van verordening no. 1408/71. Het Hof verklaarde voor recht dat deze bepaling geen afbreuk kan doen aan het recht ingevolge de wetgeving van een andere Lid-Staat prestaties te verkrijgen als de bijdrage in de premie van een vrijwillige ziekteverzekering.

(week van 31 mei - 4 juni 1976)

Gevoegde zaken 56-60/74. Kampffmeyer en anderen/Europese Economische Gemeenschap (2.6.76)

Vijf Duitse maalbedrijven hebben tegen de Europese Economische Gemeenschap beroep ingesteld strekkende tot schadevergoeding krachtens artikel 215, tweede alinea, E.E.G.-Verdrag.

Verzoeksters achten zich geschaad door de communautaire prijs- en steunregeling op het gebied van de landbouw, met name in de sector durumtarwe. In de Gemeenschap vertoont de produktie van zachte tarwe overschotten, terwijl er een groot tekort is aan durumtarwe, waarvan de produktie voorts is gelocaliseerd in bepaalde gebieden van Frankrijk en Italië. De Franse en Italiaanse maalbedrijven kunnen hun behoeften aan durumtarwe voor 80 % op de markt van de Gemeenschap dekken, aangezien zij dichterbij de teeltgebieden zijn gelegen. De Duitse maalbedrijven waren praktisch genoodzaakt hun totale behoefte aan durumtarwe tegen de drempelprijs of tegen de wereldmarktprijs uit derde landen te dekken, terwijl hun Franse concurrenten zich grotendeels konden bevoorraden door tegen de interventieprijs of een enigszins daarboven gelegen prijs Franse tarwe aan te kopen. Het door de Duitse verzoeksters beweerde nadeel bestond hierin dat de Franse maalbedrijven er op uit waren hun Duitse concurrenten van de Duitse markt voor griesmeel uit durumtarwe te verdringen, en door middel van dumpingpraktijken dwongen Duits griesmeel tegen verlies te verkopen, om in hun marktaandeel niet nog grotere verliezen te lijden.

Bij in juli 1974 ingediend verzoekschrift concluderen verzoeksters dat het den Hove behage te verstaan dat de Gemeenschap verplicht is aan verzoeksters de schade te vergoeden die zij in de loop van het verkoopseizoen 1974/1975 hebben geleden als gevolg van de prijs- en steunregeling voor durumtarwe, vervat in de verschillende raadsverordeningen van 1974.

Bij in oktober 1974 ingediende memories hebben verweerders, de Raad en de Commissie, een exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen op grond dat de vóór aanvang van het graanverkoopseizoen 1974/75 ingestelde beroepen ten doel hebben de aansprakelijkheid van de Gemeenschap vast te stellen voor *eventuele schade*, terwijl het gemeenschapsrecht slechts een actie wegens aansprakelijkheid van de Gemeenschap toelaat voor vergoeding van *feitelijk veroorzaakte schade*.

Het Hof heeft deze exceptie van niet-ontvankelijkheid verworpen, daartoe overwegende dat de rechtsstelsels in de meeste, zo niet alle Lid-Staten een aansprakelijkheidsactie, gebaseerd op een toekomstige, doch met voldoende zekerheid te verwachten schade, kennen. Daar het nadeel dat uit de feitelijk en rechtens bestaande situatie kon voortvloeien op handen was, konden verzoeksters zich het recht voorbehouden het bedrag van deze eventuele schade later op te geven en de nadere conclusie én van verzoeksters strekkende tot veroordeling van de Gemeenschap om hun gespecificeerde en later gewijzigde geldsbedrag te betalen, kunnen dan ook niet worden geacht een wijziging van het beroep dan wel nieuwe middelen te behelzen.

Ten gronde moest het Hof onderzoeken of de bepalingen der verordeningen voor het graanverkoopseizoen 1974/1975 de nadelen voor de Duitse maalbedrijven nog konden vergroten, en of de instellingen van de Gemeenschap in het kader van het grondbeginsel van gelijke behandeling van de partners van de Gemeenschap de plicht hadden het nadeel van de Duitse en Benelux- maalbedrijven te verkleinen, hetzij door de voorziene steun te verlagen en aldus de invloed daarvan op het prijsniveau van in Frankrijk geoogste durumtarwe te elimineren, hetzij door deze invloed te compenseren door de drempelprijs te verlagen zodat deze in de buurt van de interventieprijs kwam te liggen. Het Hof overweegt dat het in casu gaat om een *normatieve* activiteit, die *economische beleidskeuzen* impliceert (de stabiliteit van de markt verzekeren door de deficitaire teelt van durumtarwe te begunstigen) en dat de Gemeenschap slechts aansprakelijk kan worden gesteld in het geval van een voldoende gekwalificeerde schending ener ter bescherming van particulieren gegeven hogere rechtsregel, hetgeen hier niet het geval is.

Voortredenerend gaat het Hof na, of de Raad bij het uitwerken van het steunbeleid niet toch de Duitse maalbedrijven ten onrechte jegens hun Franse concurrenten in het nadeel heeft gebracht. In de vooruitzichten voor 1974/1975 op het moment waarop de Raad de verordening vaststelde, kon de verlaging van de drempelprijs ten opzichte van de interventieprijs slechts van academisch belang zijn, daar het wereldprijsspeel veel hoger lag dan dat van de gemeenschapsregeling en in deze omstandigheden kan men de instellingen niet verwijten dat zij de marge tussen beide prijzen niet verder hebben verkleind dan uiteindelijk is geschied.

Men mag hen evenmin verwijten dat zij de door verzoeksters voorgestelde maatregelen, zoals een restitutie aan de Duitse meelfabrieken van de heffing bij invoer van durumtarwe uit derde landen, niet hebben overgenomen. In een zo uitzonderlijk jaar als 1974/75 zou een proefneming met zo moeilijk uitvoerbare maatregelen niet zeer raadzaam zijn geweest.

Er kan derhalve geen voldoende gekwalificeerde schending der ingeroepen verdragsbepalingen en -beginselen worden vastgesteld en het Hof heeft de beroepen dan ook verworpen en elk van beide partijen in de eigen kosten verwezen.

Zaak 125/75 Milch-Fett- und Eier-Kontor en Hauptzollamt Hamburg-Jonas (prej. zaak) (2.6.76)

Verzoekster in het hoofdgeding, de firma Milch-Fett- und Eier-Kontor heeft in 1970 een "poolcontract" gesloten voor de uitvoer van Duitse interventieboter.

Op grond van dit contract heeft zij 3.000 ton boter aan een Belgische vennootschap (partij bij het contract) verkocht, waarbij zij op het moment van orderbevestiging Marokko als land van bestemming opgaf. Deze boter is aan een andere Belgische vennootschap (ook partij bij het contract) doorverkocht, en de levering zou in Tanger of Casablanca plaatsvinden. Deze tweede Belgische koper zou de lading in Dantzig aan een Tsjechoslowaakse vennootschap leveren, hetgeen inderdaad is geschied. Voor deze export heeft verweerder in het hoofdgeding, het douanekantoor Hamburg-Jonas, het basis-restitutiebedrag uitgekeerd, toepasselijk op *alle derde landen*, terwijl verzoekster in het hoofdgeding had gezorgd voor een uitvoercertificaat — met prefixatie van de restitutie — voor Marokko, Algerije en Tunesië, welke bestemmingen recht gaven op een hogere restitutie. Het gechicaner met deze boter was aanleiding dat het Hof van Justitie de gemeenschapsverordeningen betreffende de toepassingsvoorwaarden van exportrestituties moest uitleggen.

Het Hof heeft voor recht verklaard dat bij een differentiatie van de restitutie, de waar moet zijn ingeklaard en in het vrije verkeer gebracht in het land van bestemming en dat de vraag of de waar de markt van het land van bestem-

ming heeft bereikt slechts kan worden beantwoord met inachtneming van objectieve criteria, zodat niet hoeft te worden nagegaan of de exporteur die het verzoek heeft ingediend op de betrokken datum al dan niet heeft geweten of de waar uiteindelijk naar een ander land zou worden vervoerd.

BOEKBESPREKING

VONHÖGFEN, H.P., *Vreemdeling en strafrecht*. Kluwer, Deventer, 1976, 125 blz.

Mr. H.P. Vonhögen heeft in dit boek een beknopt maar grondig overzicht willen geven van de problematiek van de vreemdeling in het strafrecht. Het is een handig werk, dat praktisch opgevat is en rechtstreeks gericht is tot beoefenaars van de rechtspraak. De bedoeling was de traditioneel gescheiden terreinen van het vreemdelingenrecht enerzijds en het internationaal recht anderzijds met elkaar in verband te brengen, d.w.z. een overzicht te geven van de regels die de positie bepalen van de vreemdeling die in conflict is gekomen met het strafrecht, dit t.o.v. het vreemdelingenrecht en t.o.v. het internationaal strafrecht. De auteur gaat hierbij hoofdzakelijk uit van het Nederlands rechtstelsel en van de nieuwe Nederlandse uitleveringswet van 1967, maar toch is het boek voor de buitenlandse jurist zeer interessant wegens de originele verzameling van diverse onderdelen van het internationaal strafrecht.

In een eerste deel wordt de positie van de vreemdeling die een strafbaar feit heeft gepleegd toegelicht, en wordt een schets gemaakt van de mogelijke gevolgen van deze toestand op de verblijfstitel van de vreemdeling.

Verder worden de problemen belicht m.b.t. de strafrechtelijke bejegening van vreemdelingen in Nederland. Hierbij beklemtoont Vonhögen de nadelige positie van de vreemdeling die, naast een strafrechtelijke sanctie, meestal ook nog een administratieve sanctie (uitzetting) kan oplopen. Ook wordt bijzondere aandacht besteed aan de problemen betreffende de berechting van vreemdelingen en de executie van aan vreemdelingen opgelegde straffen.

In een volgend hoofdstuk wordt een schets gegeven van de ontwikkeling van het internationaal strafrecht en van de huidige situatie i.v.m. deze materie. In een beknopt technisch overzicht behandelt de auteur de problemen i.v.m. de overdracht van strafvervolgning en de overdracht van strafexecutie, waarbij de toestand van de jongste verdragen in het kader van de Benelux en van de Raad van Europa wordt belicht.

Een zeer uitvoerig hoofdstuk is gewijd aan het uitleveringsrecht: hier komt vooral een ontleding van de nieuwe Nederlandse uitleveringswet op de voorgrond. Interessant is ook de belichting van de verhouding tussen de nieuwe wet enerzijds en de multi- en bilaterale uitleveringsverdragen anderzijds.

Vervolgens wordt een hoofdstuk besteed aan de verhouding tussen het uitleveringsrecht en het vreemdelingenrecht. De auteur wijst hier op de problematiek van de verkapt uitlevering, waarbij het vreemdelingenrecht gehanteerd wordt om de uitleveringsprocedure te omzeilen. Hierbij verliest de vreemdeling alle rechtswaarborgen die hem door het uitleveringsrecht worden toegekend.

In een laatste hoofdstuk wordt de zg. "kleine rechtshulp" behandeld. Sinds de Wet van 9 maart 1967 werd aan het Nederlandse Wetboek van Strafvordering een nieuwe titel toegevoegd over de internationale rechtshulp in strafzaken. Ook de verdragen in het kader van de Benelux en van de Raad van Europa krijgen een bijzondere aandacht.

Het boek bevat een aantal addenda, waaronder de Beneluxuitleveringsconventie, de Europese uitleveringsconventie, en enkele door Nederland gesloten uitleveringsverdragen. Het is een nuttig en overzichtelijk handboek, origineel qua sa-

menstelling, en zeer bruikbaar voor elke jurist die met een probleem van vreemdelingenrecht wordt geconfronteerd.

Chris. Van de Wijngaert
Aspirant N.F.W.O.
Centrum Intern. Strafrecht — V.U.B.

P.A. HUIDEKOPER, *Hantering van het economisch strafrecht in Nederland*. Kluwer, Deventer, 1975, 154 blz.

Het economisch strafrecht was de jongste jaren het voorwerp van talrijke wetenschappelijke publikaties en rechtscongressen (zie de uitvoerige lijst bij J. Matthijs, "Een dwingende noodzaak: het systematiseren en het opbouwen van een zelfstandig gestructureerd economisch strafrecht en strafprocesrecht", R.W., 1975-76, 321-323).

De Belgische voorstellen tot het instellen van een "economische magistratuur" zijn welbekend. Daarnaast werd ook reeds verschillende malen de wenselijkheid van het hanteren van strafrecht bij het handhaven van economische wetten in twijfel getrokken (depenalisatie). Zoals men weet beschikt Nederland wel over een zelfstandig economisch strafrecht (Wet 22 juni 1950 op de economische delicten) en een gespecialiseerde strafrechter (economische politierechters in de economische kamers van de arrondissementsrechtbanken).

In zijn proefschrift wil Huidekoper de werking van de Nederlandse Wet Economische Delicten (W.E.D.) nagaan in de praktijk.

In het tweede hoofdstuk poogt de auteur een omschrijving te geven van wat in Nederland als "economisch delict" kan worden beschouwd. Sinds de inwerkingtreding van de wet in 1951 werd het in artikel 1 omschreven toepassingsgebied door zowat 60 aanvullende wetten uitgebreid. Het bekijken van deze omvangrijke catalogus voorschriften, waarvan de sanctionering door het economisch strafrecht wenselijk geacht wordt, brengt Huidekoper tot de volgende omschrijving: "Economische delicten zijn overtredingen van voorschriften, die — ter bescherming van diverse belangen — beogen het economisch leven te beïnvloeden — hetgeen vaak op een voor de betrokkene minder lucratieve of meer ongemak veroorzakende wijze geschiedt — en welker handhaving mede daardoor het doelmatigst plaats vindt door middel van speciaal strafrecht en een speciale strafrechter". Men zal opmerken dat deze definitie louter van descriptieve aard is. Zij bevat geen constitutieve elementen om van een "economisch delict" te kunnen spreken. De begrippen "markt" en "onderneming" kunnen daarvoor volgens Huidekoper overigens niet gehanteerd worden. De delictshandeling in het economisch strafrecht heeft niet noodzakelijk in verband te staan met de verhouding op een markt en er zijn talloze regelingen die zich tot ondernemers richten zonder dat ze door de W.E.D. worden gesanctioneerd. De vraag die de wetgever telkens stelt is of in het concrete geval de "beïnvloeding van het economisch leven" doelmatig verzekerd kan worden door op inbreuken op de ontworpen voorschriften door het economisch strafrecht sancties te laten stellen. Men kan zich niet ontdoen van de indruk dat daarbij een zekere willekeur aanwezig is, aldus Huidekoper.

Zijn praktijkonderzoek heeft Huidekoper vanuit twee benaderingswijzen opgebouwd. In de eerste plaats heeft hij de economische officieren van justitie geïnterviewd. Vervolgens heeft hij een kwantitatief onderzoek gedaan naar de zaken die in de periode 1967-71 voor de economische politierechter van Leeuwarden (landelijk gebied) en Rotterdam (grootsteden) werden gebracht. Hierna worden de voornaamste conclusies van dit onderzoek kort weergegeven.

De economische officieren bleken overtuigd van de zin van de functie als een aparte specialisatie. Naar hun smaak mocht het toepassingsgebied van de W.E.D. nog verder uitgebreid worden. Van de repressieve middelen van de W.E.D. werd de financiële sanctie als de beste voorop gesteld. Bij de vaststelling van de hoogte van het bedrag houden de officieren rekening met de draagkracht van de verdachte, de schade aan het algemeen belang en zo nodig met het feit dat derden gedupeerd zijn. In het economisch strafrecht wordt minder geseponeerd dan in het gewone strafrecht. Factoren in de persoonlijkheid van de verdachte spelen overigens geen grote rol. Ook bij het onderzoek te Leeuwarden en Rotterdam

bleek dat zwaardere financiële sancties opgelegd worden dan in het gemene strafrecht. Tegen rechtspersonen worden hogere boetes geëist dan tegen natuurlijke personen. Er bleek een sterk verband te bestaan tussen de hoogte van de geëiste en van de opgelegde boete.

Te vermelden is nog dat Huidekoper de resultaten van zijn onderzoek in overzichtelijke tabellen heeft samengevat. Zowel de overtreden voorschriften, de opsporingsdiensten, de economische politierechters, de verdachten als de beslissingen (seponering, transactie, uitgesproken straf) kregen daarbij een vaste code.

Het onderzoek van Huidekoper heeft beslist verdiensten voor de Nederlandse rechtspraak. Zijn conclusies blijven evenwel hoofdzakelijk op het kwantitatieve vlak. Er wordt niet gehandeld over de wenselijkheid van het hanteren van strafrecht bij de handhaving van economische wetgeving (tenzij terloops op blz. 14 t.a.v. de geschillen i.v.m. de beëindiging van een arbeidsverhouding). Met name de vraag t.a.v. welke delicten het hanteren van economisch strafrecht het meest dan wel het minst doelmatig bleek wordt niet zo onmiddellijk beantwoord.

Roger Van den Bergh
Assistent U.I.A.

BALIELEVEN

Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder : mr. Jean Dassesse ; leden : mrs. Jean Van Ryn, Jules Fally, Arnould Bayart, Georges Van Hecke.

Orde van advocaten te Antwerpen Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder : mr. Jozef Van den Heuvel ; leden : mrs. Jean De Cooman, Georges Franck, Frans Mattheessens sr, Marc Vaes, André Debergh, André Van der Donckt, Filip Lambrechts, Jozef Den Haerynck, Jean Dierckx, Jan Lenaerts, Fernand Collin, Guido Arts, Willy Hendrickx, Leo Dreesen, Henry De Munck, Herman Dierckx.

Orde van advocaten te Kortrijk Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder : mr. André Malfait ; leden : mrs. Achille De Gryse, Pierre Gillon, Joris De Clerck, Jos Beele, Jacques D'Hulst, Georges Gheysen, Michel Albers, Jozef Vandenbulcke, Alberic Van Eeckhout, Willy Lietaer, Arnold Van Tyghem, André Kempinaire, Charles Leysen, Leo Maeyens.

Orde van advocaten te Ieper Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder : mr. Jacques G.A. Bogaert ; leden : mrs. Roger Durieu, Henri d'Udekem d'Acoz, Luc Vanraes, Norbert Dumolein, René Delobel.

Orde van advocaten te Brugge Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder : mr. Raoul De Pauw ; leden : mrs. Carlos Maertens, Raymond Schramme, Paul Ducheyne, Jan Brondel, Charles Deduytsche, Raoul Beuls, Ignace Van de Voorde, William De Becker, Georges Demeestere, Robert Schuyesmans, Robert T'Jonck, Paul d'Hoest, Robert Volckaert, Fernand Moeykens.

Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen Samenstelling van het bestuur — Plechtige Openingszitting

Voorzitter : mr. Jaak Deprez ; ondervoorzitters : mrs. Corneel Masson, Constance Nys, Karel De Ruytter ; secretarissen : mrs. Geert Vandendriessche, Eddy Boutmans, Frank Impens. De plechtige openingszitting heeft plaats op zaterdag 16 oktober 1976 te 15 u. in de zaal van het Hof van Assisen, Gechtsgebouw, Britselei.
De feestredenaar is mr. Eddy Van Vliet.

Vlaamse Conferentie bij de Balie van Gent Samenstelling van het bestuur

Voorzitter : mr. J. Van Severen ; ondervoorzitter : mr. R. Verstrynghe ; secretaris : mr. F. Vanbiervliet ; penningmeester : mr. P. De Cordier ; leden : mrs. J. Quintyn, G. Moentjens, L. De Schrijver, G. Aerts, G. Naessens en R. Van Peteghem ; vertegenwoordiger van de stagiairs : mr. J. Van Damme ; vervangingsdienst : mrs. A.R. Van Laeres en B. Schoonjans.

Conferentie van de Jonge Balie te Ieper Samenstelling van het bestuur

Voorzitter : mr. Herman Boedts ; secretaris : mr. Herman De Ponthière ; penningmeester : Hedwigis Waterblee ; vertegenwoordiger van de stagiairs : mr. Joseph Baudrez.

Conferentie der Jonge Balie te Brugge Samenstelling van het bestuur

Voorzitter : mr. Fernand Moeykens ; ondervoorzitter : mr. Robert Volckaert ; penningmeester : mr. Daniël Vandelacluze ; secretaris : mr. Roger Vanhaelemeesch ; sportleider : mr. Rudy Vanneste ; leden : mrs. Robert T'Jonck, Paul Boudolf, Hendrik Danneels, Johan Lantsoght, Colette Gryson, Thierry Willems.

Vlaamse Conferentie der Balie van Gent Jaaroverzicht 1975-76

De herinnering aan de uitstap op het einde van het jaar naar Walcheren en de ontvangst bij de balie van Middelburg lagen nog vers in ieders geheugen toen, naar aanleiding van de verwelkoming van de nieuwe stagiairs, op donderdag 8 september 1975, oud en jong, opnieuw bijeenkwam. De voorzitter, mr. Geert Baert, verwelkomde de pas ingeschrevenen en wees erop dat de Vlaamse Conferentie open staat voor alle leden van de balie die er vrij hun mening over de inrichting van de advocatuur mogen uiteenzetten. Ontstaan uit de drang bij de jonge advocaten naar vermaatschappelijking van de balie en van het gerecht, dient de Vlaamse Conferentie het streven naar meer menselijkheid bij de rechtsbedeling, te stuwen. Mr. Baert drong erop aan dat de nieuwe advocaten zich zouden inzetten voor de Vlaamse Conferentie die zal zijn wat de advocaten zelf ervan maken.

De reeks van de deontologische lessen werd ingezet op 16 oktober 1975 met de boeiende uiteenzetting door oudstafhouder mr. Piet Blomme over de briefwisseling tussen advocaten. Mr. René Verstrynghe schetste op 25 november 1975, in een op de praktijk gerichte voordracht, hoe een zaak te behandelen en te pleiten en mr. Paul van Malleghem sprak op 20 januari 1976 over de Balie en de Orde van Advocaten.

Het paneelgesprek met mr. O. Cammaert, raadsheer M. de Préter, dr. Geerts en dhr. Dhooge, over de Psychiatrische Commissie, op 26 februari 1976, heeft zeker heel wat vooroordelen weggenomen en leidde reeds tot een betere samenwerking tussen de Balie en de Commissie.

De plechtige openingsvergadering, op 25 oktober 1975, is bijzonder goed geslaagd dank zij de schitterende voordracht van de openingsredenaar mr. Arsène Ryckaert, die, handelend over "het recht te vissen", de aandacht van het publiek aan de haak kon slaan. De talrijke genodigden van de buitenlandse en landelijke balies stelden hen bijzonder op prijs dat stafhouder mr. Medard de Sutter voor de receptie van de stafhouder een nieuwe traditie heeft ingezet, door deze niet meer 's anderdaags maar onmiddellijk na de openingsplechtigheid in te richten. De vele honderden genodigden in de Sint-Pietersabdij hebben dit initiatief van de stafhouder en mevr. M. de Sutter ten zeerste gewaardeerd. Na het banket in het restaurant "Raadskelder" volgde een van de beste revues: "Paleisrevolutie". Mr. Miel Kooyman en zijn ploeg verdienen alle lof om zoveel talent aan de balie ontbloeit te hebben.

De openbare voordrachten, werden ingezet door mr. Frans Baert, die op 9 december 1975 sprak over: "Het ontwerp tot wijziging van het huwelijksgoederenrecht". Vooral de Gentse notarissen waren bijzonder talrijk opgekomen. Een heel ander publiek hebben wij bereikt met de voordracht op 24 februari 1976, van dhr. Laurent de Poorter over: "De pacificatie van Gent 1176", en die van dhr. Jan Hoet, con-

servator, op 30 maart 1976, over: "Waarheen met de moderne kunst". Het hoogtepunt was wel de boeiende uiteenzetting van prof. R. van de Putte, eregouverneur van de Nationale Bank, op 18 mei 1976, over: "Reacties op het rapport-Tindemans: de economische, monetaire en financiële aspecten van het rapport".

Toch is het bruisende leven van de Vlaamse Conferentie nog veel meer dan een opeenvolging van vergaderingen en voordrachten. De paleisgebeurtenissen van elke dag, een protestmotie tegen het overdreven machtsvertoon van de Rijkswacht op het gerechtsgebouw, de maandelijkse lunches, de voortgezette werking van de Commissie van de stagiairs, geleid door mr. L. de Caluwé, versnelden het ritme. Vooral twee gebeurtenissen zullen de jongeren bijblijven: de verkiezing van de vertegenwoordiger van de stagiairs, op 10 maart 1976, met de vele speeches vol sprankelende humor, waarbij mr. Jos van Damme werd gekozen. En de pleitwedstrijd mr. Georges Debra, op 25 mei 1976, waar zeven confrères de redekunst op het hoogste vlak beoefend hebben en waar mr. Luc Ryckaert de eerste prijs heeft behaald.

Na een jaar vol werkzaamheden besloot het bestuur dan ook lafenis te zoeken op 17 juni 1976 in een bekende brouwerij uit het Oudenaardse en vertroosting in het mooie kader van het kasteel van Gaasbeek. Het afscheidsbanket op het Landgoed ten Berg te Oosterzele zal ongetwijfeld nieuwe krachten geven voor het komende jaar, het honderd en derde jaar werking van de Vlaamse Conferentie.

Mr. Marleen Nachtergaele

A.I.J.A. — Internationale Vereniging van Jonge Advocaten Stages in het buitenland

In 1975 werd in de schoot van de Internationale Vereniging van Jonge Advocaten een permanent secretariaat ingericht ter bevordering van de uitwisseling van stagiairs.

Sedertdien hebben reeds drie jonge Belgische advocaten een stage van drie maanden kunnen maken te Parijs, Dublin en Keulen, terwijl stagiairs van Kopenhagen en Londen in de gelegenheid werden gesteld om in Parijse advocatenkantoren te werken.

De bedoeling van een dergelijke uitwisseling is geenszins om een diepgaande kennis te verstrekken over een buitenlands rechtsbestel, maar veeleer om de jonge advocaat vertrouwd te maken met de balie- en beroepspraktijk en tevens de vriendschappelijke en beroepsmatige relaties te bevorderen.

Tot op heden was de activiteit van het A.I.J.A.-secretariaat beperkt binnen de Europese landen, maar in de loop van 1976-1977 zullen ook stages worden ingericht in samenwerking met Noordamerikaanse en Canadese balies. De contacten hiertoe zijn reeds gelegd.

Het jaarlijks congres van de A.I.J.A. te Quebec van 31 augustus tot 4 september a.s. zal alleszins reeds de banden tussen de Canadese en Belgische balies vernauwen en de mogelijkheid tot stages van Europese advocaten in Canada vergemakkelijken.

Alle inlichtingen betreffende deze uitwisseling van stagiairs kunnen bekomen worden bij mr. Christian Dieryck, Van Schoonbekestraat 16, 2000 Antwerpen.

NOTARIAAT

Tuchtkamer der Notarissen van het Arrondissement Antwerpen Samenstelling

Voorzitter: mr. Fernand L. Istas; eerste syndicus: mr. Gommaar Van Oosterwyck; tweede syndicus: mr. Ludo Verhoeven; verslaggever: mr. Jean De Vroe; secretaris: mr. Paul Harrewijn; penningmeester: mr. Benoit Lamot; leden: mrs. Floris Hendrickx, Robert Van Walleghem en Jan Verschraegen.

Tuchtkamer der Notarissen van het Arrondissement Brussel Samenstelling

Voorzitter: mr. J. Possoz; ondervoorzitter: mr. C. Vanhalewyn; eerste syndicus: mr. M. Steenebruggen; tweede syndicus: mr. A. Van Holen; rapporteur: mr. P. Dooms; adjunct-rapporteur: mr. A. Nerinx; secretaris: mr. M. Herinckx; adjunct-secretaris: mr. R. De Coster; penningmeester: mr. A. Brohee; leden: mrs. A. Levie, D. Vander Burght en A. Scheyven.

MEDEDELINGEN

Association littéraire et artistique internationale Congres te Athene, 23 tot 29 mei 1976

Zoals haar naam het niet zegt, is de ALAI een internationale vereniging van juristen die zich met het auteursrecht bezighouden.

Van 23 tot 29 mei 1976 werd te Athene een congres gehouden waarop een aantal actuele problemen van het auteursrecht bestudeerd werden.

Op het gebied van de *reprografie* heeft het congres de wens uitgedrukt dat de bevoegde beheersorganen van de Conventie van Bern en van de Universele Conventie zich met dit vraagstuk zouden blijven bezighouden, zelfs indien voorlopig alleen regionale overeenkomsten zouden kunnen worden bereikt.

Het congres heeft onderstreept dat de reprografie van auteursrechtelijk beschermde werken onderworpen is aan het reproductierecht van de auteur en dat de staten geen afbreuk mogen doen aan het assimilatieprincipe dat in de internationale verdragen ingeschreven staat.

Inzake *kabeltelevisie* heeft het congres beklemtoond dat de Conventie van Bern zeer duidelijk is en strikt moet worden toegepast.

Wat *computerprogramma's* betreft heeft het congres ge-meend dat het auteursrecht geen gepaste bescherming kan bieden. Tijdens latere werkdagen zullen echter de ontwerpen van een standaardwet en van een internationale overeenkomst, opgesteld door een groep experts te Genève in mei 1976, voor rekening van de WIPO, nader bestudeerd worden.

Inzake het *volgrecht* heeft het congres vastgesteld dat het vorderingen maakt in de wetgeving en de rechtsleer, maar dat er soms grote verschillen ontstaan in de toepassingsmodaliteiten. Verdere studies zullen gemaakt worden om te trachten die verschillen weg te werken.

Het congres heeft de werking toegejuicht van het *Internationaal Informatiecentrum* en van de *Nationale Informatiecentra* over het auteursrecht. Een financieringssysteem zou moeten ontwikkeld worden ten gunste van de ontwikkelingslanden die moeilijkheden ondervinden bij het verwerven van vergunningen inzake auteursrechten.

Het congres heeft ten slotte enige informatie gekregen over een ontwerp van *standaardwet voor de ontwikkelingslanden*, opgesteld te Tunis door een Comité van regeringsexperts.

Het ontwerp zal in studie worden genomen zodra de UNESCO en de WIPO de tekst officieel bekendmaken. Het schijnt in ieder geval een grote vooruitgang te betekenen t.o.v. vroegere pogingen.

Ter gelegenheid van het *Rubensjaar* zullen in 1977 werkdagen worden ingericht te Antwerpen, ter herinnering aan het feit dat honderd jaar geleden, eveneens ter gelegenheid van het Rubensjaar, te Antwerpen een congres werd georganiseerd waar de studie werd aangevat van verschillende ontwerpen van internationale overeenkomsten, waaruit enkele jaren later, in 1886, de Conventie van Bern zou ontstaan.

Buiten steller dezès werd België op het congres vertegenwoordigd door prof. F. Van Isacker van de R.U.G. en door dhr. F. Gotzen, navorser NFWO.

Prof. Jan Corbet
Vrije Universiteit Brussel

Belooft van het aantal cassatieberoepen

In *Vragen en Antwoorden, Kamer, 1975-76, 1749-1750*, verstrekt de minister van Justitie op verzoek van het kamerlid Duveusart een overzicht van het aantal cassatieberoepen in burgerlijke zaken (I) en in strafzaken (II) van 1956 tot 1975. De volgende cijfers geven een idee van de ontwikkeling:

	I	II
1956	238	947
1960	253	951
1965	235	1.077
1970	261	951
1971	276	1.000
1972	302	1.106
1973	275	1.147
1974	364	1.164
1975	367	1.074

De verdeling volgens de gerechten die de bestreden beslissing hebben uitgesproken komt, wat de burgerlijke en sociale zaken betreft, voor in de door het Nationaal Instituut voor de Statistiek uitgegeven *Gerechtelijke Statistieken*, die evenwel slechts tot 1970 zijn gepubliceerd. Tot nog toe werden geen gelijkaardige statistieken voor voorzieningen in strafzaken opgemaakt.

Gebruik der talen in gerechtszaken — Hof van Cassatie

In *Vragen en Antwoorden, Kamer, 1975-76, 1138*, worden op verzoek van het kamerlid Tobback door de minister van Justitie de volgende inlichtingen verstrekt:

Hof van Cassatie — Zetel

Negentien magistraten bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd; daarvan zijn er twaalf die het bewijs leveren van de kennis van de twee landstalen en zes die het voorwerp geweest zijn van de gelijkstellingsmaatregel bepaald in artikel 63 van de Wet van 15 juni 1935.

Zes magistraten bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd en leveren het bewijs van de kennis van beide landstalen.

Hof van Cassatie — Parket

Zeven magistraten bewijzen dat zij het examen van het doctoraat in de rechten in het Frans hebben afgelegd; daarvan leveren er zes het bewijs van de kennis van de twee landstalen waarvan één het voorwerp heeft uitgemaakt van de gelijkstellingsmaatregel bepaald in artikel 63 van de Wet van 15 juni 1935.

Vier magistraten leveren het bewijs dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands hebben afgelegd; daarvan zijn er twee die het bewijs leveren van de kennis van beide landstalen.

Kosteloos afschrift van vonnissen

Door verscheidene circulaires is de progressieve toepassing van art. 792 Ger.W. voorgeschreven.

Tot nu toe zijn het alleen de bij verstek of onmiddellijk na het debat gewezen vonnissen van de rechtbanken van koophandel en van de vredegerichten, waarvoor de toepassing nog niet is opgelegd. Om tot een volledige toepassing te komen heeft de minister van Justitie bij de rechterlijke autoriteiten inlichtingen gevraagd over de kosten. Na het verkrijgen van die inlichtingen zal een beslissing worden genomen.

Het departement onderzocht de uitbreiding van de bepaling tot strafzaken.

Zie het antwoord van de minister van Justitie op een vraag van de senator Lacroix in *Vragen en Antwoorden, Senaat, 1975-76, 626*.

Medisch beroepsgeheim en bevoegdheid van de onderzoeksrechter

In een vraag aan de minister van Justitie (*Vragen en Antwoorden, Kamer, 1975-76, 1748*) zegt het kamerlid De Vlies, dat het hem logisch lijkt dat een onderzoeksrechter

geen dossier betreffende een tuchtzaak van een geneesheer in de Orde in beslag mag nemen of aan de Orde, onder bedreiging van inbeslagneming, mag vragen het dossier vrijwillig af te staan.

De minister antwoordt dat hij, zonder zich te willen mengen in de beoordelingsbevoegdheid van de rechtbanken, meent dat die zienswijze te eenzijdig is. De overheden aan wie de wetgever de zorg heeft toevertrouwd de zaken te onderzoeken en te vonnissen, in casu de onderzoeksrechter, de kamer van inbeschuldigingstelling en het vonnisgerecht, zijn bevoegd om te oordelen of een bescheid betreffende het welk het medisch geheim wordt aangevoerd, in aanmerking kan komen en eventueel in beslag kan worden genomen. Het heeft weinig belang dat het bescheid zich bevindt in de werkkamer van een geneesheer, in het archief van een ziekenhuis of op de zetel van de Provinciale Raad van de Orde der Geneesheren. Het komt de tuchtoverheid niet toe te oordelen of een bescheid in beslag mag worden genomen, maar haar advies zal nuttigerwijze gevraagd worden in geval van twijfel.

Rechtspersonenrecht in Nederland

Op 26 juli 1976 is in Nederland het nieuwe boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in werking getreden. Boek 2 omvat het rechtspersonenrecht. Het is het tweede grote onderdeel van het Burgerlijk Wetboek dat geldend recht wordt. Op 1 januari 1970 was het nieuwe boek 1: Personen- en familierecht, in werking getreden.

Boek 2: een samenhangende regeling

In de oude wetgeving lag het rechtspersonenrecht verspreid over meer dan een wetboek: Burgerlijk Wetboek en Wetboek van Koophandel, en een aantal bijzondere wetten, zoals de Wet op de coöperatieve verenigingen en de Wet op stichtingen. Het nieuwe boek 2 betekent een concentratie van deze versnipperde wetgeving en van regels die tot nu toe ontbraken, in één onderling samenhangende regeling.

Algemene regels voor rechtspersonen

Boek 2 begint met een aantal regels voor rechtspersonen in het algemeen. In hoofdzaak gelden deze algemene regels voor de zgn. privaatrechtelijke rechtspersonen als verenigingen, stichtingen, vennootschappen. Slechts een enkele regel daaruit geldt voor de publiekrechtelijke rechtspersonen: de Staat, provincies, gemeenten, waterschappen enz., en voor de kerkgenootschappen.

Na de algemene regels bevat boek 2 uitgewerkte regelingen voor de vereniging, met als bijzondere vorm daarvan de coöperatieve vereniging en de onderlinge waarborgmaatschappij, voor de naamloze en de besloten vennootschap en voor de stichting.

Veranderingen vooral in het verenigingsrecht

In de tot nu toe bestaande regelingen van de stichting en van het in 1970-1971 herziene vennootschapsrecht verandert niet zoveel door het nieuwe boek 2. De praktische gevolgen van de invoering van het nieuwe rechtspersonenrecht zijn het grootst voor de vereniging.

Preventief toezicht vervalt

Allereerst vervalt het preventieve toezicht op verenigingen. Als onder het oude recht een vereniging rechtspersoon wilde worden, dan moesten de statuten eerst koninklijk worden goedgekeurd. In het nieuwe recht zal iedere vereniging rechtspersoon zijn. Wel kan zij, zoals ook de vennootschap en de stichting, worden ontbonden door de rechter, wanneer haar doel of werkzaamheid in strijd is met de openbare orde of de goede zeden.

Twee soorten vereniging

Iedere vereniging wordt rechtspersoon, d.w.z. zij heeft eigen rechten en verplichtingen, die niet die van de leden zijn. Wel zullen er bij de verenigingen twee soorten zijn: verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid en verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid.

Voor volledige rechtsbevoegdheid is vereist dat de statuten in een notariële akte zijn opgenomen. Beperkte rechtsbe-

voegdheid heeft een vereniging die bij mondelinge afspraak wordt opgericht of bij een onderhandse akte. Zo'n vereniging kan geen onroerend goed of andere registergoederen in eigendom verkrijgen. Ze kan ook geen erfgenaam zijn; wel kan zij legaten aanvaarden.

Een ander verschil met de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid kan met name in de praktijk van groot belang zijn: degene die bij een rechtshandeling, zoals koop enz., voor de vereniging optreedt — meestal een bestuurder — is daarvoor persoonlijk aansprakelijk naast de vereniging.

Inschrijving van verenigingen

De vereniging met volledige rechtsbevoegdheid moet — evenals de Stichting! — worden ingeschreven in een register dat door de Kamer van Koophandel wordt gehouden. De vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid kan zich laten inschrijven, maar behoeft dat niet te doen.

Overgangsrecht

Overgang van oude op nieuwe wetgeving wordt vaak speciaal geregeld in zgn. overgangsrecht. Voor het overgangsrecht met betrekking tot rechtspersonen bij de invoering van boek 2 geldt een uitvoerige regeling.

De hoofdregel is dat het nieuwe recht vanaf de inwerking-treding ook van toepassing zal zijn op bestaande rechtspersonen. Deze regel wordt verder, waar nodig, uitgewerkt voor de verschillende rechtspersonen van boek 2.

Rechtspersoonlijkheid van bestaande verenigingen

De vereniging die op 25 juli 1976 een erkende en dus rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging was (omdat de statuten koninklijk zijn goedgekeurd), blijft vanaf 26 juli 1976 rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid.

Verenigingen die op 25 juli 1976 geen rechtspersoon waren, worden op 26 juli 1976 rechtspersoon, en wel met beperkte rechtsbevoegdheid, als hun statuten niet in een notariële akte zijn opgenomen.

Een afzonderlijke regeling omtrent volledige of beperkte rechtsbevoegdheid geldt voor verenigingen die al bestonden vóór de Wet vereniging en vergadering die de koninklijke goedkeuring als eis voor de rechtspersoonlijkheid invoerde. Meer informatie over het nieuwe verenigingsrecht is te vinden in een speciaal vouwblad, uitgegeven door het Ministerie van Justitie in samenwerking met de Koninklijke Notariële Broederschap.

BERICHTEN

Overheidsaansprakelijkheid voor rechterlijk optreden

Colloquium te Leuven op 25 september 1976

Door het Instituut voor Administratief Recht van de faculteit der rechtsgeleerdheid te Leuven wordt op 25 september 1976 in het College De Valk een colloquium gehouden over de overheidsaansprakelijkheid voor rechterlijke handelingen in België, Nederland en Frankrijk.

De inleider is prof. dr. L.P. Suetens en de sprekers zijn: voor Frankrijk Martine Lombard, assistente te Straatsburg, voor Nederland staatsraad dr. J.R. Stellinga en voor België, prof. J. Krings.

De aanvragen tot inschrijving dienen gericht te worden aan het Instituut voor Administratief Recht, Tiensestraat 41, 3000 Leuven (tel. 016/23.13.29 - 23.23.15).

Notariële dagen te Antwerpen

Conférencie met het nieuwe huwelijksvermogensrecht

Op 23 en 24 september 1976 vinden te Antwerpen in het Rijksuniversitair Centrum (Ruca), Groenenborgerlaan 171 de Notariële Dagen plaats, ditmaal gewijd aan de hervorming van het nieuw huwelijksvermogensrecht.

Op donderdag 23 september 1971 om 10 uur houdt mr.

Fernand Istas, voorzitter van de Kamer der Notarissen, de openingstoespraak. Voormiddags en 's namiddags spreken mr. Frans Baert, notaris Edgard Van Hove en prof. Pierre Watelet over resp.: "Het nieuw huwelijksvermogensrecht — Algemeen overzicht van de nieuwe regeling — Afwijkingen van de bestaande wetgeving", "Bekwaamheid en beheer der echtgenoten", en "De vereffening van het wettelijk huwelijksstelsel in het kader van het nieuw huwelijksvermogensrecht".

Op vrijdag 24 september 1976, om 9.30 u. behandelt notaris Jean Louis Rens de overgang van de oude stelsels van huwelijksgemeenschap en procedure tot wijziging van het tijdens het huwelijk aangenomen huwelijksvermogensstelsel. Het slotwoord wordt uitgesproken door notaris André De Boungne, voorzitter van de Notariële Dagen.

TIJDSCHRIFTEN

Journal des tribunaux

lg. 91, nr. 4952, 17-24 april 1976.

J. Lederer, Consommation d'alcool et sécurité routière—Jurisprudence—Chronique judiciaire.

lg. 91, nr. 4953, 1 mei 1976.

J. Perlberger, Le droit d'auteur (1970-1975)—Chronique judiciaire.

Revue du notariat belge

lg. 102, 2637 livraison. Mars 1976.

Daniel Sterckx, La loi du 17 juillet 1975 sur la comptabilité et les comptes annuels des entreprises—Législation—Revue de la jurisprudence belge—Revue des décisions administratives—Curiosa—Notariat.

Revue générale des assurances et des responsabilités

lg. 49, nr. 4, april 1976.

F.M. Schroeder, Le préjudice esthétique.

Revue de droit pénal et de criminologie

lg. 56, nr. 5, februari 1976.

V. Van Honsté, Politique criminelle et sanctions patrimoniales—Shlomo Giora Shoham, Le syndrome d'Isaac—Informations—Bibliographie—Revue—Jurisprudence.

Mouvement communal

lg. 58, nr. 507, maart 1976.

Editorial—La vie de l'Union—Fusions de communes—Projet de loi concernant le personnel communal et réglant certaines conséquences des fusions—G. Latpur, La publication des règlements fiscaux—Vive el Meyeur—Actualités—Législation—Jurisprudence—Chronique "Assistance publique"—J. Vanderavero, Les services de distribution de repas à domicile.

Nederlands Juristenblad

lg. 51, nr. 15, 1976.

G.E. Mulder, De rechtspersoon als dader?—G.W. von Meyenfeldt, Het strafrecht stelt zich voor—G.W. von Meyenfeldt, Straffaand—J.V.M. Van Koot, Gelijkheid van straftoemeting realiseerbaar?—A.N.A. Josephus Jitta & S. Slagter, Nogmaals: Enkele aspecten van coördinatie van strafmeting.

lg. 51, nr. 16, 1976.

H. Cohen Jehoram, Grenzen aan de contractsvrijheid in het auteursrecht—F.W. Grasheide, Opmerkingen over de "politieke gevoeligheid" van het auteursrecht—A. van der Deure, Alimentatie en de gelijkheidsgedachte—A. Hammerstein, Ook bagatelzaken? Dat hangt er maar vanaf—C.H. Pastoor, Misbruik van pleidooi—A.J. de Jonge, Tijdelijkheid of tijdsloosheid van het recht op zelfbeschikking—Ch. J. Enschedé, Nogmaals: neen, geen verzwijging van arresten—Rechtspraak.